

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**SEYYİD MEHMED ALİ MESNEVÎ-Yİ MA'NEVÎ (281A-320B
ARASI) (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Betül ZEYBEK

Niğde
Ağustos, 2024

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SEYYİD MEHMED ALİ MESNEVÎ-Yİ MA'NEVÎ (281A-320B ARASI) (İNCELEME-
METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Betül ZEYBEK

Danışman: Prof. Dr. Ziya AVŞAR

Üye : Prof. Dr. Bekir ÇINAR

Üye : Prof. Dr. Mehmet GÜRBÜZ

Niğde
Ağustos, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “SEYYİD MEHMED ALİ MESNEVÎ-Yİ MA’NEVÎ (281A-320B ARASI) (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/08/2024

Betül ZEYBEK

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Seyyid Mehmed Alî'nin Mesnevî-yi Manevî adlı mesnevî şerhinin 281a-320b varakları arası çalışılmıştır. Mevlânâ'nın Mesnevî'si yazıldığı dönemden itibaren anlaşılma ihtiyacından dolayı zorunlu olarak bir şerh literatürünün doğmasına yol açmıştır. Mesnevî şârihleri amaçlarına uygun olarak kimileri eserin ilk 18 beytini, kimileri hikaye seçkilerini, kimileri bir veya birkaç cildini ve kimileri de tamamını şerh etmişlerdir. Seyyid Mehmed Alî'nin Mesnevî-yi Manevî adlı şerhi Mesnevî'nin 1. cildine yapılan şerhler içerisinde yer almaktadır. Şârih bu cildin şerhini yaparken büyük ölçüde Ankaravî şerhini esas almış ve bugünün ölçülerine göre intihal sayılacak bir yaklaşımla şerh etmeyi tercih etmiştir.

Tezimizin metni bu şerhin 281a-320b varakları arasını kapsamaktadır. Bu kısma göre tezimiz üç kısımdan oluşmaktadır. 1. bölümde eserin muhtevası yer almaktadır. 2. bölümde ise tezimizin kapsamındaki şerh metni yer almaktadır. 3. bölümde ise metindeki mecaz ve metaforlardan neler kast edildiğini belirten Murâd Sözlüğü bölümü yer almaktadır.

Bu metni kurarken şöyle bir yol izledik Mesnevî-yi Manevî'nin tek nüshası olduğundan dolayı ilgili şerhin tezimizle alakalı kısımların metinlerini doğrudan o nüshadan çalışmamıza çevriyazı yöntemine göre aktardık. Ancak tek nüshanın niteliğinden dolayı bazı kısımların okunmasında yazının niteliğinden metnin yer yer silik oluşundan dolayı okuma zorlukları yaşadık. Bu sorunları aşmak için şârihin neredeyse intihal derecesinde Ankaravî şerhinden aktarımlarını göz önünde bulundurarak Ankaravî şerhinin metni ile mukayeseli okuma yolunu seçtik. Bu yöntemle tezdeki pek çok sorunu çözmek mümkün oldu. Ancak şârih Ankaravî'deki bazı kelimeleri Arapça ise Farsça, Farsça ise Türkçe ile değiştirdiği için bu incelikleri de tespit etmeye ve metni ona göre kurmaya çalıştık. Bazen de müstensih'in hatasından kaynaklanan eksik olduğunu düşündüğümüz kısımlara metin tamiri usulü ile eklemeler yapmak durumunda kaldık. Bu yaptığımız eklemeleri ana metinden ayırmak için köşeli parantez [] içinde gösterdik. Ekleme yapamadığımız veya okuyamadığımız kısımları ise parantez içinde üç nokta (...) ile gösterdik. Metnin konu başlıkları kırmızı mürekkep ile yazılmıştı; biz de müstensih'in bu tutumunu çalışmamıza yansıtmak için konu başlıklarını kırmızı renkle gösterdik. Metindeki ayet ve hadislerin meal ve tercümelerini ilgili yerlerde bir dipnot ile belirttik. Özgün metnin aktarımında her satıra bir numara vermeyi tercih ettik ve bu

numaraları o satırın sonunda parantez içinde () gösterdik. Yazmadaki sonradan eklendiğini düşündüğümüz derkenarları yine ilgili yerde dipnot düşerek belirttik.

Tez metnini elimizden geldiği ölçüde ilmi usullere göre doğru ve hatasız bir biçimde aktarmaya gayret ettik. Ancak hiçbir çalışmanın hatasız olamayacağı da bir gerçektir. Bu çalışmada maddi ve manevi anlamda benden desteğini esirgemeyerek her aşamada yanımda olan ve yoluma ışık tutan hocam Prof. Dr. Ziya AVŞAR’a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEYYİD MEHMED ALİ MESNEVÎ-Yİ MA'NEVÎ (281A-320B ARASI)
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)

ZEYBEK Betül
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ziya AVŞAR
Ağustos 2024, 127 Sayfa

Klasik Türk Edebiyatı içerisinde yer alan onlarca mesnevîler arasında hiçbir eser, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'si kadar şerh konusu olmamıştır. Tarihî medrese ve tekke birikimimizi kendisinde başarılı bir şekilde toplayan bu eser ölçüsünde ikinci bir eser üretilmediğimiz için şârihler, bu sahalardaki bilgi ve tecrübe birikimlerini Mesnevî-yi Şerîf münasebetiyle kaleme almışlar ve şerh edebiyatımıza birbirinden değerli şerh külliyatları kazandırmışlardır.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (M.1207- 1273) Mesnevî'yi 1259- 1264 yılları arasında dikte etmek suretiyle Hüsameddin Çelebi 'ye yazdırmıştır. Altı ciltlik bu eser Farsça olarak kaleme alınmış ve aruzun “*Fâilâtün- Fâilâtün- Fâilün*” vezniyle yazılmıştır. Eserin tamamı 25.618 beyitten oluşmaktadır. Eser, “İnsan-ı kâmil konumundaki neyin ulaştığı aşk sırrını” anlatmaktadır. Mârifete karşılık gelen bu aşk anlayışı üzerinde duran eserin asıl iletisi ana vatanından ayrılarak gurbete düşmüş insanın hüsranıdır. Mevlânâ insanı bu ayrılık yurdundan alarak asıl vatanına götüren insan-ı kâmil kimliğindeki neyin söylemleri üzerinde durur.

Mesnevî'nin bu niteliğinden dolayı şârihler bu irfanî külliyyatın sır ve remizlerini açmak ve onu kendi düşüncesinin sınırları içerisinde göstermek için muhtelif tarz ve biçimlerde şerhler yazmışlardır. Mesnevî'ye Farsça şerhlerin yanısıra çok sayıda manzum, mensur ve ikisinin bir arada olduğu Türkçe şerhler kaleme almışlardır. Bu şerhler ilk on sekiz beyit üzerine Mesnevî'den seçilmiş hikayeler üzerine Mesnevî'nin bazı ciltler üzerine ve tamamının şerhi üzerinedir. Bizim bu çalışmamız Mehmed el-Mevlevî'nin “Mesnevî-yi Ma'nevî” adlı Mesnevî şerhinin “281a-320b” varaklarını konu edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Mesnevî-yi Şerîf, Tasavvuf, Şerh, Mehmed el-Mevlevî.

ABSTRACT
MASTER THESIS

SEYYİD MEHMED ALİ MESNEVÎ-Yİ MA'NEVÎ (281A-320B PAGES)
(REVIEW – TEXT – DICTIONARY- FACSIMILE EDITION)

ZEYBEK Betül
Turkish Language And Literature Department
Supervisor: Prof. Dr. Ziya AVŞAR
August 2024, 127 Page

Among the dozens of mesnevîs in Classical Turkish Literature, no work has been the subject of commentary as much as Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî's Mesnevî. Since we could not produce a second work on the scale of this work, which successfully collected our historical madrasa and lodge accumulation, the poets wrote their knowledge and experience in these fields on the occasion of Mesnevî-yi Şerîf and brought valuable commentary corpus to our commentary literature.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (M.1207- 1273) dictated Mesnevî to Hüsameddin Çelebi between 1259 and 1264. This six-volume work was written in Persian and in the aruz “Fâilâtün- Fâilâtün- Fâilün” meter. The entire work consists of 25,618 couplets. The work tells "the secret of love reached by what is in the position of a perfect human being". The main message of the work, which focuses on this understanding of love that corresponds to ingenuity, is the disappointment of the person who left his homeland and became a foreign country. Mevlana focuses on the discourses of what is in the identity of the perfect human being that takes people from this land of separation to their true homeland.

Because of this quality of Mesnevî, commentators have written commentaries in various styles and forms in order to reveal the secrets and symbols of this erudite corpus and to show it within the boundaries of their own thought. In addition to the Persian commentaries on Mesnevî, they wrote many Turkish commentaries in verse, prose and a combination of the two. These commentaries are on the first eighteen couplets, on selected stories from Mesnevî, on some volumes of Mesnevî and on the entire commentary. This study of ours is about the pages "281a-320b" of Mehmed el-Mevlevî's Mesnevî commentary called "Mesnevî-yi Ma'nevî".

Key Words: Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Mesnevî-yi Şerîf, Sufism, Commentary, Mehmed el-Mevlevî.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ.....	1
Seyyid Mehmed Ali'nin Hayatı.....	1
Tez Çalışmasının Konusu	2
Tez Çalışmasında Takip Edilen Yöntem.....	2
Çevriyazı Alfabesi	4
I. BÖLÜM	5
1. ESERİN MUHTEVASI	6
1.1. DİN-TASAVVUF	6
1.1.1. Peygamberler	6
1.1.1.1. Hz. Âdem	6
1.1.1.2. Hz.İbrâhîm.....	7
1.1.1.3. Hz. Mûsâ	8
1.1.1.4. Hz.Süleymân	8
1.1.1.5. Hz. Muhammed	11
1.1.2. Din Büyükleri.....	12
1.1.2.1. Hz. Âyişe	12
1.1.2.2. Hz. Ömer	13
1.1.3. Diğer Şahsiyetler.....	13
1.1.3.1. Nemrûd.....	13
1.1.3.2. Hâmân	14
1.1.3.3. Firavun	14
1.1.3.4. Hüsâmü'd-dîn Çelebi	15
1.1.3.5. Ebû Alî Sînâ	15
1.1.3.6. Şeyh Mağribî	15
1.1.3.7. Şeyh Attâr.....	16
1.1.4. Mezhepler	16
1.1.4.1. Seneviyye.....	16
1.1.4.2. Kaderiyye	17
1.1.4.3. Mutezile.....	17

1.2. COĞRAFİ İSİMLER	17
1.2.1. Rumî u Zengî	17
1.2.2. Kûh-ı Tûr	18
II. BÖLÜM	19
METİN	20
III. BÖLÜM	77
MURÂD SÖZLÜĞÜ	78
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	82
TIPKIBASIM	86
ÖZGEÇMİŞ	127

GİRİŞ

Seyyid Mehmed Ali'nin Hayatı

Şârihin hayatı hakkında elimizde oldukça sınırlı bir bilgi vardır. Bu bilgilere göre şair Seyyid Ebubekir Dede'nin oğlu olup Konya'da Mesnevîhanlık yapmış bu görevin akabinde de yenikapı Mevlevîhânesi'nde de şeyh olmuştur. Şârih 1794 -1795 yılında vefat etmiştir. Şârihin hayatı hakkında klasik kaynaklardan Esrar Dede ve Sâhih Ahmed Dede'nin eserlerinde kısa bilgiler vardır. Araştırmamız esnasında bu konuyla ilgili en geniş malumatın Hamit UYGUN tarafından verildiğini gördük. Adı geçen çalışmaya elimizdeki verilerle herhangi bir katkı yapamayacağımızı gördüğümüz için aynı şeyleri tekrar etmemek adına bu konuda geniş bilgiye ihtiyaç duyan araştırmacıları Uygun'un çalışmasına yönlendirmeyi daha etik bulduk. Şârih hakkında bilgi edinmek isteyenlerin aşağıda dipnotta verdiğimiz kaynakları gözden geçirmeleri tavsiye olunur.¹

¹ GENÇ, İlhan (2000) Esrar Dede Tezkîre-i Şu'ara-yı Mevlevîye, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları ,Ankara; Mevlevîlerin Tarihi (2003), çev. Cem ZORLU İnsan Yayınları, İstanbul; UYGUN, Hamit (2023)“Seyyid Mehmed Ali ve Mesnevî-yi Manevi Şerhi s404-427, Mesnevînin Türkçe Şerhleri, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya Editörler, Ziya AVŞAR, vd.

Tez Çalışmasının Konusu

Araştırmanın konusu, Seyyid Mehmed Ali *Mesnevî-yi Ma'nevî* adlı eserinin 281a- 320b varakları arası inceleme, metin ve tıpkıbasımından oluşmaktadır.

Tez Çalışmasında Takip Edilen Yöntem

Metni Kurmada Dikkat Edilen Hususlar:

Varak ve Satır Numaralarının Gösterilmesi:

1. Metinde incelenen varak numaralarını köşeli parantez içinde [281b],[320a] şeklinde gösterilmiştir.
2. Metin içerisinde geçen beyitler koyu ve italik biçimde gösterilmiştir.

(1116)Meşnevî (9)

Pust çi'bved guftehâ-yı reng reng

Çün zirih berâb kiş ne'bved direng (10)

3. Metinde her varakta 15 satır bulunmaktadır. Metinde satır numaraları parantez içinde (1),(2),(3) şeklinde gösterilmiştir.
4. Satır numaralandırmalarında, satır sonunda bölünen kelimelerin bölündüğü kısımdan numaralandırma yapılmıştır.

“ der(10)yâda ki ”

Metin İçindeki Arapça/Farsça İbâreler ve Dipnotlardaki Açıklamalar:

1. Yapmış olduğumuz çalışmada ayetlerin okunuşları çeviriyazıyla aktarılıp koyu ve italik olacak şekilde gösterilmiştir. Söz konusu kısımların tercümeleri de dipnotta verilmiştir. Âyet alıntılarının meâlleri, Türkiye Diyanet Vakfı adına bir komite tarafından hazırlanan Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli'nden alınmıştır.²
2. Hadîslerin okunuşları çeviriyazıyla aktarılıp koyu ve italik olarak gösterilmiştir. Tercümeleri dipnotta verilmiş, bulunabildiyse kaynakları zikredilmiştir; kaynağı tespit edilemeyen hadislerin ise tercümeleriyle yetinilmiştir:

² Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, (Haz.: Hayrettin Karaman-Ali Özek-İbrahim Kâfi Dönmez Mustafa Çağrıçı-Sadrettin Gümüş-Ali Turgut), Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.

Başlıkların Tercümesi

Metinde kırmızı ile belirtilen konu başlıkları çalışmamızda da kırmızı renk ve kalın yazı ile belirtilmiş ve bu Farsça kısımların tercümesi dipnotta verilmiştir.

“Residen-i ħargüş-i beşir” *

Metni Okumada Dikkat Edilen Hususlar

1. Çalışmamızın konusunu oluşturan eserin, çevirimetin metin aktarımında Prof. Dr. Ziya Avşar’ın “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler”³ adlı makalesinde belirttiği kurallar dikkate alınmıştır.
2. Metinde okunamayan kısımlar “...” şeklinde gösterilmiştir.
3. Eser çeviri yazısı yapılırken Klasik Edebiyat’ın bilimsel çeviri yazı sistemine bağlı kalınmıştır.
4. Metinde silinmiş veya okunamayan ve anlam akışına göre tamamladığımız kısımlar “[]” köşeli parantez içerisinde verilmiştir.
5. Başlıkların ve dizelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır. Metinde geçen özel isimler ile ismin olmadığı yerde o ismi gösteren sıfatların baş harfleri de büyük yazılmıştır: Allāh, Lemyezel, Resūlullāh, Server-i Kā‘ ināt gibi.
6. Arapça ve Farsçadaki uzun seslerin okunuşunda “ Ā.ā”, “Ī.ī”, “Ū.ū”şekilleri kullanılmıştır.
7. “Ve” bağlaçlarında genel bir temayül olmadığı için cümle içinde duruma göre “ve”, “u/ü”, “vu/vü” şekilleri seçilmiştir.
8. Metinde peygamberler (Hz.Muhammed, Hz. Musa vs) için yüceltme bildiren “Aleyhisselam, Aleyhümselam” gibi kelimeler kısaltma “ع” şeklinde yazılmıştır. Biz de tezimizde bu yüceltme bildiren kelimeleri “as” şeklinde çeviriyazıya aktardık.

³ AVŞAR, Z. (2008). “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce Ve Öneriler”. *Electronic Turkish Studies*, 3(6).

* Tavşanın hilesi ile ilgili Mesnevî

Çevriyazı Alfabeti

Metin hazırlanırken ve inceleme kısmında metinden yapılan alıntıların yazımında Klâsik Edebiyat'ın bilimsel çevriyazı sistemine bağlı kalınmıştır. Kullanılan çevriyazı alfabesi şu şekildedir.

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

I. BÖLÜM
ESERİN MUHTEVASI

1. ESERİN MUHTEVASI

1.1. DİN-TASAVVUF

1.1.1. Peygamberler

1.1.1.1. Hz. Âdem

İnsanlığın atası olan ilk peygamberdir. Metnimizde Hz. Âdem görüş gücünün yüksekliği, bütün isimlerin sır ve esaslarını bilmesi , yasaklanmış olan buğdaya hayreti sebebiyle girmesi ve hatayı kendisinde bulması vesilesiyle zikredilir.

Ğışsa-yı Âdem (as) ve besten-il ғаза нағар-ı ũrā ezmŭrā‘āt-ı şariğ-i nehy ũ terk-i te‘vīl

Ğazret-i Âdem (as) Ğazretleriniğ ғışsasıdur ve ғазā-yı Rabbani anuğ gözŭni nehy-i řariğŭn ri‘āyetinden bağlamasınuğ beyānındadır (308b)

Her bir şey‘ŭğ nāmesi anuğ gibi ki ol şey‘i ezelde eyle olmuşdur ya‘nī ‘ilmullāhda bir şey‘iğ ismi ne olduysa ve ‘āğıbetinde ne olacağ ise anuğ ‘ilmi Ğazret-i Âdemŭğ cānına keşf oldu ve her şey‘ŭğ ģağığatini bildi (309a)

Her şol kimse ki āğırinde mü‘mindŭr anı ol gördi ve ģātimesinde mü‘min olduğı ģasebiyle ki mü‘min didi her şol kimse ki āğırinde kāfirdŭr ol Ğazret-i Âdeme zāhir ũ āřkāre oldu (309b)

pes Ğazret-i Âdeme (as) Cenāb-ı izzet celle řānehu ‘alleme Âdeme‘l-esmā‘e kullehā muğtezāsınca cemī-i esmānın müsemmasını řŭri ve ģağıği ta‘līm eyledi Ğazret-i Âdem (as) nŭr-ı Ğağğıla nağar itdŭkde her şey‘ŭğ řŭreten nāmı aña ‘ıyān oldu ģāřıl -ı kelām Ğazret-i Âdemŭğ ‘ilm ũ dāniřine ģāyet ũ nihāyet yoğdur (310b)

Bu menī ‘ādemde ya‘nī mertebe-yi ‘ilm-i Ğağda bir řŭret idi Ğazreti Ğudā anuğ ģatında mevcŭd idi bu zāhirde olan řŭretten ne bīř ũ ne kem (310b)

Ğazret-i Âdemŭğ (as) gözi ki o nŭr-i pāk ile gördi cānlarığ sır u nāmıların ģağığatŭm aña ‘ayān ve āřikār oldu (311a)

Çŭnki mŭlk-i Ğazret-i Ğağğŭğ envārını Ğazret-i Âdemde buldı lācerem melek sŭcŭda dŭřdi ve ģıdmete řitāb itdi (311b)

(1269) Meşnevi

Medh-i in Ādem ki nāmeş mīberem

Ḳāşıram ger tā kıyāmet bū'şmürem

Bu Ḥazret-i Ādemüñ medhini ki anuñ nāmını iledürem ḳāşırem farazā eger anuñ faẓiletini ben kıyāmete degin şayam tā kıyāmet ger sitāyem ḳāşırem haḫı nüşḫadır velḫāsıl anuñ sitāyişine ḳādir degülüm (311b)

Bu cümleyi bildi çünkim ḳazā geldikde bir nehyüñ dānişi aña ḫatā oldu ol nehy budur ki Ḥazret-i Haḫ Ādem ve Ḥavvāya ḫitāben buyurdi ki ve lâteḫrabā hāzihi'ş-şecerete fetekünā mine'z-zālimin ve bu nehyden olan ḫatā budur ki Ḥazret-i Ādem (as) bu nehyde mütereddid oldu ve kendüye didi ki (311b)

Ol Ḥazret-i Ādemüñ gönlinde te'vıl eylemek terciḫ buldı ve te'vili terk te'vıl itmeg üzere ihtiyār itdi pes Ḥazret-i Ādemüñ ṭab'ı kendü ḫayretde iken gendüm cānibine sür'at u şitāb itdi (312a)

Çünkim Ḥazret-i Ādem (as) ḫayretten ḫurtuldı girü yola geldi gördigi düzd lebāsını kārghāhdan iltmiş ya'nī şeyṭān anuñ libāsın ṭā'tını ve ma'rifetini sereḫa itmiş ve ḫulle-yi cenneti vücūdından nez' idüp anı dünyanın şaḫrasına atmış (312a)

Ḥazret-i Mevlānā Ḥazret-i Ādemüñ rabbenā ḫalemnā enfusenā didügi ḫavli bu mışra'-ı şāniyile tefsir iderler keenne buyururlar ki Ḥazret-i Ādem innā ḫalemnā didi ḫulmüñ ḫaḫiḫati ḫulmetdür pes ḫulmet geldi ve ḳazā başar u başireti pūşide itdi ve rāh-ı rüşen nāpeydā oldu dimegi diler demek olur (312b)

(1296) Meşnevi

Dermen āmed an ki ezvey geşt māt

Ādemī vü cānver cāmid nebāt

Baña geldi ol nesne ki andan māt u fānī oldu ādemī vü ādemī vü ḫayvān ve cāmid ü nebāt (316b)

1.1.1.2. Hz.İbrāhîm

Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam dinlerinin ortak atasıdır. Metnimizde Firavun ile olan mücadelesinden bahsedilir.

Ḥazret-i İbrāhīm (as) zamānında bir kavī şāh idi bir gün gurūra gelüp ilāh-ı āsmān ile cenk iderüm diyü ‘askeriyle şahrāya çıkdıkdā (300a)

Sen tengri-yi İbrāhīme tābī‘ olma imān getürme didi dostane neçe sözler söyledi ol idrāksız anuñ sözi qabūl itdi (301a)

1.1.1.3. Hz. Mûsâ

İsrâiloğullarına gönderilmiştir. Kendisine kutsal kitaplardan Tevrat indirilmiştir. Metnimizde Hz.Mûsâ’ya Tevrat’ın inişinden ve Hz.Mûsâ’nın Nemrud ve askerlerini Nil Nehri içinde boğması olayları ile bahsedilir.

ol Allāh bizüm ebşārımızuñ cemī‘ini idrak eyler bizüm başîrlerimiz anı idrāk eylemek bābında sen gör Mūsādan ve Kūh-ı Tūrdan ki Cebel-i Tūra Rabb-ı Mūsā (as) tecellī itdik de Kūh-ı Tūr medkūk u mütelāşī olup Ḥazret-i Mūsā (as) muğaşşiyün ‘aleyh yıkılup ‘aqlı gidüp ve ba‘de’l-ifāka subḥāneke tubtu ileyke ve ene evvelu’l-mu‘minīn diyü Cenāb-ı Ḥakı bu başarılar idrāk olunmadan tenzīh eyledi (290b)

Bir Mūsā meşelā Fir‘avni Nil ırmagına çeker leşker ile ve cem‘-i şaķıl ile cem‘iyyet-i keşire ile (300a)

kelām oldur ki Ḥazret-i Mūsā (as) yektā bir derviş iken aña te’yīd-i İlāhī olup zu’l-evtād olan Fir‘avni nice yüz biñ ‘askeriyle rūd-ı Nīle çeküp helāk itdi (300a)

(1261) Meşnevi

Nezd-i Mūsā nām-ı çūbeş şud ‘aşā

Nezd-i Ḥālīk būd nāmeş ejdehā

Ḥazret-i Mūsā (as) katında anuñ çūbinuñ nāmı ‘aşā idi anuñ (309b)

1.1.1.4. Hz.Süleymân

Hz. Davut’un oğludur. Hem peygamber hem de hükümdardır. Cinlere ve rüzgara hükmedebilmesi, hayvanların dilini anlayabilmesi onun mucizeleri arasındadır. Metnimizde de bu özellikleri ile bahsedilir

Qışsa-yı Hüdhdüd ü Süleymān ‘aleyhi’s-selām derbeyān-ı ān ki çün qazā āyed çeşm beste şeved

(1222) Meşnevî

Çün Süleymanrā serā-perde zedend

Cümle murğāneş beḥıdmet āmedend

*Çümki Ḥazret-i Süleyman (as) dan ötürî serāperde urdılar ve şahrāda çetr-i humāyūnını
qurdılar cemī‘-i vuḥūş u tıyūr o şāḥib-i devletüñ hizmetine geldiler (302b)*

*Zirā murğlar Ḥazret-i Süleymanı kendülere yār u maḥrem ü hemzebān buldılar lācerem ol
Ḥazretüñ huzūr u ‘izzetine cānla şitāb itdiler (302b)*

(1224) Meşnevî

Cümle murğan terk kerde çik çik

Bāsüleymān geşte efşah minahik

*Cümle kuşlar anuñ öñinde çik çik dimegi itdiler Süleymān Nebî Ḥazretleri ile kuşlar senüñ
karşuñdan fasihrek beyān eylemege nāṭıktar olmışlar idi (303a)*

BāSüleyman yekbeyek vā mīnümūd

Ezberāy-ı ‘arzā ḥodrā mīsütūd

*Ḥazret-i Süleymāna bir bir āşkāre gösterdiler ‘arz y i‘lām içün her kuş medḥ itdi Ḥazret-i
Süleymānı (304a)*

*Bunlaruñ ‘arz-ı hüner eylemeleri tekebbürlikden ve kendü vücūdından degül idi belki her bir
murğuñ ‘arz-ı hüner eylemesi andan ötürü idi ki tā yol vire o murğuñ her birine kendi
qurbına ki tā Ḥazret-i Süleymān ile āšnā olmağa hüner sebebdür bunda ḥişşe budur ki ḥulefā-
yı Ḥaḳ olan evliyā vü aşfiyāya bir kimse bu niyetle ‘arz-ı hāl ile eger muşāḥib olub rızasın
ele getürmeden ve ol hünerle ḥıdmet itmeden ötürî olsa cāyızdır zirā ‘arz-ı hüner itmeniñ
mezmmüm olması ḥod-bin ve ḥod-pesend olmadan taşıpdır eger enbiyā vü evliyānuñ qurbına
vuşulden ötürî ‘arz-ı hüner olursa maḳb’ldür bunuñ (304a)*

*Ḥazret-i Süleymān (as) aña didi ki söyle ol kanḳı hünerdür Hüdhdüd didi ki ol zamanıñ ben
evc-i hevā üzre olam ve uçam ben eger per olursa uçıcı ma‘nāsına olur (305a)*

(1239)Meşnevî

Ey Süleyman behr-i leşkergāhrā

Dersefer mīdār in āgāhrā

Hüdhüd Süleymān (as) Ḥazretlerine didi ki ya Nebī Allāh leşker bir maḥalle nüzūl itdükde ābı ākāre ‘ayan etmeden ötüri bu mādan āgāh olan (305a)

(1240) Meşnevî

Pes Süleyman guft ey nīkū refīk

Derbiyābanhā-yı bīāb-ı ‘amīk

Pes Süleymānaña didi ki ey iyü yoldaş derin ve bipāyān olan āb biz yābānlarda bizümle ol (305b)

(1242) Meşnevî

Zāğ çün bi’şnūd āmed ezḥased

BāSüleyman guft k’ū kej guft ü bed

Zāğ çünkim Hüdhüdden bu sözi işitdi daḥı hasedden ilerü geldi ve Ḥazret-i Süleymāna didi ki ol Hüdhüd (305b)

(1246)Meşnevî

Pes Süleyman guft ey Hüdhüd revast

K’ez tu derevvel ḳadeḥ in derd ḥast

Pes Ḥazret-i Süleymān (as) didi ki ey Hüdhüd revā mīdur ki evvel ḳadeḥde senden bu derde zāhir oldı ya ‘nī ibtidā-yı ḥālde senden bu gūne tīrelīk zuhūra geldi (306a)

(1248)Meşnevî

Guft ey şeh bermen-i ‘ur u gedāy

Ḳavl-i düşmen me’şnev ezbehr-i Ḥudāy

Hüdhüd Ḥazret-i Süleymāndan çünkim bu gūne ‘itāb-āmīz cevāb ki işitdi cevāb virüp didi ki ey şāh-i risālet ben ‘uryān ü gedā üzre Allah içün kavli düşmen istimā‘ itme (306b)

Ḳazā vü ḳadere inkār iden Ḳaderiyye tāyifesidir Süleymāndan murād firaḳ-ı muḥtelifenüñ elsine vü mezhebine ‘arîf olan vâriş-i kâmil-i Ḥazret-i Nebeviyyedir ḳaçan erbâb-ı şuhûd esrâr-ı vücûda biz ‘arîfûz ve merâtib-i kevnîyyede müstetir ü nâbüd olan âb-ı ma‘nâyâ vâḳıfuz diyü da‘vî şeklinde söz söyleseler ehl-i Ḳader mezhebinde ve Mu‘tezile meşrebinde olan zâğlar derḥâl inkâr iderler ve dirler ki lânusellim ki bunlarda bu nazar ola ve bunlar âb-ı ma‘nâyı müşâhede ide zîrâ ki eger bunlarda bu nazar eger müdâm olaydı niçün zîr-i ḥâk-ı beşerîyyetde müstetir olan dâm-ı belâyı görmezlerdi pes ma‘lûm oldu ki bunlar bu da‘vâda lifâflardır pes ḳaçan menba‘-ı ‘ulûm u ‘irfân olan Süleymân-ı zamân ‘alâṭarîḳı’l-ımtihân Hüdḥüdân-ı ma‘rifete ve ‘arîfân-ı âb-ı ḥayât-ı ḥaḳîḳate dise ki bu i‘tirâza cevâb nedür bunlar dirler ki ey şâh-ı ḥaḳîḳat zâğ-ı ṭabî‘at olan Ehl-i Ḳader ki ḥükm-i ḳazâyâ münkirlerdür egerhezârân ‘aḳl u ‘ilm daḥı tutarsa kâfirlerdür bi ḥükmi ḥadîş-i şerîf ḳâle (as) el-ḳaderiyyetu (307a)

Pes Hüdḥüd Ḥazret-i Süleymāna didi ki ben hevâda iken zîr-i ḥâḳda nihânî olan dâmı görürüm ḳazâ-yı Rabban eger benüm ‘aḳlüm gözini örtmezse (307b)

Pes ey Süleymân eger ben ḥükm-i ḳazâ-yı İlâhiyyenüñ zuhûrı vaḳtı bir dâmı görmeyen ḥükm-i ḳazâ yolında (312b)

1.1.1.5. Hz. Muhammed

Kendisine Kur’an indirilmiştir. Son peygamberdir. Metnimizde paralar üzerinden hükümdarların tuğraları silinirken Hz. Muhammed’in isminin sonsuza kadar yazılacağı ve Hz. Ayşe’ye kendisinden ne zaman razı olacağını yakinen bildiğini söylemesi vesilesiyle zikredilir.

1125)Meşnevi

Ezdiremhâ nâm-ı şâhan berkenend

Nâm-ı Aḥmed tâ ebed ber mîzenend

Diremlerden şâhların nâmını ḳoparurlar ya’nî sîm ü zerden levḫalar üzre teberrûken ve teyemmünen anuñ nâm-ı şerîfini tâ ḳıyâmete deg naḳş idüp ḳazarlar ve yâḥud kâğıddan şaḥîfeler üzre dâyimâ ilânihâyeti’z-zamân kâtibler anuñ ism-i şerîfini yazarlar ya’nî sikkelerini teğayyür iderler amma Ḥazret-i Aḥmedüñ nâmın tâ ebedî ururlar pes nâm-ı Aḥmed hemîşe maḍrûb olmadan ḥâlî olmaz (282b)

(1126) Meşnevi

Nām-ı Aḥmed nām-ı cümle-y enbiyast

Çünkü şad âmed neved hem pîş-i mast

Ḥazret-i Aḥmediñ nāmı şerîfî cemî-i enbiyānuñ(3)nāmıdır ve anuñ şerî‘atı cemî‘-i enbiyānuñ şerāyi’inün ḥulāşa vü ekmelidir ve anuñ ḥaḳîḳatî cāmî‘-i cemî‘-i ḥakāyık ve anuñ rūḥ-ı şerîf-i cemî‘-i ervāḥ u ‘ulūma ḥadāyık gibidür ki cümleyi muḥîtdür çünkü anuñ nāmı zıkr ola cemî‘-i enbiyānuñ ve evliyānun nāmları zıkr olımıḡ gibidür meşelā çünkim yüz geldi toḡsan hem bizüm ḳatımızdadur zîrā yüz a‘dāduñ ekmelidür mādūnında olan ‘adedler bunuñ taḫt-ı ḥükminde dāḫıldür yüz disen seksen ve toḡsan tā eḫade varıncaya cümlesi bunun içinde mevcüddur pes Ḥazret-i Aḥmedüñ nāmı şerefini ve şer‘ini ve ḥaḳîḳatini buña göre ḳıyās eyle (283a)

Ḥazret-i Nebiyy-i mükerrem (as) Ḥazret-i ‘Āyişe-ye didi ki taḫḳîḳan ben bilürem şol vaḳtde sen benden rāziye olasın (304b)

*Ḥazret-i Server-i Enbiyā (as) buyurdılar **elmer’ü maḥfi fî taḫti lisānihi** pes Ḥazret-i Nebiyy-i mükerrem insāñı temyîz eylemek ḥaḳḳında buyurdılar (315b)*

1.1.2. Din Büyükleri

1.1.2.1. Hz. Âyişe

Hz. Muhammed’in eşidir. Metnimizde peygamberimiz Hz. Ayşe’ye kendisine öfkelendiği zaman öfkesinin ne zaman geçip kendisinden ne zaman razı olacağını bildiğini söyler. Hz. Ayşe de cevaben “Evet çünkü sen hep doğru söylersin.” diyerek tasdik etmesi vesilesiyle zikredilir.

Ḥazret-i Nebiyy-i mükerrem (as) Ḥazret-i ‘Āyişe-ye didi ki taḫḳîḳan ben bilürem şol vaḳtde sen benden rāziye olasın (314b)

Ve şol vaḳtde ki sen benüm üzerüme ḡazabnāk olasın ḡazabnā fā‘alā vezninde elif-i maḳşüre ile ḡazanānuñ te’nîsidür pes Ḥazret-i ‘Āyişe raḍıyallāhu ‘anhā didi ki ben dirüm ki anı neden bilürsin yā Ressulallāḫ Ḥazret-i (as) didi ammā şol vaḳtde yā ‘Āyişe sen benden rāziye olasın pes taḫḳîḳa dirsın (315a)

Ḥazret-i ‘Ayşe didi ki ben didüm ki ne‘am şadıqsın yâ Resûlallâh Allâh haqqı için benüm hicrānum hemān senüñ ismüñe maqşûrdur (315a)

1.1.2.2. Hz. Ömer

Dört büyük halîfeden ikincisidir. İslam’ı benimsemeden önceki inanış şekli ile metnimizde bahsedilir.

Meşelâ Ḥazret-i ‘Ömerüñ nāmı evvel hâlde putperest idi zîrâ İslâma dâhil olmazdan evvel beyne’l-kefere nāmı eyle idi (310a)

1.1.3. Diğer Şahsiyetler

1.1.3.1. Nemrûd

Hz. Nûh’un torunu ve aynı zamanda bir Sümer kralıdır. Hz. İbrâhîm’i ateşe attırması ve burnundan başına giren bir sivrisineğin verdiği acıyla ölmesi ile bilinir. Metnimizde burnundan başına giren sinek olayı vesilesiyle zikredilir.

Peşşei Nemrûdrâ bânîm-per

Mişkâfed bîmeḥābâ derz-i ser

Meşelâ âhır bir peşşe yarım kanad ile teraḥḥumsız Nemrûduñ başınuñ derzini yarar boynısın şaqq eyler ḥulâşa-yı kelām oldur ki Ḥazret-i Mūsâ (as) yektâ bir derviş iken aña te’yîd-i İlâhî olup zu’l-evtâd olan Fir‘avni nice yüz biñ ‘askeriyle rûd-ı Nîle çeküp helâk itdi ve Nemrûd u merdûd daḥı Ḥazret-i İbrâhîm (as) zamânında bir kavî şâh idi bir gün gurûra gelüp ilâh-ı âsmân ile cenk iderüm diyü ‘askeriyle şahrâya çıkdıḡda Ḥazret-i Allah [300b] Ez‘af-ı cemî‘-i maḥlûḡ olan peşşeleri anlara ḥavâle idüpbir mertebe anlar üzre muşallat oldılar ki qarârı firâra tebdîl idüp kaçdılar ol ḥinde bir pernîm peşe Nemrûduñ burnından içeri gitti bîñ sine dâhil oldu ve anuñ başından dört yüz yıl qarâr itdi nitekim Şeyḡ ‘Atṭâr Ḥazretleri buyurmuşlardır (300a – 300b)

(1211)Meşnevi

Hâl-i Fir‘avni ki Hâmanrâ şünûd

Hâl-i Nemrûdi ki şeytanrâ şünûd

Ol Fir‘avnuñ hālını gör ki Hāmānuñ sözini işitdi Hāmān Fir‘avnuñ vezīri idi egerçi zāhire dost amma ma‘nen düşman idi ol Fir‘avn her bār imāna gelmek istese Hāmān ile müşāvere iderdi Hāmān anı imāndan men‘ iderdi o Nemrūduñ hālını gör ki (299b)

1.1.3.2. Hāmān

Hız. Mûsâ döneminde yaşamış ve Hız. Mûsâ’nın din davetini reddeden Firavun’un veziridir. Metinde Firavun ne zaman Hız.Mûsâ’nın din davetini kabul etmek istese Firavun’un aklını çelerek onu vazgeçirmesinden bahsedilir.

Ol Fir‘avnuñ hālını gör ki Hāmānuñ sözünü işitdi Hāmān Fir‘avnuñ vezīri idi egerçi zāhire dost amma ma‘nen düşman idi ol Fir‘avn her bār imāna gelmek istese Hāmān ile müşāvere iderdi Hāmān anı imāndan men‘ iderdi o Nemrūduñ hālını gör ki şeytānuñ sözünü kabûl itdi (300b)

1.1.3.3. Firavun

Hız. Mûsâ döneminde yaşamış ve Hız. Mûsâ’nın tüm çağrılarını redderek tanrılık iddiasında bulunmuştur. Metinde veziri olan Hāmān’ı dinleyerek, Hız. Mûsâ ile mücadelesi sonucunda Nil’in suları altında kalışından bahsedilir.

(1208) Meşnevi

Müsiyi Fir‘avnra bārūd-ı Nîl

Mîkeşed (6)bāleşker ü cem‘-i şaķîl

Bir Mûsā meşelā Fir‘avnı Nîl ırmağına çeker leşker ile ve cem‘-i şaķîl ile cem‘iyyet-i keşire ile (300a)

Meşelā āhır bir peşşe yarım kanad ile teraḥḥumsız Nemrūduñ başınıñ derzini yarar boynısın şaķķ eyler ḥulāşa-yı kelām oldur ki Ḥazret-i Mûsā (as) yektā bir derviş iken aña te’yîd-i İlāhî olup zu’l-evtād olan Fir‘avnı nice yüz biñ ‘askeriyle rūd-ı Nîle çeküp helāk itdi (300a)

(1211)Meşnevi

Hāl-i Fir‘avnı ki Hāmanrā şünūd (9)

Ḥāl-i Nemrūdî ki şeytanrā şünūd

Ol Fir‘avnuñ hālını gör ki Hāmānuñ sözünü işitdi Hāmān Fir‘avnuñ vezīri idi egerçi zāhire dost amma ma‘nen düşman idi ol Fir‘avn her bār imāna gelmek istese Hāmān ile müşāvere iderdi (300b)

1.1.3.4. Hüsâmü’-d-dîn Çelebi

Meşnevî’nin her cildine başlarken Hüsâmeddin Çelebi hakkında övgülü ifadeler kullanan Mevlânâ bazan eserini “Hüsâmînâme” adıyla anmıştır. *Meşnevî*’nin yazılmasına Hüsâmeddin’in sebep olduğunu belirterek (*Mesnevî*, IV, 1) kendisine minnet ve şükran duygularını açıklamıştır.⁴ Metnimizde Mevlânâ’nın mübarek varlığının ilahî bir nüshası olarak nitelenmiştir.

işte kâmil ü mükemmel olan Hüsâmü’-d-dîn Çelebi ki ol Hazretüñ vücūd-ı şerîfî nâme-yi sāmî ve nusḡa-yı İlāhîdür öyle olıcaḡ ol‘aşrda bu sırta tālīb olan anlardan aḡz eylemesi lâzım (294b)

1.1.3.5. Ebû Alî Sînâ

Orta Çağ tıbbının ileri gelenlerindendir. Asıl alanı tıp olmasına rağmen pozitif ilimler ve felsefe üzerine de eserler yazmıştır. İbn-i Sina, metnimizde renklerin varlığını açıkça görmesi ve bu renklerin kendisinin anlayışında zuhur etmesi yönüyle zikredilir.

Tā nebînî pîş ezin se nūrrā nūrrā lik çig der renk kem şod hūş-ı tu şod zinūr rengḡā rû p‘ş-ı tu çünki şeb ān rengḡā mentūr būd pes bedîdî did renk ez nūr būd vücūd-ı elvān mezheb-ı şeyh Ebû ‘Alî Sînāda ve zuhūr-ı elvān ba‘zılar mezhebinde (286a-286b)

1.1.3.6. Şeyh Mağribî

13 ve 14. Asır arasında yaşamıştır. Arapça,Farsça ve Türkçe eserleri bulunmaktadır. Şeyh Mağribî metnimizde sen kendi zuhurunda gizlisin ve senin yanağın kendi nurunda saklıdır anlamına gelen beyti münasebetiyle zikredilir.

Şeyh Mağribî Hazretleri buyururlar

⁴ HÜSÂMEDDİN ÇELEBİ - TDV İslâm Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr)

Beyt

Ey tu mahfî derzuhûr-ı h'îştên

Ve'y ruhet pinhan benûr-ı h'îştên (289b)

1.1.3.7. Şeyh Attâr

Ferîdüddin Attâr, hekim ve eczacı olduğu için Attâr olarak anılmaktadır. Mutasavvıf ve şairdir. Şeyh Attâr metnimizde bir küçük sivrisineğin Nemrud'un beynini çürütmesini işaret eden beyti vesilesiyle zikredilir.

Şeyh 'Attâr Hâzretleri buyurmuşlardır

Beyt

Nîm peşşe berser-i düşmen gumaşt

Der beher u çâr zıddı sâleş peydâşt

1.1.4. Mezhepler

1.1.4.1. Seneviyye

Sözlükte Seneviyye, “katlamak, bükmek; ikinci olmak; iki katını almak” anlamlarındaki seny kökünden türeyen bir ism-i mensub olup “ikili sisteme bağlı olanlar” demektir. Âlemi nur ve zulmet olmak üzere iki ezeli aslın yaratıp yönettiğine inanan din veya mezhepler İslâm kaynaklarında Seneviyye diye anılmıştır.⁵

Eger sende farazâ Seneviyye mezhebinde olan kâfirlerden bir kâf olsa ya'nî kazâ-yı İlähiyyenüñ inkârını müş'ir bir harf olsa kâf-ı rân gibi ya'nî ferc-i nisvân gibi mevzî'-i (307b)

ve maḥall-i râyiḥa-yı beden berfeḥvâ-yı inneme'l-muşrîküne necesun ⁶şirk necâset-i ma'neviyyedür pes Seneviyye vü Qaderiyye ḥışâlınden ki şîrûñ ḥafîyi mutazammın bir ḥaşlet olsa cenâbet-i ma'neviyye ve ḥabâset-i bâṭınıyye ile mülevveş ü nâpâksın gerekdür (308a)

⁵ SENEVIYYE - TDV İslâm Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr)

⁶ “Müşrikler ancak bir pisliktir.” (Tevbe, 28)

1.1.4.2. Kaderiyye

Sözlükte kaderiyye “kadere mensup olan, kader taraftarı” mânasındaki kaderîden gelmekle birlikte ilk dönemlerden itibaren bu anlamın aksine, sorumluluk doğuran fiillerle ilgili ilâhî kaderi reddedenleri ifade etmek üzere kullanılmıştır.⁷

Ḳazā vü ḳadere inkār iden Ḳaderiyye tāyifesidir (307a)

diyü da‘vî şeklinde söz söylemeler ehl-i Ḳader mezhebinde ve Mu‘tezile meşrebinde olan zāğlar derḥāl inkār iderler (307a)

Ehl-i Ḳader ki ḥükm-i ḳazāya münkirlerdür eger hezārān ‘aql u ‘ilm dahı tutarsa kāfirlerdür (307a)

belki ‘abdüñ nefsi anı icad ider diyen Ḳaderiyyeyi ba‘zılar tekfîr itmişler ve ba‘zılar tevaḳḳuf itmişler (307b)

necāset-i ma‘neviyyedür pes Şeneviyye vü Ḳaderiyye ḥışālinden ki şirüñ ḥafîyi mutazammın bir ḥaşlet olsa cenābet-i ma‘neviyye ve ḥabāset-i bâtınıyye ile mülevves ü nāpāksın gerekdür (308a)

1.1.4.3. Mutezile

İslam’ı eş esas ile yorumlayan mezheptir.

Mu‘tezile meşrebinde olan zāğlar derḥāl inkār iderler (307a)

1.2. COĞRAFİ İSİMLER

1.2.1. Rumî u Zengi

Anadolu ve Afrika

*Çok nihāniler zıddıyla peydā olur zîrā nazar-ı evvel nūra olur andan soñra renk ile olıcaḳ zıdd zıddıyla peydā olur **Rumî u Zengi** gibi (289b)*

⁷ KADERİYYE - TDV İslâm Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr)

1.2.2. Kûh-ı Tûr

Hz. Mûsâ'ya ilk vahyin indiği yerdir.

ol Allāh bizüm ebşārımızuñ cemî'ini idrak eyler bizüm başîrlerimiz anı idrāk eylemek bābında sen gör Mûsādan ve Kûh-ı Tûrdan ki Cebel-i Tûra Rabb-ı Mûsā (as) tecellî itdik de Kûh-ı Tûr medkûk u mütelâşî olup Hâzret-i Mûsā (as) muğaşşiyün 'aleyh yıkılup 'aqlı gidüp ve ba'de'l-ifāka subhāneke tubtu ileyke ve ene evvelu'l-mu'minîn⁸ diyü Cenāb-ı Hākı bu başarılar idrāk olunmadan tenzîh eyledi (290b)

⁸ “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” (A'râf, 143)

II. BÖLÜM

METİN

METİN

[281a] *Bang-ı divānest u gūlān in heme*

Şimden girü ben ol demdemeyi (1) işitmezem ve anlaruñ eķāvīl-i muzahrafasıyla iş itmezem bu cümle hep (2) dīvlerüñ ve gūllaruñ şadāsıdur gūl biyābān bir nev‘-i cindür (3) ki nice kimselere dostlarınuñ şadāsı gibi şadā iderlerimiş

(1111) *Meşnevī* (4)

Berder ān ey dil tu işanrā meyist

Pustışan berken ki şan cüz (5) *pust nist*

Ey göñül sen şabr eyle anları yırt anlaruñ postını kıpar (6) ki anlar postdan ğayrı degüldür ve fi‘l-ḥaķīķā ‘ahdine vefā eylemeyen kimseler (7) post mezilesindedür şīr-i kahr-ı İlāhī anlara minḥayşi‘l-ma‘ nā bu gūne niyet (8) eyler ki bu bīvefāları helāk eyle diyü lisān-ı ḥālile söyler

(1112) *Meşnevī* (9)

Pust çi‘bved guftehā-yı reng reng

Çün zirih berāb kiş ne‘bved direng (10)

Kışr u post nedür gūnāgūn-ı maķālāt ve kelimātdan āb üzre girih gibi (11) ya‘nī nuķūş u erķām gibi ki direng ü qarārı olmaya

(1113) *Meşnevī* (12)

İn suḥan çün pust u ma‘nā mağz dān

İn suḥan çün naķş u ma‘nā hemçü cān (13)

Bu söz ki söylenür sen bunu post bil ve ma‘nāyı neğaz gibi bil (14) bu söz naķş gibidür ve ma‘nā aña cān gibidür ki aña elfāz-ı mühemele (15) [281b] dirler ve eger rızā-yı Ḥaķ ve Resule muvāvıķ olmazsa aña mālāyā‘ nī (1) ta‘bīr iderler

(1114) *Meşnevī*

Pust bāşed mağz-ı bedrā ‘ayb-pūş

Mağz-ı nīkūrā zigayret (2) *ğayb-pūş*

Post yaramaz içün ‘aybını setr idicüdür kezâlik (3) elfâz-ı ‘ibârât kişinüñ derûnınıñ setrini örticüdür ve lihâzâ (4) kâle **el-‘ilmu ve’l-mâlu yesturâni kulle ‘aybin**⁹ (5) radiyallahu anhüma iyü mağz gayretiden gayb örticüdür gaybdan murâd (6) gayb-ı hüviyeti İlâhîdür ya’nî **Hzret-i Ğayb-ı Muṭlaḳ** kemâl-i gayretinden (7) mağz-ı nağz şâhibi olan velîleri hâḳ-ı cihân göremezler ve letâfet-i derûnlarına (8) nâzar ırgüremezler ammâ anlar ki mağz-ı bed şâhibleridür ‘ilm ü mâl ve kıl ü kâl (9) egerçi anlaruñ fesâd-ı derûnlarını‘uyûn-ı ‘avâmdan setr eylemişdür (10) velâkin dîde-yi ḥavâşdan ‘uyûb u ḳabâḫatları pûşide vü pinhân degildir (11)

(1115) Meşnevî

Çün kâlem ezbâd bud dafter ziâb

Her çi bü’nvîsî fenâ gerded şitâb (12)

Çünkü kâlem bâddan defter âbdan oldu her ne yazar iseñ fevrî fenâ

(1116) Meşnevî

Naḳş-ı âbest er vefâ cüyî ezân

Bâz gerdî desthâ-yı ḥod gezân (14)

Mâlâyanî ve bîma‘ni olan söz fi’l-meşel naḳş-ı âbdür eger sen andan vefâ vü beḳâ (15) [282a] ister isen kendü ellerüñi gezân olduḡuñ ḥâlde girü dönersün (1)

(1117) Meşnevî

Bâd dermerdum hevâ vü ârzust

Çün hevâ bü’gzaştî peygâm-ı dost (2)

Bâddan murâd insânıñ vücûdında olan hevâ vü ârûzdur çünkü hevâyı (3) koyasın ve Hzreti Hûdanıñ emrine uyasın hûnuñ haberidür ya’nî çünkü (4) hevâ-yı nefâniyyeyi terk idesen hüviyet-i İlâhiyenüñ ilhâm u kelâmı (5) mertebe ve Hzreti Haḳḳı müşâhede ḳılmaḳ maḳâmıdır

(1118) Meşnevî

Hoş buved peygâmḥâ-yı (6) Kırdgâr

K’û ziser tâ pây bâşed pâydar

⁹ “Hz. Peygamber’in dediğı gibi; İlim ve mal her aybı örter.”

Ḥazret-i Ḥudanuñ peygamları hoş (7) olur u laṭîf olur zîrâ ki o peygamlar evvelinden âhirine degin (8) pâydar u berqarâr olur pes gerekdür ki terk-i hevâ idesin ve tarîķ (9) Ḥaķķa gidesin ta ilhâm-ı Ḥaķķa lâıyık haber-i Ḥudâyı güş-ı hüşla istimâ‘ (10) eylemege isti‘dâd bulasın ve makâm-ı emne vâşl ü nail olasın

(1119) *Meşnevi* (11)

Ḥuṭbe-yi şāhan bigerded v’an kiyā

Cüz kiyā vü ḥuṭbehā -yı enbiyā

Şāhlaruñ (12) ḥuṭbesi ve saltanat u devletleri mütebeddil olur amma enbiyā-yı ‘izāmuñ (13) ḥuṭbelerinden ve devlet u saltanatlarından ğayrısı ki bunlar mütebeddil (14) ü müteġayyir bulmaz bâķidür

(1120) *Meşnevi*

Z’an ki bevş-i pādşāhān ezhevast (15)

[282b] *Bārnāme-y enbiyā ezķibriyast*

Zîrâ pādşāhlaruñ ...¹⁰ şevketleri (1) hevādandur mütebeddildir ü fānīdir ebiyānın icāzet-nāmesidür kibriyādandur (2) Ḥazret-i Cenāb-ı Ḥüdā anuñ kibriyālıġına nice fenā vü zevāl gelmezse enbiyānuñ (3) ruḡ ululuġına fenā vü zevāl gelmez

(1121) *Meşnevi*

Ezdiremhā nām-ı şāhan berkenend (4)

Nām-ı Aḥmed tā ebed ber mīzenend

Diremlerden şāhlaruñ nāmını ķoparurlar (5) ya’nī sīm ü zerden levḫalar üzre teberrüken ve teyemmünen anuñ nām-ı şerīfini (6) tā kıyāmete deg naķş idüp ķazarlar ve yāḡud kāġıddan şāḫīfeler üzre (7) dāyimā ilānihāyeti’z-zamān kātibler anuñ ism-i şerīfini yazarlar (8) ya’nī sikkelerini teġayyür iderler amma Ḥazret-i Aḥmedüñ nāmın tā ebedī ururlar (9) pes nām-ı Aḥmed hemīşe maḡrüb olmadan ḡālī olmaz pes burada (10) bir su‘āl lāzım gelür ki dinile muķaddemā buyurdular ki enbiyā-yı ‘izāmuñ (11) devlet ü ḥuṭbelerinden mā‘adā şāhlaruñ devlet ü ḥuṭbeleri (12) tebeddül ve teġayyür bulub nāmları dirhemlerden zevāl bulur pes selefde gelen (13) enbiyānuñ namları mensūḡa oldu ve ekşerīnüñ nāmlarıda vücudlarıda (14)

¹⁰ Bu kısım yazma nüshada silinmiş olduğundan okunamamıştır.

nābedīd oldu pes cüz kiya vü hıṭbehā-yı enbiyā diyü şāhların hıṭbe (15) [283a] vü ...¹¹ ya nice dūrūst olur bu su‘āl-i muḳaddere (1) cevāb buyurdular

(1122) *Meşnevî*

Nām-ı Aḥmed nām-ı cümle-y enbiyast

Çünkü şad (2) āmed neved hem pîş-i mast

Ḥazret-i Aḥmediñ nāmı şerīfī cemī-i enbiyānuñ (3) nāmıdır ve anuñ şerī‘atı cemī‘-i enbiyānuñ şerāyi’inün ḥulāṣa (4) vü ekmelidir ve anuñ ḥaḳīḳatı cāmī‘-i cemī‘-i ḥakāyık ve anuñ rūḥ-ı şerīf-i (5) cemī‘-i ervāḥ u ‘ulūma ḥadāyık gibidür ki cümleyi muḥīṭdür çünkü anuñ (6) nāmı zıkr ola cemī‘-i enbiyānuñ ve evliyānun nāmları zıkr olmuş gibidür (7) meşelā çünküm yüz geldi toḳsan hem bizüm ḳatımızdadur zīrā yüz a‘dāduñ (8) ekmelidür mādūnında olan ‘adedler bunuñ taḥt-ı ḥükminde dāḥıldür (9) yüz disen seksen ve toḳsan tā eḥade varıncaya cümlesi bunun içinde (10) mevcūddur pes Ḥazret-i Aḥmedüñ nāmı şerefini ve şer‘ini ve ḥaḳīḳatini (11) buña göre ḳıyās eyle anuñ zıkr olunması cümleñ zıkr olunmasını (12) müfnī olur

Hem derbeyān-ı mekr-i ḥargūş¹²

(1123) *Meşnevî*

Derşuden ḥargūş bes (13) te’ḥīr kerd

Mekrā bāḥ iştēn taḳrīr kerd

Ḥargūş ḥürmeti şīre (14) gitmekte çok te’ḥīr eyledi şīre idecek mekri evvelā kendüsine taḳrīr (15) [283b] eyledi

(1124) *Meşnevî*

Derreh āmed ba‘de te’ḥīr-i dırāz

Tā begūş-ı şīr gūyed yek du rāz (1)

Çok te’ḥīrden soñra ḥargūş yola girdi tā şīrūñ gūş bir iki rāz (2) diye ḥargūşdan murād bunda ‘aḳl-ı ma‘āddur ‘aḳl-ı ma‘ad şāḥiblerinin (3) bir kāra şurū‘ eylemek zamanında te‘ennī vü tedbīrleri bu günedir (4) āḥırını tefekkūr idüp andan soñra ol kāra şurū‘ eylemler

¹¹ Bu kısım yazma nüshada silinmiş olduğundan okunamamıştır.

¹² Tavşanın hilesi ile ilgili Mesnevî

(1125) *Meşnevî* (5)

Tā çî ‘ālemhast dersevdā-yı ‘aql

Tā çî pehnāhast in deryā-yı ‘aql (6)

‘Aql sevdāsında tā ne ‘alemler vardır ‘aql deryāsında ne aceb (7) vüs‘atler vardır sevdā-yı ‘aql ‘aqluñ karaltısında ya‘nī (8) vücudunda dımehtır

(1126) *Meşnevî*

Şüret-i mā ender in baħr-ı ‘izāb

Mıdeved çün (9) kāsehā berrūy-ı āb

Meşlā bizüm şüret-i vücūdumuz bu şırın der(10)yāda ki murād ‘aql deryāsıdır yiler ve hareket eyler āb üzre (11) olan kāseler gibi

(1127) *Meşnevî*

Tā neşud pür berser-i deryā çü taşť (12)

Çünki pür şud taşť dervey ğarķ gešť

Tā kim bizüm şüretimiz kā(13)sesi ‘aqlđan pür olmaya deryā üzre legen gibidür çünkim (14) taşť ābıla pür oldı deryāda ğarķ oldı ya‘nī mādām ki bizüm (15) [284 a] [vücudumuz kāseleri] āb-ı ‘aqlđan tılmaya ve anuñ esrār u leťā (1) yifinden pür olmaya ‘alem-i şüret seyrinden hālī olmaz ve nuķuş u elvān (2) görmeden vaz gelmez ammā şol dem ki ‘aql ile pür ola anuñ me‘ānī (3) esrārıyla tıla ‘alem-i şüretđen ğüzey eyler ve deryā-yı ‘aqluñ dibine dalar (4) esrār-ı ‘alem-i cebūrūtı müşāhede kıılır ve baħr-ı lāhūta müstağraķ olur (5) hattā varup ‘aql-ı küllī mertebesini bulur

(1128) *Meşnevî*

‘Aql pinhānest ü zāhir ‘ālemī (6)

Şüret-i mā mevc yā ezvey nemī

‘Aql deryası pinhāndur ve zāhir olan bu ‘ālemdür (7) bizüm şüretimüz ise o deryādan bir mevcdir ve yā bir nemdür

(1129) *Meşnevî*

Her çî şüret (8) mī vesīlet sāzedeş

Z'an vesilet baħr dūr endāzedeş (9)

Her nesneyi ki şūret ü ten ol deryāya vesile baħr-ı ‘aqlı ol vesile eclinden (10) ötüri şūret u teni kendüden ırağ atar ya‘nī şūret u ten deryā-yı ‘aql-ı külle (11) dāhil olmak için her ne şey’i ki vesile düzerse andan dūr olmağa (12) sebep olur pes aña mevşıl olan vesile yine kendü nūrı olur (13) anı ğayruñ idrākinden ötüri vesile kılsañ mümkindür ammā ğayrıyı (14) anuñ vuşulundan ötürü vesile kılsañ anuñ idrākinden mahrūm (15) [284b] alur pes kendü zātını bilen ve rütbesini daħı müşāhede kılan ol nūr-ı (1) İlāhiden eger aña vāşıl olmak istersen ‘aqluñı vesile eyle ki cüz (2) külle vesile olmak mümkindür

(1130) Meşnevi

Tā nebīned dil dehende-y rāzrā

Tā nebīned (3) *tīr-i dūr-endāzrā*

Tā şūret mertebesinde olan gönül rāz viriciyi (4) görmeye tā ırak atıcınuñ tīrini müşāhede kılmış dürendāzdan (5) ve dehende-yi rāzdan murād azret-i Allāhdur tīrden murād vāşıta vü (6) sebebdür taqđir -i kelām ve netice-yi merām gönül rāzı viriciyi görmeye (7) ve ırak atıcınuñ sebep ü tedbiri tīrine nażar ırgürmeye bundan (8) evlā olan ma‘nā tīr-i dürendāza olmayup nebīnedüñ fa‘ili olmağdur (9) bu taqđirce tīrden murād şūret mertebesinde olan gönül ve yāħud (10) mücerred ağdan dūr olanuñ vücūdudur ve taqđir-i ma‘nā böyle demek olur (11) ki mādāmki ki gönül rāz viriciyi görmeye ya‘nī mādām tīr gibi olan gönül (12) ve yāħud vücūd-ı ğāfil fā‘ ile nażar ırgürmeye cevāb (13) bu beyittir

(1131) Meşnevi

Esb-i ğodrā yāve dāned v’ezsītiz

Mīdevāned (14) *esb-i ğod derrāh tīz*

Ol vücūd-ı ğāfil kendünüñ atını zāyı‘ olmuş (15) [285a] bulur ‘inād u cedelden kendü atını yolda tīz yildürür esbden (1) murād azret-i ağdan ğāfil olan kimsenüñ ‘aql u rūħıdır (2) ki dāyimā aña süvārdur

(1132) Meşnevi

Esb-i ğodrā yāve dāned an cevād (3)

Esb-i ğod ūrā keşan kerde çü bād

Ol cevād kendünüñ atını (4) kem eyler ħāl bu ki kendünüñ atı anı keşān ü devān eylemiş

(1133) *Meşnevî* (5)

Derfiğān ü cū an hîre-ser

Her taraf pursān u cūyan derbeder (6)

Ol serāsīme vü sergerdān ğalaṭ idüp feryādda u ṭalebdedür (7) ḳapudan ḳapuya her ṭarafa pūyan olucı ve ṭaleb idicidür ve böyle diyicidür (8)

(1134) *Meşnevî*

K'an ki düzdîd esb-i mārā kū vü kist

În ki zîr-i rān-ı tust ey ẖāce (10) *cist*

Ki ol kimse bizüm esbimüzi uğurladı ḳanı o kimdür ya' nî şol kimse ki kendüniñ rûhından ḥaberdār olmaya ve 'ālem-i (11) ervāḥ ve uḳûlûñ ceberût ve melekût 'ālemleriniñ (12) ṭalebinde olmaya ol kimse kendüniñ rākib oldığı atı ḥālā (13) aña rākib iken zāyı' eyledim diyü ṣann eylemesi gibidür pes (14) bu gūne kimseye demek gerekdür ki bu esbüñ senüñ eyerüñ altundadır (15) [285b] ey ẖāce nedür ya' nî bu 'aḳl u rûḥ ki sen aña rākibin ...¹³ (1) bu nedür demek gerek eger ol kendüniñ ḥaḳīḳatinden ğāfil olan (2) ve esbini yāve zu' m iden kimseye diseñ ki bu senüñ süvār olduĝun (3) at nedür diseñ ol da saña dir ki

(1135) *Meşnevî*

Āri in esb est lîkin (4) *esb kū*

Bāḥod āy şeh-süvār-ı esb-cū

Belî bu esbdür lîkin bu esb ḳanıdır (5) ey at ṭaleb idici şehsüvār kendüñe gel ya' nî ḥaḳīḳatinden ğāfil olan (6) kimseye ki bu senüñ rākib olduĝuñ 'aḳl u rûḥ nedür ḥālā senüñ (7) mülküñdedür ve sen anı ṭālîbsün diseñ saña dir ki belî bu 'aḳldur u rûhdur (8) ve lākin 'ālem-i 'aḳl ve 'ālem-i rûḥ ḳandedür ki ben anuñ ṭālîbiyem pes aña demek (9) gerekdir ki ey şehsüvār-ı esbcū ğafleti terk eyle ve kendüñe gel tā kim ḥaḳīḳatüñi (10) göresin 'ālem-i ervāḥ didüklerini kendü rûḥında ve 'ālem-i 'uḳûl u ceberût (11) didüklerini kendü 'aḳluñda ve 'ālem-i lāḥût didüklerini kendü sırıñda müşāhede (12) idesin **ve huve me'akum eynemā kuntum**¹⁴ rumûzına vāḳıf olasın ki bu cümlesi senden (13) dūr degüldür

(1136) *Meşnevî*

¹³ Bu kısım yazma nüshada silinmiş olduğundan okunamamıştır.

¹⁴ “Nerede olsanız, O sizinle beraberdir.” (Hadîd, 4)

Can zipeydāyī vü nezdīkist gūm

Çün şikem pür-āb u leb (14) hūşkī çü hum

Nefha-yı İlāhī olan cān-ı insān kemāl-i zuhūrından ve hāyet-i (15) [286a] ...¹⁵ insan bir küp gibidür ki derūnı āb-ı hayātla pürdür (1) ve birūnı andan hūşk u hālīdür pes haqīkat nazarıyla nazar olinsa (2) cān-ı cān cenāndan daḥı akrebdür berhevā-yı ve *naḥu* (3) *akrebu ileyhi minḥabli'l-verīd*¹⁶ ve bermuktezā-yı *ve'lemū ennellāhe* (4) *yeḥūlu beyne'l-mer'i ve kalbihi*¹⁷ nihāyet māfi'l-bāb şiddet-i zuhūrı aña niḳābdur (5) nitekim tenūñ hayāt u kıyāmı cānladur pes cānında hayāt u kıyāmı cānānladur (6) pes ma' lūm oldu ki insān her hālde cāndan ve cān cānāndan ayru (7) degüldür ve lākin ekşer-i nās ki ḡafil ve cahildir bu ma' nāyı müşāhadeye (8) ḳādir degüldür anuñçün Ḥazret-i Mevlānā bu bābda elvānla nūrı (9) temşil eylediler tā mā' lū m ola ki elvānun vücūdına (10) mütevaḳḳıf iken ve nūr elvāndan ahzar iken elvān meşhūddır (11) ammā ekşer-i nāsā nisbet ile mefḳūddur

(1137) Meşnevi

Key bubīnī surḥ u sebz ü fūrrā (12)

Tā nebīnī pīş ezin se nūrrā nūrrā

(1138) Meşnevi

Lik çig der renk kem şod hūş-ı tu (13)

Şod zinūr an reghā rū pūş-ı tu

(1139) Meşnevi

Çünki şeb ān reghā mentūr būd (14)

Pes bedīdī did renk ez nūr būd

Vücūd-ı elvān mezheb-ı şeyh Ebū 'Alī (15) [286b] Sīnāda ve zuhūr-ı elvān ba' zılar mezhebinde ...¹⁸ pes elvānuñ zuhūrı üç nev' nūrdan ikisi olmayınca olmaz (2) evvelā başar u şāniyen nūr-ı şems ü kamer ve şālīşen eger gice nūr-ı cerāḡ (3) o nūrdur pes ma' nā-yı beyt kaçan sen surḥ u sebz u mor rengli (4) şeyleri görürsin ya' nī cemī' -i elvānı nice müşāhede idersin (5) tā bu elvāndan evvel üç nūrı sen görmeyesin ya' nī elbette bu üç (6) güne nūrdan

¹⁵ Bu kısım yazma nüshada silinmiş olduğundan okunamamıştır.

¹⁶ “Biz ona şah damarından daha yakınız.” (Kâf, 16)

¹⁷ “Ve bilin ki, Allah kişi ile onun kalbi arasına girer.” (Enfâl, 24)

¹⁸ Bu kısım yazma nüshada silinmiş olduğundan okunamamıştır.

ikisi evvel saña hâşıl olmuşdur andan sonra sen elvân (7) ü eşkâli gördün ve lâkin çün senün hüşün renglerde (8) güm oldu ol rengler saña nûrdan hicâb u rûpûş oldu (9) ve seyrân-ı elvân u eşkâl seni müşâhede-yi nûrdan gâfil kıldı (10) çünkim gice geldi ol rengler mestûr oldu pes gördün ki (11) görmegin nûrından oldu imdi zühürât-ı eşyânun (12) Hudâyıladur zîrâ her ne kim zâhir finefsihi ve mazharun ligayrihidir aña nûr (13) tesmiye olunur pes Hâzret-i Cenâbı ‘izzet celle şānuhu nefsinde (14) esmā vü şifâtıyla zâhirdir ve mazhar-ı cemî‘-i mezâhirdür pes bu ecden (15) [287a] [anun esmā-yı hüsnāsından] biri nûrdur ve fihadiş *Ebî Zer* (1) **ḳāle se’eltü Resûlallâh (sav) hel ra’eyte rabbeke ḳāle nûrun innâ** (2) **erâhu** bu hadîş-i şerif üç vecih üzre kırâ‘at olunur (3) fetḥ-i hemze ve kesr-i hemze ve yâ-yı nisbetile iki vech üzre bu nûrdur (4) ki taḥkîkan ben anı gördüm ve yâḥud nûra mensûbdur ki ben anı (5) görürüm dimekdür pes vârişân-ı enbiyâ daḥı mârâ’eytu şey’en illâ (6) ve ra’yetullâhu ḳabelhu feḥvâsınca her neye ki nâzar itseler ibtidâ Hâzret-i (7) Hudâyı görürler andan sonra nûr-ı Hudâ ile eşyâyı müşâhede iderler (8) ve mü’essirden eşeri bulurlar **kemâ se’ele’l-A‘râbi ‘ani’n-Nebi şallallâhu ‘aleyhi ve sellem** (9) **bime ‘areftellâh ḳāle ‘aleyhi’s-selâm ‘areftu’l-eşyâ’e billâhi ey binûrillâhi** (10) **ve hidâyetihî lā bivâsıtati’l-eşyâ’i** pes gurûh-ı müstedillîn bunların (11) ‘aksidür ki anlardan eşerden mü’essire istidâl iderler ve şānı‘ı (12) şun‘la bilürler bu tâyife evvel elvânı görüp saña nûrûn vücûdına (13) istidlâl idenler gibidür evvelki tâyife nûrûn vücûdıyla elvânı (14) gören gibidür

(1140) *Meşnevî*

Nist did-i reng binûr birûn

Hemçünin reng-i [287b] ḥayâl-i enderun

(1141) *Meşnevî*

În birûn ez âfitâbu ez sühâ

Ve enderûn (1) ez ‘aks-i envâr-ı ‘ulâ

Hâricden olan nûrsuz reng ü eşkâli (2) görmek müyesser olmadı ki zûlmetde elvân u eşkâl (3) zühûra gelmemdi hem bunun gibi derûnün ḥayâlinün reng ü aḥvâl(4)inün levni daḥı nûrdur ve neyyir olmadı (5) muzırr olandan bilinmedi olan ve eşkâl-i birûnî göz ile görilür (6) ammâ ḥayal u aḥvâl-i derûnî başiretle bilinür ve nûr-ı sîretile bilinür bu nûr (7) birûnî âftâb u sühâdan ya‘nî neyyirânı zâhir edendür ve nûr-ı (8) derûnî ‘aks-i envâr-ı Hudâdan ve eşer-i şifât u esmâdandır (9) pes aşl-ı nûr nûr-ı başiretdür ve nice vücûh-ı şety ile şems ü ḳamerden (10) ve nûr-ı başardan daḥı efḍal u aḳvâdur zîrâ ḳuvvet-i bâşıra (11) kendü nefsinin ve aletinin

idrāk eylemez zîrâ ki bunlar umûr-ı (12) mubaşşaradan degüldür ammâ kuvvet-i ‘âkılâ hem kendü nefsinî ve hem (13) idrâkîni ve hem altını ki albdır dimağdur idrāk eyler (14) ve külliyât ü cüz’iyyâtı ve mevcûdât u ma‘dûmânı daı idrāk eyler (15) [288a] ve bevâtın-ı eşyâya nâfiz olur pes nûr-ı şems ü amerde ve nûr-ı başarda (1) bu aşlet yokdur öyle olıca nûr-ı dile al-ı nûr demek dürrüst (2) olur

(1142) Meşnevi

Nûr-ı nûr-ı çeşm od nûr-ı dilest

Nûr-ı çeşm ezñnûr-ı (3) dilhâ aşilest

Nûr-ı çeşm şol kuvvet-i bâşıradır ki gözleri (4) olan ayvânâtta bu nûr mevcûddur u aşıludur bilâinzimân nûr-ı alb (5) pes ayvânât anuñ içün her neyi ki görseler abî‘tlerine mülâyım (6) olanı ihsâs eylemeden ayrısını bilmezler pes nûr-ı nûr-ı çeşm bunlarda (7) yokdur ve bâşireti olmayan benî âdemde daı yokdur zîrâ nûr-ı nûr-ı çeşm od nûr-ı nûr-ı (8) dildür nûr-ı çeşm ise gönüller nûrından aşıldur (9) ve yâud kuvveti a‘zâ ‘inde ‘r-rü’yet müdrik olan nûr-ı çeşm (10) nûr-ı ulûbdan aşıldur ve yâud kuvvet-i bâşıranuñ ve avass-ı zâhirenüñ (11) neşv ü nemâsı re’îs-i cemî‘-i a‘zâ olan albdendür ki her bir issüñ (12) aña ittişâli ve andan istimâdı vardır pes bu tarîble nûr-ı çeşm (13) nûr-ı dilden aşıldur

(1143) Meşnevi

Bâz nûr-ı nûr-ı dil nûr-ı udast (14)

K’ü zinûr-ı ‘âl u is pâ u cudast

Girü bunlar gibi gönülñ (15) [288b] nûrınıñ nûrı azretullâhdandır ya‘nî nûr-ı dil ki kuvvet-i ‘âıldadır (1) aña nûr-ı udâ munazzım olmaqsızın her insânda vardır (2) dünü’l-mecânîñ isti‘dâdları midârı pes nûr-ı udâ (3) ki ‘âl u iss nûrından pâ u cüdâdur açan nûr-ı albe munazzım olsa (4) anuñ ile ma‘rifetullâh aşıl olur ve esmâ vü şıfâtı bilür (5) ve merâtib-i İlâhiyyeyi idrāk ider bîsem‘u bî bâşar mertebesini (6) bilür ve bulur attâ her a‘zâsı nûr-ı udâ ile **ve eşraati’l-ar** (7) **binûri rabbihâ**¹⁹ mutezâsınca münevver oldudan soñra kendüyi ‘ayn-ı nûr-ı (8) udâ bulur nitekim azret-i Nebî -i Mûkerrem (as) bu ma‘nâya işaret buyururlar (9) **Allâhumme ec‘al fıalbi nûren ve fısem‘î nûren ve fıbaşarî nûren ve ‘an(10)yemînî nûren ve ‘anşimâlî nûren ve fevkî nûren ve tatî nûren ve emâmî (11) nûren ve alfî nûren ve ‘câllî nûren**

¹⁹ “Yeryüzü, Rabbinin nûru ile aydınlanır.” (Zümer, 69)

(1144)Meşnevî

Şeb nebud nūr u nedīdī (12) reghā

Pes bezıdd-ı nūr peydā şud turā

(1145) Meşnevî

Pes bezıdd-ı nūr peydā (13) pod tarā

Diden-i müret vager did-i renk

Pes elvān u eşkālūn görölmesi (14) nūr iledür çünkim gice nūr olmadı rengleri göremedün pes nūruñ (15) [289a] Zıddı sebebiyle saña nūr peydā oldu imdi ‘aql ol nūrı görmekdür (1) andan soñra rengi görmekdür pes evvel nūrı görüp soñra rengi görmegi (2) nūruñ zıddı ile bilürsen bilāfikrin ve letavaqqufin ki bunu bilmek (3) bedihiyyātdandır hutbeye ve nazara muhtāc degüldür

(1146)Meşnevî (4)

Renc ü gamrā Haḡ pey-i ān āfreid

Tā bedin zıd hoş-dilī āyed bedid (5)

Renc ü gamı Ḥazret-i Allāh anuñ içün ḡalḡ idi ki tā bu zıdd sebebiyle (6) hoşdillik zāhire gele ki her şey’ zıddıyla münkeşif olur meşelā (7) eger gice olmasa bilinmezdi ki nehār nedir ve şitā olmasa ma’lūm olmazdı ki bahār (8) nedür faḡr u ‘anā olmasa selāmet ü ḡınā bilinmezdi seḡāmet olmasa (9) şıḡḡat ve ḡayāt olmasa mevtden kim ḡaberdār olurdu ve zūlmet olmasa rāḡat-ı (10) nūr ve ḡam olmasa sürūr bilinmezdi ve zaḡmet olmasa rāḡat bilinmezdi (11) elbette zillet ‘izzeti ve zaḡmet rāḡatı beyān ider a’lā pesti ile (12) hesti nisti ile bilinür

(1147) Meşnevî

Hesti ender nisti be’tvān nümūd (13)

Māl-ı daran berfaḡrāned cūd

Ve ḡusse ‘alāḡāzā sāyiri’l-ezdād (14)

(1148)Meşnevî

Pes nihānīhā bezid peyda şeved

Çünki Haḡrā nist zıd pinhan buved (15)

[289b] feizā kâne kezālik el -eşyā'ı tebeyyünü biezdādhā fehvasınca (1) nihāiler zıddıyla 'ıyān çünki Hāzret-i Hāḳḳa zıdd bu kadar nihān olur (2) yahud çok nihānile zıddıyla peydā olur pes Hāzret-i Hāḳḳuñ (3) vücūdda şerik ü niddi ve ulūhiyyetde muḳābil u zıddı (4) yokdur ki bevāsıta-yı tezādd u tekābül zuhūra gele belki cemī'-i evşāf-ı (5) mütezādde ve esmāyı mütekābile ile merāyā-yı kāyināt ve (6) mecālī-yi mevcūdātde mütecellī olan ol Hāzretdür ve ḡayret (7) ḡafāsı kemāl-i zuhūrındandır ve nihān olması ziyād u 'ıyān olma(8)sındandır nitekim Şeyh Maḡribī Hāzretleri buyururlar

Beyt

Ey tu mahfi (9) derzuhūr-ı ḡıştēn

Ve'y ruḡet pinhan benūr-ı ḡıştēn

(1149) Meşnevī (10)

Ki nazar bernur buved aneḡ bereng

Ẓıdbezıd peyda buved çün Rūm u Zeng (11)

(1150) Meşnevī

Pes bezıdd-ı nūr dānistī tu nūr

Ẓıdd zdra minümāyed dersudūr (12)

(1151) Meşnevī

Nūru-ı Hāḳḳā nist zıddī dervūdūd

Tābezıdd ūrā tuvān peyda nümūd (13)

Çok nihāniler zıddıyla peydā olur zīrā nazar-ı evvel nūra olur andan (14) soñra renk ile olıcak zıdd zıddıyla peydā olur **Rumī** u **Zengi** gibi (15) [290a] pes zıdd-ı nūrle bildüñ sen nūrı zīrā zıdd zıddı gösterür (1) şudūra böyle olıcak nūr-ı Hāḳḳı bu gūne istidlāl itmek (2) mümkün degüldür zīrā Hāzret-i Hūdaniñ nūrınıñ vücūdda zıddı (3) vü niddi yokdur tā kim zıddıyla anı peyā vü huveydā göstermek mümkün ola (4) zīrā Hāzret-i Cenāb-ı 'ızzetiñ nūrı zūlmetüñ zıddı olan nūr (5) degüldür ki anuñ nūrını zūlmet ile bilesin ve vahdeti keşretüñ (6) muḳābili olan vahdet degüldür ki anuñ vahdetini keşretten fark idesin (7) ve ıtlakı muḳayyedüñ ḡılāfı olan ıtlāk degüldür vücūd-ı muḳayyeden (8) vücūd-ı muḡlakı ayırup aña bu istidlāl ile vāḳıf olasın

(9) eger nazar -ı haḳbînle nazar eylersen bir vaḥdet görürsün camî‘-i keşrâtla rûnümâ (10) olmuş ve bir ḥaḳîḳat bulursın ki cümle ezḍād u ihtilâfâtla (11) zuhûr kılmış ma‘ahâzâ bu keşrât u mezâhir aña maḥall ü mekân (12) degüldir

(1152) *Meşnevî*

Lâcerem ebşârunâ lâtudrikuh

Veh’ve yudrik bin (13) tu ezMûsî vü kuh

Sûre-yi En ‘âmda olan âyete işâretdür (14) *lâtudrikuhu’l-ebşâra*²⁰ ey lâyuḥîtu bihi’l-ebşâr liinnehu laṭîfû’l celîl (14) [290b] ‘andirâkihâ ve keyfe tudrikuhu ve hiye lâtudriku enfusuhâ elletî (1) hiye lâtudriku enfusuhâ elletî hiye nûrun minhu ve hüve yudriku’l-ebşâra liihâṭatihi bitulli şey’in (2) ve luṭfî idrâkihi pes bu beyt-i şerîfûn ma‘nâsı lâcerem (3) bizüm gözlerimiz ol Allâhı idrâk u ihâṭa idemez (4) nefy idrâk-i nefy rû’yet-i müstelzim degüldür zîrâ idrâk (5) ihâṭaya dirler Ḥazret-i Allâh ise ihâṭa olunmadan münezzehdür (6) ol Allâh bizüm ebşârımızuñ cemî‘ini idrak eyler bizüm (7) başîrlerimiz anı idrâk eylemek bâbında sen gör Mûsâdan (8) ve Kûh-ı Tûrdan ki Cebel-i Tûra Rabb-ı Mûsâ (as) tecellî itdik de (9) Kûh-ı Tûr medkûk u mütelâşî olup Ḥazret-i Mûsâ (as) (10) muğaşşiyün ‘aleyh yıkılup ‘aḳlı gidüp ve ba‘de’l-ifâḳa *subḥâneke* (11) *tubtu ileyke ve ene evvelu’l-mu’minîn*²¹ diyü Cenâb-ı Ḥaḳı bu başarılar (12) idrâk olunmadan tenzîh eyledi

(1153) *Meşnevî*

Şüret ezma’nâ çü (13) şîr ezbişe dān

Yā çün âvâz u syḥan z’endişe dān (14)

(1154) *Meşnevî*

În suḥan v’âvâz ezendişe ḥast

Tû nedānî baḥr-ı endişe kucast (15)

[291a]

(1155) *Meşnevî*

Lîk çün mevc-i suḥan dîdî laṭîf

Baḥr-ı an dānî ki bâşed (1) hem şerîf

²⁰ “Gözler onu idrak edemez, O ise gözleri idrak eder. O Latîf’tir ve her şeyden haberdardır.” (En’âm, 103)

²¹ “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” (A’râf, 143)

Ya'nî lâcerem bizüm ebşârimuz anı görmedügi minhayşi (2) zâtihidür lâminhayşi şun'ihî ve âşârihi eferçi 'âlem-i ma'nâ (3) bu göz ile görülmez ammâ ma'nâ şüretde zühûr itdigi (4) cihetden şüretten ma'nâyâ vâkıf olursın ve âşârdan (5) mü'essiri istidlâl idersin nitekim temsil idüp buyururlar meşelâ (6) ma'nâ 'âlemini şüret 'âleminden mişeden şîr gibi bil (7) nitekim şîr bîşeistânda neşv ü nemâ bulup ve andan çıkup (8) zuhûra gelüp yine aña 'avdet ider kezâlik bu şüret-i 'âlemi (9) bîşeistân-ı ma'nâdan neşv ü nemâ bulur ve andan zuhûra gelür (10) ve yine aña ric'at ider yâhud 'âlemi şüret-i endişeden (11) hâşıl olan suhan ü âvâz gibi bil ki 'âlem-i ma'nâ fikr ü endişe gibidür (12) ve 'âlem-i şüret şüret ü suhan gibidür gör ki bu söz ve bu âvâz (13) endişeden kalkdı ve hâşıl oldu ma'ahâzâ sen bilmezsin ki baħr-ı (14) endişe ne mekândadur ki insâna dâhil ve ne hâric ne muhfaşıl (15) [291b] Ne muttaşıldur lâkin mevc-i suhan çünkim gördün ki laîfdür anuñ baħrini (1) de bilürsin ki şerîfdür zîrâ *el-cur'atu tedullu 'ale'l-gadiri fehvâsınca eşerden* (2) mü'essire istidlâl olunur ve cüz'den külle intikâl kılınur *ķusse 'alâhâzâ* (3) *'âlemi's-şüreti ve 'âlemi'l-ma'nâ ve's-şun'i ma'a's-Şân'ı'l-a'lâ*²²

(1156) *Meşnevî*

Çün zidâniş (4) *mevc-i endişe bitaht*

Ezsuhan v'âvâz-ı ü şüret bisaht

(1157) *Meşnevî*

Ezsuhan (5) *şüret bizâd u bâz murd*

Mevc-i ħodrâ bâz ender baħr

(1158) *Meşnevî*

Şüret ez (6) *bîşüretî âmed birün*

Bâz şud ki'nnâ ileyhi râci'ün

Çünkim 'aql u dâniş (7) baħrından mevc-i endişe taşavvur olup ħalk u meħâric cānibine çapdı (8) ve ol taşavvurât-ı zihniyye mertebe-yi meħâricde ħurûf u kelimât libâsın (9) giyüp suhanuñ âvâzından şüret düzdi ve elfâz u (10) 'ibârât şeklini bağladı sözden şüret toğdı ve ma'nâ hâşıl oldu (11) ve girü oldu zîrâ ħurûf u kelimât a'râz-ı seyyâle gibidür ki iki (12) zamân-ı bâķi kıalmaz pes biħukmi kullu şey'in yerci'u ilâaşlihi mevc-i suhan kendüyi (13) girü baħrına iltedi kezâlik cemî'-i şüret zâhir oldu ki bîşüretlik (14) 'âleminden 'aql-ı küll

²² “Bu sûret âlem ile beraber manâ âlemini ve en yüce olan Sâni'in sun'unu da iste.”

‘ālemidür nefis-i rahmānī vāsıtayla taşra geldi (15) [292a] Ve merātib kūyına müteşekkıl oldı ve hūrūf ve kelimāt gibi me‘ānī-yi esmā-yı (1) İlāhiyye-yi izhār itti ve girü aña gitdi biz ki mevcūdāt-ı gibi me‘ānī-yi esmā-yı (2) taḥkīkan aña rāci‘ lerüz

(1159) *Meşnevî*

Pes turā her laḥza merg ü ric‘atist (3)

Muştafā fermūd dünyā sā‘atist

Pes ey sālīk eger nazar-ı (4) ḥaḳīkatle nazar eylesen her laḥza saña merg ü ric‘at vardur (5) ve her anda i‘dām ve anuñ mişli icād muḳarrerdür ve herkes daḥı (6) hem bu neclin ānen feāne mevt ü ḥayātdadur lākin teceddüd-i emşāl (7) ve te‘āḳub-ı eşkāl eyledügiçün ekseri neden olanlar bu sırdan (8) ğafildür ve bu ma‘nā *belhum filebsin min halkın cedīd*²³āyetin (9) kerīmesinin ma‘nā-yı ḥaḳīqīsinden daḥı ḥāşıldur efrād-ı (10) mümkinātdan her bir ferd dāyimā ḥal‘u lebsadedür ve fenā vü bekāda(11)durlar

Beyt

Hest ‘ālem d āyim a derseyr ü habs

Nist ḥālī yek (12) *nefes ezḥal‘u lebs*²⁴

Bu nükteyi iş‘ār içün Ḥazret-i Server-i (13) Kāyināt (as) eddunyā sā‘atun buyurdı müddet-i dünyābir sā‘at (14) olıcaḳ Ādemūñ ‘ömri bir dem olur nihāyeti fi‘l-bāb-ı (15) [292b] evvel bir demi sür‘atengiz şun‘-ı Ḥudā müntedd gösterür ammā *ke‘lemḥi’l-başari* (1) *ev huve* aḳrebdür ‘inde ehlullāh ḳālellāh kemā fiemri’s-sā‘ati ve *māemr*(2)*u’s-sā‘ati illā kelemḥi’l-başari ev huve aḳreb*²⁵

(1160) *Meşnevî*

Fikr-i mā tīrest ezhū derhevā (3)

Derhevā key pāyed āyed tāḤudā

Tū nedānī baḥr-ı endişe kucāst buyurmuşlardı (4) ve baḥr-ı endişeye münāsib bir ḳaç ebyāt daḥı irād ḳılmışlardı ve ḥal‘u (5) lebs sırrını daḥı münṣābetile zıkr ittikten soñra baḥr-ı endişeyi beyān idüp (6) buyururlar ki ey ṭālib-i İlāhī bizüm fikr ü endişemüz gūya bir tīrdür

²³ “Doğrusu onlar, yeniden yaratılış konusunda şüphe içindedirler.” (Kāf, 15)

²⁴ Şāriḥ yahut müstensih bu beyitle ilgili derkenar olarak şu notu düşmüştür ‘bu beyt Senāyi’den degüldür ḡaflet olunmaya münāsebet ile irād olunmuşdur’

²⁵ “Kıyamet’in kopması bir göz kırpması gibi veya daha az bir zamandır. Şüphesiz Allah her şeye ḥakkıyla gücü yetendir.”

(7) hüviyyet-i zāt-ı İlāhiyyeden hevā-yı vücūd-ı insāniyyede ol tır-i fikr kaçan eglenür (8) tā yine Hāzret-i Allah gider pes dembedem sihām-ı efkār ve efhām-ı hüviyyet-i (9) İlāhiyyeden kılup insāniyyeye demy olunur yine Hāḡ cānibine ‘avdet ider (10) kezālik dünyā ve māfihā ne ḡadar var ise her anda Hāḡ cānibinden nefis-i (11) rahmāniyye vāsıtasıyla her şey’-i vücud i’ṡā olunur ve yine mukteżā-yı (12) eḡadiyyet ü ḡahhāriyyet ile anlardan selb ü aḡḡ olunur nitekim (13) bu ma’ nāya işāret buyururlar

(1161) Meṡnevi

Her nefes nev mīṡeved dünyā vü mā (14)

Bihaber eznev şuden ender beḡā

Her ṡurfetu’l-‘ aynada köhne vü nev olur (15) [293a] bu dünyā ve mürde ḡayy olur bu eşyā ve biz her anda bu dünyānuñ köhne (1) vü nev olmasından biḡaberüz beḡā-yı şüretten ki bu cihānuñ şüreten (2) bir nev’ üzre olan beḡāsından ve vetire-yi ve eḡad üzre (3) kıyāmından kıyās eylerüz ki laḡḡaten felahḡa köhne vü cedid olmaya ḡāl (4) bu ki her ānda nīst ü hest olmadadur taḡḡiḡ-i fehvā budur ki (5) esmā-yı İlāhiyye iki münkasım ki ol laṡife vü ḡahriyyedür bu (6) cümlesi her andadur kārdır ve ber’ ameldür ki ḡiḡ birine ta’ṡil mümkün degüldür (7) pes ḡakāyıḡ-ı imkāniyyeden kaçan bir şey vücūda gelse derḡāl rahmet-i (8) Rahmāniyye anı aḡḡ idüp aña ifāza-yı izmiḡlāl-ı eyler pes eḡaddiyet-i (9) ḡaḡiḡi ki iḡtizā-yı inḡār-ı ta’ ayyünāt ve istid’ ā-yı izmiḡlāl-ı keṡrāt (10) eyler derḡāl ol vücūdı nefisinden ḡāl’ eyler hemāndem rahmet-i Rahmāniyye (11) üslüb-ı sābıḡ üzre aña ifāza-yı vücūd eyler yine vaḡdet-i ḡaḡiḡiyye (12) anı andan selb ü aḡḡ eyler fe’ alāḡāze’l-cemī’ i şey’ en dāyimā i’ dām u (13) icād üzre ifnā vü ibḡā üzre olup dünyā vü her dem (14) köhne vü nev olmadan ḡālī degüldür bu cihān ve kevn ü mekān a’ rāz-ı (15) [293b] seyyāle gibi oldıysa pes bu cümleden ‘ömr-i insanı mā-yı cārīye (1) teṡbīḡ idüp buyururlar

(1162) Meṡnevi

‘Umr hemḡün cūy-ı nev nev mīresed (2)

Müstemirri minümāyed dercesd

(1163) Meṡnevi

An zitiṡi müstemir-ṡekl āmedest (3)

ḡün ṡerer kiṡ tiṡ cünbānī bedest

‘Ömr i insānī āb-ı revān gibi (4) tırmaz yîni yîni irişüp cereyān eyler ve derhāl ki guzeşte ola (5) nefis-i Raḥmānī ifāza-yı ‘ömr eyler pes bu cihetden cesed-i insānī de (6) ‘ömr müstemirr ü dāyım görünür müteceddidu’l-emşāl ve müteşābihu’l-eşkāl (7) olduğuyçün ammā begāyet sür‘at-i sereyāndan ve begāyet (8) fız-i cereyāndan müstemirru’l-şekl gelmişdür ve ḥiss anda ğalaṭ idüp (9) anı tül u dırāz ‘ömr şanmışdur meşelā şol bir şaḥ üzre (10) bir āteşpāre gibi ki sen elüñile tiz tiz taḥrīk idesin (11) yā dāyire-yi müdevver veya bir ḥaṭṭ-ı müstaḳīm görünür nitekim nokṭa-yı cevvēle-yi (12) temşil buyururlar

(1164 Meşnevi

Şaḥ-ı āteşrā bicünbānī bisāzz (13)

Dernazar āteş nümāyed bes dırāz

Ya‘nī bir āteşe şaḥ-ı sūḥteyi (14) kendü kāruñla taḥrīk eylersen nazarda ziyāde tül u dırāz (15) [294a] Āteş görünür ki nokṭa-yı nāriyye-yi cevvēlenüñ yā kerriyyu’ş-şekl veya (1) ḥaṭṭ-ı medid görünmesi muḳarrerdir nitekim dimişlerdür

Beyt

Rev nokṭa-yı (2) āteşin begerdān

Tā dāyirerā ezan nümāyed

İn dāyire ğayr-ı nokṭayī nist (3)

likin be-nazar-ı an cenan nümāyed

Pes bunda mefālīt-i ḥavāss-ı zāhire vü bātına (4) çokdur ve ḥavāss-ı müdrikātuñ ḥaḳīḳaten u nefsu’l-emre ittılā‘ı (5) yokdur lāsiyemmā kuvvet-i vāhime vü kuvvet-i ḥayāliyyenüñ ekşer gördüğü ber‘aks(6)dur u ğalaṭadur nitekim bu ḥiss-i zāhir serab-ı ma‘dūmı mevcūd ve (7) kaṭre-yi nāzili ḥaṭṭ-ı memdūd görür ve nokṭa-yı cevvēle-yi dāyire zu‘m ider (8) kezālik aḥvel-i dübīn şūret-i dāyire-yi mevcūdāt-ı mümkinede sür‘at-i (9) teceddüd-i tecelliyāt-ı ğayr-ı mütenāhiye ile zāhirde olan nokṭa-yı vaḥdeti mümkinātdan (10) ğayrı görüp ve keşrāt u ta‘ayyünāt nefsu’l-emrde i‘tibārī iken ḥaḳīḳatden (11) dāyire-yi mevḥūmī gibidür vücūdı var zu‘m eyler ḥāl bu ki ‘inde ehl(12)i’ş-şuhūd dāyire-yi mevḥūmī gibidür

(1165) Meşnevi

İn dırāzī müddet eztizi-yi şun‘ (13)

Minümāyed sür‘at-engizi-yi şun‘

(1166) *Meşnevî*

Ṭālib-i in sır eger ‘allāmeyist (14)

Nek Ḥüsāmü’ d-dīn ki sāmī-nāmeyist

Bu beyt-i şerife-yi su‘āl-i (15) [294b] Muḳaddere cevābdur ki ömr-i insān bir an ve müddet-i dünyā bir sâ‘at nice olur (1) ki bu ḳadar eyyām-ı keşire vü müddet-i medīde vardır dir iseñ bu dırāzī-yi müddet (2) insāna nisbetledür ki ḥaḳīḳat-ı kārā insan vāḳıf degüldür pes (3) ḥavās insāna sür‘atengīzī şun‘-ı İlāhī bir nefesi çok zamān ve tīzī-yi (4) şun‘-ı Rabbānī bir anı nice biñ eyyām gösterür ḥāl bu ki eyyām-ı ulū(5)hiyyete nisbet bu dünyā bir sâ‘atdur anuñ içün ve mā emru’s-sâ‘ati (6) illā kelemḥin ya bilbaşari ev huve aḳreb²⁶ dūr ve ḥalḳ-ı ‘ālem yevm-i ḳıyāmeti görüp (7) ḥaḳīḳat-ı ḥāle vāḳıf olup kendüleri dünyāda yā bir vāḳt (8) ve yā bir sâ‘at eylendi ḳānn iderler kemā ḳalellāhu Te‘ālā *keennehum yevme* (9) *yeravnehā lemyelbeşū illa‘aşıyyeten ev duḥāḥa*²⁷ pes bu sır-ı mücerred ḳıl ü (10) ḳālle bilinmez belki bu esrāruñ şāḥibş olan ricāl Allah ḥıdmet (11) ü irādetile bulunur anuñ içün buyururlar ki bu sır-ıñ ṭālib farazā (12) ‘allāme-yi ‘aşr olsa aña di ki işte kāmīl ü mükemmel olan Ḥüsāmü’ d-dīn (13) Çelebi ki ol Ḥazretüñ vüçüd-ı şerīfi nāme-yi sāmī ve nusḥa-yı İlāhīdür (14) öyle olıcaḳ ol‘aşrda bu sır-ıñ ṭālib olan anlardan aḥḳ eylemesi lāzım (15) [295a] İdi ve lākin her ‘aşruñ ṭālibi

Beyt

Ḥużi’l-‘ilme minefvāhi’r-ricāl

Bıḳalbin (1) *lābi‘aḳlīn zī‘iḳāl*

Fehvāsınca ol ‘aşruñ kemāle muttaşıf olan (2) ricālinden aḥḳ eylemesi lāzımdur

Residen-i ḥargūş-i beşir²⁸

(1167) *Meşnevî* (3)

Şir ender āteş ü derḥaşm u şūr

Did k’an ḥargūş miāyed zidūr (4)

²⁶ “Kıyamet’in kopması bir göz kırpması gibi veya daha az bir zamandır. Şüphesiz Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir.”

²⁷ “Kıyamet gününü gördüklerinde (dünyada) sadece bir akşam vakti ya da kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar.” (Nāziât, 46)

²⁸ Tavşanın aslana ulaşması

Açlığından ve hargüş ziyâde te'ḥîr itdüğinden arslan ḥiddet ü ḥarâretten (5) ve hışm u ğazabda idi gördi ki ol hargüş ırakdan gelür (6)

(1168) Meşnevî

Mideved bîdehşet ü gustâḥ ü

Ḥışmḥîn ü tünd ü tîz ü (7) tûrş-rû

Dehşetsiz ve gustâhsızlıksız ile ol hargüş yiler (8) ya' nî gūyâ ki ḥıdmetde kuşûr eylemeyüp edâ-yı ḥıdmet itmüş bîbâk ve bîpervâ gelür (9) hışmnâk ve ḥiddetli turşrûy olduğu hâlde ki bîgünâh (10) olanların hâli budur

(1169) Meşnevî

K'ezşikeste âmeden tühmet buved

V'ezdilîrî (11) def'-i her raybet buved

Zîrâ şikeste vü zebûn gelmekden cürm ü (12) tühmet olur cür'et ü dilîrlikden her şek ve şübhenüñ (13) def' i ḥâşıl olur

(1170) Meşnevî

Çün resîd ü pişter nezdik-i şaf (14)

Bang berzed şîr hây ey nâḥalef

Çünkü ol hargüş şaf katına (15) [295b] İlerürek irişdi ya' nî şîrûñ tûrdıĝu şaffa qarîbter oldu (1) hay ey nâḥalef diyü şîr hargüş üzre bāng urdı (2)

(1171) Meşnevî

Men ki gāvanrâ zihem bi'drîdeyem

Men ki gūş-ı şîr-i ner mālîdeyem (3)

Şîr didi ben ki gāvları yırtmışam ve pāre pāre itmişem ben ki (4) şîr-i nerrin gūşın burmışam ya' nî ben erkek arslanları te'dîb (5) idüp maĝlûb u maḫḥûr itmişem şîrden murâd ğazab-ı şîr-i (6) ḥaḫîkatdır hargüşdan murâd Ḥazret-i Allah ile 'ahd iden (7) ve 'ahdine vefâ itmeyüp mekr ü hileye zâhib olan ve emr-i Ḥaḫḫı yirine (8) getürmeyüp te'ḥîr iden kimselerdir pes şîr ğazab-ı İlâhî şîri emre vaḫtiyle (9) imtişâl itmeyüp ihmâl iden kimselere bu gūne 'itâb idüp dir ki (10)

(1172) *Meşnevî*

Nîm-ḥargūşî ki bâşed k'û çünîn

Emr-i mārā efkened ü ber zemîn (11)

Bir nîm ḥargūş ya'nî 'aklı yarım bir ḥargūş kim ola ki o ḥargūş (12) bunuñ gibi bizüm emrimüzi yir üzre birağa pes Hâzret-i Mevlânâ (13) emr-i Hâkka imtişâl eylemede te'ḥîr idüp mekr ü hîle tarîkine gidenlere (14) naşîhat idüp buyururlar ki

(1173) *Meşnevî*

Terk-i ḥ'âb u ḡaflrt-i ḥargūş kun (15)

[296a] *Ġirre-yi şîr ey ḥar gūş kun*

Ey ḥargūşşîret ḡaflret uyķı(1)sını ve anuñ ḡaflretini terk eyle tavşan gözi açık uyur (2) anı gören bîdâr şanur ḡal bu ki ol uyur pes çok (3) kimse vardır ki gözi açıķdur gören anı bîdâr zannider (4) lâkin nefsinde nâyimdür ve ḡâfildür bîdârşekl olan ḡâfillerüñ (5) ḡaflretine cevâb-ı ḥargūş dirler pes bu gûne kimselere tenbîh idüb (6) buyururlar ki ey ḡâfil ḥ'âb u ḡaflret-i ḥargūşı terk eyle (7) ḥar bu ḡazab-ı İlâhî şîrinüñ ḥurūş ü ḡirresin işit (8)

'Uzr guften-i ḥargūş²⁹

(1174) *Meşnevî*

Guft ḥargūş eş-âman 'uzrîm hest (9)

Ger dihed 'afv-ı Hudâvendît dest

Ḥargūş şîre didi ki el âmân (10) bir 'özüüm vardır eger senüñ Hudâvendligüñ 'afvı el vire (11) ve müyesser olursa 'özüüm diyem

(1175) *Meşnevî*

Guft çî 'uzr ey kuşûr-ı eblehân (12)

În zamân âyend derḡîş-i şehân

Şîr ḥargūşa didi ki ey eblehlerüñ (13) kuşûr u nâķış ne bîma'nâ 'özü şâhlaruñ katına bu zamân mı (14) gelürler bunda tenbîh budur ki vaķitsiz olan 'ibâdet sebeb-i 'itâb u (15) [296b] 'ikâb olur

²⁹ Tavşanın özür dilemesi

(1176) *Meşnevi*

Murg-ı bîvaktî seret bâyed burîd

‘*Uzr-i aḥmaḳrâ* (1) *nemişāyed şinîd*

Vaḳitsiz ḳuşsın senüñ başuñı kesmek (2) gerek aḥmaḳuñ ‘özüni istimā’ u ḳabûl eylemek lâyıḳ degüldür (3)

(1177) *Meşnevi*

‘*Uzr-i aḥmaḳ bedter ezcürmiş buved*

‘*Uzr-i nâdan zehr-i her dāniş buved* (4)

Aḥmaḳuñ ‘özri cürmünden ve ḥaṭāsından daḡı berterdür cāhilüñ (5) ‘özri her ‘ilmüñ zehridür cāhil her ne gûne ‘özr eylese ‘özrüñ (6) ṭarîḳın bilmeyüp daḡı ziyāde haṭa ider ‘āḳl u ‘ālime olanlar elem virür (7)

(1178) *Meşnevi*

‘*Uzret ey ḡargüş ezdāniş tiḥî*

Men ne ḡargüşem ki der (8) *güşem niḥî*

Ey ḡargüş senüñ ‘özrüñ ‘ilm ü edebden ḥālîdür (9) ben ḡargüş degülem ki ‘özrüñi benim güşima ḳoyasın ya‘nî ben senüñ (10) gibi za‘îfu’l-‘ilel olanlardan degülem ki baña sen ‘özrüñi ḳabûl itdiresün (11)

(1179) *Meşnevi*

Guft ey şeh nâkesirâ kes şumâr

‘*Uzr-i istem-dîdeyîrâ* (12) *güş dâr*

Ḥargüş şîre didi ki ey şāḥ bir ḡaḳîr u nâkesi sen kes (13) ‘add eyle bu sitemdîdenüñ ‘özrine güş tut ve anuñ sözini (14) işit

(1180) *Meşnevi*

Ḥāş ezbehr-i zekât-ı cāh-ı ḡod

Güm-rehîrâ tû merân (15) [297a] *ezrâh-ı ḡod*

‘Ale’l-huşuş kendü manşib u ‘izzetüñ zekâtından (1) ötüri gümrâhı kendü yoluñdan sürme ve anı kendü tarîkiñden (2) dūr eyleme maħalde ħargūşdan murād ‘alāyim-i ġazab-ı İlāhî zuhūra (3) geldikde izhâr-ı ‘özü iden ehl-i ħaṭâ olur ve daħı ehl-i cürm (4) ta‘līm olur ki ħîn-i ‘itābda te‘eddüb idüp bu gūne niyāz iderler (5)

(1181) *Meşnevî*

Baħri k’ü ābî beher cū mîdehed

Her ħasîrâ berser ü rû mînehed (6)

Deryâ ki o deryâ her cūya āb virür ol cihetden āb teşā‘ud (7) idüp anı seħâb kendüye cezb itdüğünden soñra andan zemîne müteķâtîr (8) olup cūylara āb virmiş olur pes deryānuñ cūd u ‘aṭāda (9) tā bu mertebe ‘aẓm u şānı var iken yine her bir hār ħaşı başı üzre (10) ve yüzi üzre ħor

(1182) *Meşnevî*

Kem neħ‘āhed geşt deryâ z’in kerem

Ezkerem (11) *deryâ negerded bîş ü kem*

Deryâ bu keremden kem ü nākış olmayısardur (12) pes deryâ keremden ziyāde vü eksük olmaz

(1183) *Meşnevî*

Guft dārem (13) *men gum bercāy-ı ħ’îş*

Cāme-yi her kes bürem bālā-yı ħ’îş (14)

Şîr ħargūşa didi ki ben keremi yirinde tutaram ya‘nî keremi ehline (15) [297b] İderem tā ehli kerem etmek ħikmeti muħıldır ben her kesüñ cāmesini (1) ħaddine göre keserem ki ‘adālet ü ħikmet bunu iķtizā ider (2) pes mücerred kerîmüñ keremine i‘timād etmek biğayr-ı isti‘dād cāyiz (3) degüldür ħalellāhu Te‘ālā *yā eyyuhe’l-insānu mā-ğarrake*³⁰

(1184) *Meşnevî*

Guft (4) *bi’snev ger nebāšem cāy-ı luṭf*

Ser-nihādem piş-i ejderhā-yı ‘unf (5)

³⁰ “Ey insan! Yüce rabbin hakkında seni yanıltıp aldatan ne oldu?” (İnfitâr, 6)

Hargüş şîre didi ki ‘özümi vü sözümi işit eger maḥal-i luṭf degil isem (6) ‘unf u ḳahr ejderhâsinuñ öñinde baş ḳodum ve her ne ki (7) emr iderseñ teslîmiyyet muḳarrerdir pes benim ‘özüüm aşl budur ki

(1185) *Meşnevî* (8)

Men bevaḳt-i ḳast derrâh âmedem

Bârefîḳ-ı ḥod suy-ı şâh âmedem (9)

Ben ḳuşluk vâktinde yola geldüm kendü refîküm ile şâhuñ cānibine (10) geldüm kendü refîḳini tefsîr idüp dir ki

(1186) *Meşnevî*

Bâmen ezbehr-i tu ḥargüş-i-y diger (11)

Cüft u hem-reh kerde bûdend an nefer

Benümle senden ötüri bir ḡayrı (12) ḥargüş ol ḳavm cüft ü hem ah eylemişlerdi

(1187) *Meşnevî*

Şîri ender (13) *râh ḳaşd-ı bende kerd*

Ḳaşd-ı her du hem-reh-i âyende kerd

Bir şîr yolda bendeye (14) ḳaşd eyledi her iki hemrâh olan âyendeye ḳaşd eyledi

(1188) *Meşnevî* (15)

[298a] *Guftemeş mâ bende-yi şâhenşehîm*

Ḥâcetâşân-ı geh-i an dergehîm

Ol (1) şîre didim ki biz şâhenşehüñ bendesiyiz ol dergâhuñ ḥaḳîr ḥâce(2)taşlarıyuz

(1189) *Meşnevî*

Guft şâhenşeh ki bâşed şerm dâr

Pîş-i men tû yâd (3) *her nâkes meyâr*

Ol yolda olan şîr benden bu kelâmı işitdi baña (4) didi ki şâhunşâh kim ola şerm tut sen benüm yanumda her nâkesüñ (5) yâdını getürme eger anuñ bir daḡı yâd iderseñ

(1190) *Meşnevî*

Hem turā vü hem şehetrā (6) berderem

Ger tu bāyāret bigerdīd ezderem

Hem seni ve hem senün şahuñı (7) yırtaram eger ki sen benüm katumdan yoldaşuñ ile gidersen

(1191) Meşnevī (8)

Guftemeş bü'gzār tā bār-ı diger

Rūy-ı şeh bīnem berem eztū haber

Ol şire (9) didim ki ko bizi helāk eyleme tā bir kerre dağı şahımuñ yüzini göreyüm (10) ve senden haber iledeyün

(1192) Meşnevī

Guft hem-rehrā girev nih piş-i men (11)

Ver ne kurbānī tu ender kiş-i men

Ol şir didi imdi yoldaşuñı (12) benüm yanumda rehin ko yoğsa sen benüm mezhebümde kurbānsın

(1193) Meşnevī (13)

Lā bikerdimeş besī sūdī nekerd

Yār-ı men bi'sted merā bü''gzaşt ferd (14)

Ol şire çok niyāz etdim bir fāyide etmedi benüm yoldaşımı aldı (15) [298b] Ve beni yalıñuz kodı

(1194) Meşnevī

Yārem ezzeftī se çendan bud ki men

Hem beluṭfu (1) hem beḥūbī hem beten

Benüm yārüm irilikde üç ol kadar idi ki ben ya'nī (2) üç ben kadar var idi hem letāfetde hem semizlikde ve cüşşede

(1195) Meşnevī (3)

Ba'd ezin z'an şir in reh beste şud

Ḥāl-i men in būd u bātū gufte şud (4)

Şimden girü ol şirden bu yol mesdūd oldı benüm ḥālüm bu idi (5) işte saña beyān olundı ve söylenmiş geldi

(1196) Meşnevî

Ezvazîfe ba‘d ezin (6) *ümmîd bur*

Ḥaḵ hemî gūyem turā ve ‘l-ḥaḵḵu mur

Şimden girü vazîfeden ümmidüñi (7) kes saña ḥaḵ sözi direm ve ḥaḵ söz acıdur **ḵuli‘l-ḥaḵḵu** ve levkāne (8) **murren**³¹ ḥadıṣ-i şerifiniñ fehvasınca ḥaḵ sözün didim sen daḡı (9) şimden girü var başına bir tedārik gör

(1197) Meşnevî

Ger vazîfe bâyedet reh (10) *pāk kun*

Hin biyā vü def‘-i an bībāk kun

Eger saña vazîfe gerek ise (11) yolu pāk eyle āgāh ol bībāk olan şiri def‘ eyle bu beyānda (12) guft bi‘şnev ger nebāsem cāy-ı luṭf beytinden buraya gelinceye deg (13) zāhir ḥargūşuñ ḥiṭāb itdügi şirden murād nefsi-i emmāre ḥargūşdan (14) murād yine ‘aḳl-ı ma‘ addır ve ol yolda rāst geldüm diyü ḥikāyet eyledügi (15) [299a] Şirden murād nefsi-i emmārenüñ şifātlarınıñ ‘aksi ve eşeri murād (1) olur ve kendüye hemrāhum diyü isnād itdügi ḥargūşdan murād (2) ‘aḳl-ı ma‘āş olur ve ‘aḳl-ı ma‘ad nefsi-i emmāre şirin bu gūne mekr (3) idüp tā anı maḵāmından ayırup ḥile ile yola getirüp rāh-ı Ḥaḵda (4) nişān eyledügi çāh-ı faḵr u riyāzete atmaḵ ister ve anuñ şerr ü şurūrından (5) vuhūş ḵuvā-yı rūḥāniyyesi müdrikāt-ı zāhire vü bāṭınayı eymen itmek (6) ister pes nefsi çāhı riyāzet atmaḡa bu gūne ‘ilm ü bu gūne ḥile lazımdur (7)

Cevāb guften-i şir ḥargūşrā ve revān şuden bāū beser-çāh³² (8)

(1198) Meşnevî

Guft bi‘smillah biyā tā ū kucast

Pişter şev ger hemî gūyî tu rast (9)

Didi bismillah gel tā ol şir ḵandedür ilerü git eger ki rāst sen rāst (10) gūy iseñ

³¹ “Acı da olsa doğruyu söyle.”

³² Aslanın tavşana cevabı ve onunla gitmesi

(1199) *Meşnevî*

Tā sezā-yı ū vü şad çün ū dihem

Ve’r dūrūgest (11) *in sezā-yı tū dihem*

Tā anuñ ve yüz anuñ gibiniñ sezā vü lāyıkını (12) virem eger bu didigüñ söz yalan ise senüñ lāyıkıñı virem (13) murād nefis-i emmārenüñ ‘aql-ı ma‘āda inkār eylemesidir

(1200) *Meşnevî* (14)

Sūy-ı çāhī k’ū nişāneş kerde būd

*Çāh-ı rahrā dām-ı cāneş kerde būd*³³ (15)

[299b] Bir çāh cānibine ki ol anı nişan eylemiş idi rufūl ü ‘amīk ya‘nī bir (1) deriñ çāhı o ħargūş şiriñ cānibine dām eylemiş idi

(1201) *Meşnevî* (2)

Ender āmed çün kılāvūzī bepīş

Tā bered ūrā besūy-ı dām-ı ħ īş (3)

Ĥargūş kılavuz gibi şirūñ öñine geldi ya‘nī ‘aql-ı ma‘ād nefse (4) rehnümā oldu tā anı kendü dāmı cānibine ilede

(1202) *Meşnevî*

Mīşudend in (5) *her du tā nezdīk-i çāh*

İnt ħargūşī çü ābī zīr-i kāh

Ĥargūş (6) u şir tā çāhuñ katına gitdiler işte saña bir ħargūş şaman altında (7) şu gibi ya‘nī ħargūşun mekr-i pūşidesinden kināyedir nitekim (8) ba‘z-ı mekkārlar yol olan çukuruñ üzerine şaman dokerler gelen ve giden (9) kimseler anı bilmeyüp içine düşerler

(1203) *Meşnevî*

Āb kāhīrā behāmūn mībered (10)

Āb kūhīrā ‘aceb çün mībered

³³ Bu dizenin sonunda şu derkenar notu vardır. ‘menŌ nügŭl u Ōamīķ maŌnāsınadır’

Āb bir şamanı şahrāya iledür ki (11) hafildür āb bir tağdan ‘acaba nice iledür ya‘nī āb tağı
kopardı(12) kâdir olamaz tağından murād ‘aql da ve ‘ilmde şābit u rāsih (13) olan
e‘immelerdür ki evliyā u ilāhdur āb-ı mekr anları tahrik idüp (14) yerinden kaldırır ma‘ā kâdir
olamaz kahdan murād za‘ifu’l-‘aql (15) [300a] Olan [sefinelerdür] ki āb-ı mekr hevā anları
yirinden ayırıp desti (1) hevāya iletür

(1204) Meşnevî

Dām-ı mekr-i ū kemend-i şîr bûd

Turfê hargüşî ki şîrî (2) mîrubûd

Anuñ mekri dāmı şîre kemend oldı ‘acibdir ki bir hargüş (3) bir şîrî kapdı ya‘nī şûrete bir
haķîr olan şey’ zāhiren bir kavî (4) ü dilîr olan şey’i zebûn ibüp helāk itdi ve bunuñ gibi hal
(5) çok vāķî‘ olmışdur

(1205) Meşnevî

Mûsiyî Fir‘avnı Nil

Mîkeşed (6) bâleşker ü cem‘-i şaķîl

Bir Mûsā meşelâ Fir‘avnı Nil ırmağına çeker leşker ile (7) ve cem‘-i şaķîl ile cem‘iyyet-i
keşire ile

(1206) Meşnevî

Peşşei Nemrûdrâ bânîm-per (8)

Mîşkâfed bîmeķābâ derz-i ser

Meşelâ āhır bir peşşe yarım kanad ile (9) terahhumsuz Nemrûduñ başınuñ derzini yarar
boynısın şaķķ eyler (10) hûlâşa-yı kelām oldur ki Hāzret-i Mûsā (as) yektâ bir derviş iken (11)
aña te‘yîd-i İlāhî olup zu‘l-evtād olan Fir‘avnı nice yüz biñ ‘askeriyle (12) rûd-ı Nîle çeküp
helāk itdi ve Nemrûd u merdûd dağı Hāzret-i İbrāhîm (as) (13) zamânında bir kavî şāh idi bir
gün gurûra gelüp ilāh-ı āsmān (14) ile cenk iderüm diyü ‘askeriyle şahrāya çıkdıķda Hāzret-i
Allah (15) [300b] Ez‘af-ı cemî‘-i maķlûķ olan peşşeleri anlara havāle idüp bir mertebe anlar
(1) üzre muşallat oldılar ki kararî firāra tebdîl idüp kaçdılar (2) ol hînde bir pernîm peşe
Nemrûduñ burnından içeri gitdi bînî (3) sine dāhîl oldı ve anuñ başından dört yüz yıl karar
itdi (4) nitekim Şeyh ‘Attār Hāzretleri buyurmuşlardır.

Beyt

Nīm peşşe berser-i düşmen (5) gumaşt

Der beher u çār zıddı sālēş peydāşt³⁴

(1207) Meşnevī

Hāl-i an bīn (6) kavī-i düşmenrā şünūd

Bin cezā-yı an ki şud yār-ı hasūd

Gör anuñ hālını (7) ki düşmenüñ kavlini işitdi gör ol kimsenüñ hālını ve (8) ki hasūd yār u muşāhib oldı

(1208) Meşnevī

Hāl-i Fir‘avnī ki Hāmānrā şünūd (9)

Hāl-i Nemrūdī ki şeytanrā şünūd

Ol Fir‘avnuñ hālını gör ki (10) Hāmānuñ sözünü işitdi Hāmān Fir‘avnuñ vezīri idi egerçi (11) zāhire dost amma ma‘nen düşman idi ol Fir‘avn (12) her bār imāna gelmek istese Hāmān ile müşāvere iderdi (13) Hāmān anı imāndan men‘ iderdi o Nemrūduñ hālını gör ki şeytānuñ (14) sözünü kabūl itdi şeytān Nemrūda insān şüretinde temessül idüp (15) [301a] Sen tengri-yi İbrāhīme tābī‘ olma imān getürme didi dostane (1) neçe sözler söyledi ol idrāksız anuñ sözi kabūl itdi (2) gör ki anuñ hālī ne mertebeye yitdi hūlāşatu’l-keḷām bu kışşadan (3) hışşe budur ki

(1209) Meşnevī

Düşmen erçi düstāne güyedet

Dām dan (4) gerçi zidāne güyedet

Düşmen egereçi saña dostlar gibi söyler dām bil (5) egerçi saña dāneden söylerse de

(1210) Meşnevī

Ger turā kandi dihed zehr(6)dān

Ger beten luṭfī kuned kahr dān

³⁴ “Bir yarım kanatlı sinek düşmanın başına üşüşüp onun başını yüz yıllık bir başa çevirdi”

kemā kâlellāhu elem a‘hed ileykum yā benī Ādeme en (10) lāta‘budu’ş-şeytāne innehu lekum
‘aduvvun mubin ve kâle ‘aleyhi’s-selām a‘dā ‘aduvvike (11) nefsu‘lletī beyne cenbeyke³⁵
pes nefis ü şeytān saña dostlar gibi (12) her ne dirlerse ve her ne ki luṭflar iderlerse anı sen
dām bil (13) u mekr bil anuñ ‘ākıbeti helākdır bu hāzer ü ihtiyātuñ fā‘idesi (14) vardır
mādām ki kaza-yı İlāhī gelmeye ve muktezā-yı Rabbānī zuhūr kılmaya (15) [301b]

(1211) Meşnevî

Çün kaza āyed nebîni ğayr-ı pust

Düşmenanrā bāz ne’şnāsī zi(1)dust

Çünkü kaza-yı Rabbānī gele postdan ğayrı sen görmezsin (2) ve resm ü şüretten güzer idüb
her şey’üñ haḳıḳatine nazar ırgürmezsin (3) düşmenleri dostlardan fark idemezsin ve lihāzā
kâle (as) izā cā’(4)e’lkaza’u ‘amiye’l-başaru ve izā halle’l-kaderu baṭale’-hazerü³⁶

(1212) Meşnevî

Çün çünün şud (5) ibtihāl āgāz kun

Nāle vü tesbīh ü rûze sâz kun

Çünkü böyle oldu (6) ibtihāle āgāz eyle ya’nī çünkü kaza gele ve seni biçāre kıla çāresi budur
(7) ki yā muḳallibe’l-kulûbi ve’l-ebşār şebbit ḳalbī ‘alādīnike³⁷ diyü niyāza (8) başla nāle vü
tesbīh ü rûzeyi derūnuñ eyle

(1213) Meşnevî

Nāle mīkun k’ey tū (9) ‘allāmü’l-ġuyūb

Zīr-i seng-i mekr-i bed mārā mekūb

Nāle eyle böyle diyü ki ey sen (10) cemī‘-i ğayblere ziyāde ‘ālim pādşāhsın yaramaz mekr
taşınıñ altında (11) bizi dögme

(1214) Meşnevî

Ger segī kerdīm ey şīr-āferīn

³⁵ “Ey ademoğulları! Ben size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır.” (Yâ Sîn, 60)
“Düşmanınızın en kuvvetlisi, içinde bulunan nefsinizdir.” (Gazzâlî, İhyâ, III/4; Aclûnî, Keşfü’l Hafâ, I/143;
Münâvî, Künûzü’l-Hakâyık, I/32-33.) Bkz. Ali Yardım, age, s. 146-147.

³⁶ “Kaza geldiği zaman göz kör olur, kader gerçekleştiği zaman hazer(sakinme) batıl olur.”

³⁷ “Ey kalpleri ve gözleri evirip çeviren rabbim, kalbimi dinin üzere sabit kıl.”

Şırrā me'gmār bermā (12) z'in kemīn

Ey şır halk idici pādşāh eger kelblik ü gustāhlık (13) eyledikse şiri sen puşudan bizüm
üzerimüze havāle eyleme (14) şirden murād nefsi-i emmāre şerridir ve yā şeytān şerri ve yā
kazā vü (15) [302a] Ġāzab şirdir

(1215) Meşnevi

Āb-ı hoşrā şüret-i āteş medih

Ender (1) āteş şüret-i ābī menih

Ya Rabb laţif olan āba āteş şüretini virme (2) ya'nī āb-ı dīni bize sūzende gösterme āteşde
āblık şüretini koma (3) ya'nī dünyā ve hevā ki minḥayşī'l-ma'nā āteş gibidür anda ni' met ü
rāhat (4) şüretlerini koma tā aña aldanub nāra düşmeyelüm

(1216) Meşnevi

Ezşarāb-ı (5) kahr çün mestī dihi

Nisthārā şüret-i hestī dihi

İlāhī çünkim halka (6) kahr şarābından mestlik viresen yoklara varlık şüretini virürsin (7)
meşelā bu dünyā ki ḥaḳīkatde yokdur Ḥaḳ Te'ālā aña ve anuñ devlet ü (8) 'izzetine varlık
şüretin virmişdür ve āḫiret ki 'il-ḥaḳīka şābite vü mevcūddur (9) aña ve anuñ 'izzetine yokluk
şeklin virmişdür kahr şarābından mest (10) olan yoğı var ve dağı var olanı yok göstermiştir

(1217) Meşnevi

Çist mestī (11) bend-i çeşm ezdīd-i çeşm

Tā nümāyed seng-i gevher peşm yeşm

Mestlik nedür (12) göziñ görmesinden göziñ bağlanmasıdır bir mertebe görmeden (13) göz
bağlana ki hattā taş gevher ve yün yeşm görine ya'nī ḥaḳīr ü deni (14) olan peşm gibi
nesneler gibi laţif ü melih görünmekdedür.

(1218) Meşnevi

Çişt mestī ḥişshā (15) [302b] mübdel şuden

Çüb-ı gez ender nazar şandal şuden

Mestlik nedür hissler (1) mübeddel olmağdur ya'nî idrākāt-ı şūrî vü ma'nevî'nüñ hāşiyetleri (2) müteğayyire olup eşyâyı gāhî hākhā idrāk itmege qadir olmaya meşelā (3) ılğun ağacı nazarda şandal olmağdur ya'nî bātıl olan şeyler şandal ve (4) 'ūd gibi maqbūl görine bu eelden Hāzret-i Servde kāyināt (as) ekser-i evkātda (5) bu du'āyı tā'lim buyururlardı. Allāhumme erine'l-hāḳḳa ḥāḳḳan ve'rzuḳnā ittiibā'ahu Allāhumme (6) er'ine'l-bāṭile bātīlen ve'rzuḳnā ictinābehu Allāhumme erine'l-eşyā'e kemā hiye³⁸ (7)

Kıssa-yı Hüdhd ü Süleymān 'aleyhi's-selām derbeyān-ı ān ki çün kazā āyed çeşm (8) beste şevd³⁹

(1219) Meşnevî

Çün Süleymān serā-perde zedend

Cümle murḡāneş (9) beḥidmet āmedend

Çümki Hāzret-i Süleymān (as)dan ötürî serāperde (10) urdılar ve şahrāda çetr-i humāyūnını kurdılar cemī' -i vuḥūş u tıyūr o (11) şāḥib-i devletüñ hizmetine geldiler

(1220) Meşnevî

Hem-zebān u maḥrem-i ḥod yāftend (12)

Piş-i ū yek yek becan bi'stāftend

Zirā murḡlar Hāzret-i Süleymānı (13) kendülere yār u maḥrem ü hemzebān buldılar lācerem ol Hāzretüñ huzūr u 'izzetine (14) cānla şitāb itdiler

(1221) Meşnevî

Cümle murḡan terk kerde çik çik (15)

[303a] Bāsüleymān geşte efşah minahīk

Cümle kuşlar anuñ öñinde (1) çik çik dimegi itdiler Süleymān Nebî Hāzretleri ile kuşlar (2) senüñ karşıñdan fasihrek beyān eylemege nātıkter (3) olmışlar idi

(1222) Meşnevî

Hem-zebānî ḥ'īşî vü peyvendist

³⁸ “Allahım, bize hakkı hak olarak göster ve ona tabi olmakla bizi rızıklandır. Allahım, bize batılı batıl olarak göster ve ondan sakınmakla bizi rızıklandır. Allahım, bize eşyayı bulunduğu hal üzere göster.”

³⁹ Kaza geldiğinde gözün bağlanması beyanında olan Süleymān ve Hüdhd'ün kıssası

Merd-i bānā⁽⁴⁾ maḥreman çün bendist

Hemzebānlık hışmılık u peyvendlikdür (5) ya' nī iki kimse bir lisānı bilmek ve bir zebān üzre tekellüm eylemek ittişāl (6) u karābet sebebüdür merd-i nāmaḥremeler ile bende mensüb olan maḥbūs gibidür (7) çok olur hemzebān olmayan kimseler birbirlerine maḥrem olurlar ve muḥabbet (8) iderler

(1223) Meşnevī

Ey besā Hinū vü Türk-i hem-zebān

Ey besā du Türk (9) çün bīgānegān

Ey çok Hindū vü Türk hemzebāndur ya' nī ey kimse (10) Türk Hindūnuñ birbirlerine hemzebān olmaları çokdur ey çok (11) vāqı' dur ki iki Türk hemzebān iken birbirlerine bīgāneler gibidür (12)

(1224) Meşnevī

Pes zebān-ı maḥremī ḥod dīgerest

Hem-dilī ez hem-zebānī bihterest (13)

Pes maḥremlik zebānı āḥardur ya' nī bir kimse ile maḥrem (14) olmak ve her biri uḥrānıñ lisān-ı ḥālını bilmek ve sırr-ı derūnına (15) [303b] vāqıf olmak hemzebānlıktan berīdür hemdillik hemzebānıktan evlādur (1) pes bundan hışşe budur ki bir kimse lisān-ı meşāyihı öğrenüp anlarla (2) hemzebān olsa amma anlarıñ sırr-ı derūnlarından ġāfil olsa anlar ancak (3) lisān cihetinden āšnā olmuş olur ammā bir kimsa anlarıñ lisān-ı ḥāllerine (4) 'ārif olsa ve maḥremiyyet mertebesin bulsa egerçi iştilāḥların (5) bilmezse de bu andan evlā vü efḍaldür

Meşnevī⁴⁰

Hem-dilī ez hemzebānī bihterest (6) buyurduḫları sicil kitābet ma' nasınadır⁴¹ ma'nāyı mü'eyyedir

(1125) Meşnevī

Ġayr-ı nuṭḫ u ġayr-ı imā vü sicil

Şad (7) hezāran terceman ḥīzed zidil

⁴⁰ Müellif önceki beyitin 2. dizesini almış ve sehven mesnevi" yazmıştır. Dize tekrar edilmiştir. Bu nedenle numara verilmemiştir.

⁴¹ Derkenarda 'sicil kitābet ma' nasınadır' ibaresi avrdır.

Nutksız ve işâret ü kitâbetsiz (8) gönülden nice yüz biñ tercümân hâşıl olur ve her biri sırr-ı derûnı (9) ehline beyân ider ehl-i hâl katında lisānu'l-hālî unṭıķu min lisān(10)i'l-maḳāldur feemmā ehl-i bāl katında lisānu'l bāl unṭıķu minlsāni'l(11)-hāldur ehl-i bāl olanlar lisān-ı hāl ile ol kadar me'ānî u esrār (12) söyleşürler ki ehl-i ḳāl olanlar anuñ idrâkinde nādānlar 'āciz ü (13) nātuvānlardur fehmun fehmin ve cehlün minvech pes esrār-ı maḥremiyyeti ve (14) hemzebān u hemdemiyyeti münāsebetile beyân etdiğinden şoñra yine ḳışşaya şurū'(15) [304a]

(1226) *Meşnevî*

Cümle murgan her yekî esrār-ı ḥod

Ezhüner ve'zdāniş ü ezḳār-ı ḥod (1)

Cümle ḳuşlar her birisi kendü sırlarını kendülerin hünelerinden ve 'ilmlinden (2) ve kār u kirdārından

(1227) *Meşnevî*

BāSüleyman yekbeyek vā minümūd (3)

Ezberāy-ı 'arḳa ḥodrā misütūd

Ḥazret-i Süleymāna bir bir āşkäre (4) gösterdiler 'arḳ-ı i'lām için her ḳuş medḥ itdi Ḥazret-i Süleymānı (5)

(1228) *Meşnevî*

Behr-i an tā reh dihed ūrā bepîş

Eztekebbür nî vü ezḥastî-yi ḥîş (6)

Bunlaruñ 'arḳ-ı hüneler eylemeleri tekebbürlikden ve kendü vücūdından degül idi (7) belki her bir murguñ 'arḳ-ı hüneler eylemesi andan ötürü idi ki tā yol (8) vire o murguñ her birine kendi ḳurbına ki tā Ḥazret-i Süleymān ile (9) āšnā olmağa hüneler sebebdür bunda ḥişşe budur ki ḥulefā-yı Ḥaḳ olan (10) evliyā vü aşfiyāya bir kimse bu niyetle 'arḳ-ı hāl ile eger muşāḥib (11) olub rızasın ele getürmeden ve ol hünelerle ḥidmet itmeden (12) ötüri olsa cāyızdır zîrā 'arḳ-ı hüneler itmenin mezmüm olması ḥodbin ve ḥod(13)pesend olmadan taşıpdır eger enbiyā vü evliyānuñ (14) ḳurbına vuşulden ötüri 'arḳ-ı hüneler olursa maḳbūldür bunuñ (15) [304b] mişālî aña beñzer ki

(1229) *Meşnevi*

Çün bubāyed benderā ezḥāceyi

‘Arza (1) *dāred ezḥüner dībāceyi*⁴²

Meşelā çünkim esir olan bir ḥāceden (2) gerek ola ya‘nī çünkim bir esir bir kimseyi efendilige kabül ide (3) ol esir kendüde olan hünerden bir dībāce ‘arz ider ol (4) ḥāce anı kabül ide ve bu anuñ ḥıdmetine vüşül bula dībāce (5) bunda bir miqdār ma‘nāsına isti‘māl olınnur

(1230) *Meşnevi*

Çünki dāred (6) ezḥarīdārīş neng

Ḥod kuned bīmār ü ker ü şell u leng

Çünkim (7) esir ḥācenüñ müşterīliğinden ‘ār tutar ya‘nī andan nefret ide (8) vesir ḥaste vü ker ve şell ider kendüsini

(1231) *Meşnevi*

Nevbet-i Hüdhüd resīd ü (9) pīşeeş

V’an beyān-ı şan‘at u endīşeeş

Hüdhüdün nevbeti (10) ve anuñ hünerinüñ vü pīsinüñ ve beyān u endīşesinüñ (11) nevbeti irişdi

(1232) *Meşnevi*

Guft ey şeh yek hüner k’an kihterest (12)

Bāz gū’yem guft-i kūteh bihterest

Hüdhüd didi ki ey şāh-ı nübüvvet (13) bir hüner ki ol hüner ḥaḳīrdür āşkäre diyem ḥāl bu ki kūteh olan (14) söz yegrekdir *ḥayru’l-keḷāmi māḳalle ve delle*⁴³ guft bunda söz ma‘nāsındadır (15) [305a]

(1233) *Meşnevi*

Guft bergū tākudāmeṣt an hüner

⁴² Derkenarda ‘dībāce Husrevīdendir ednā şeydir bekçilerden darb olunur’ ibaresi vardır.

⁴³ “Sözün hayırlısı az olan ama çok anlam taşıyandır.”

Pes Süleymānañ (as) (5) didi ki ey iyü yoldaş derin ve bipāyān olan āb biz yābānlarda (6) bizümle ol

(1238) *Meşnevî*

Tā biyābī behr-i leşker ābrā

Dersefer saḳḳā şevî aşhābrā (7)

Tā kim leşkerden ötürī ābı bulasın seferde aşhāba saḳḳā olasın (8) her ḥıdmeti ehline virmege bunda tenbīh vardur her biri emīr ü ḥākime olan kimseye (9) lazımdur ki bir kārı ehline tefvīz ve ol kārı nāehle virmeye ve soñra (10) peşimān olmaya ve eşrāt-ı sâ' atı ızhār itmege bir emri bir nāehle virmek (11) eşrāt-ı sâ' atdandur ki mażmūnı ḥadīs-i şerīfdir

Ṭa' ne-yi zāḡ (12) **derda' vī kerd-i Hüdhüdra**⁴⁴

(1239) *Meşnevî*

Zāḡ çün bi'snūd āmed ezḥased (13)

BāSüleyman guft k'ū kej guft ü bed

Zāḡ çünkim Hüdhüdden bu sözi (14) işitdi daḡı hasedden ilerü geldi ve Ḥazret-i Süleymāna didi ki ol Hüdhüd(15) [306a]

Egri didi ve bed söyledi

(1240) *Meşnevî*

Ezedeb ne'bved pīş-i şeh meḳāl (1)

Ḥaşş ḥod lāf-ı dürüḡin u muḥāl

Şāhuñ ḥuzūrunda söz söylemek (2) edebden olmaz bāḡuşuş ziyāde dürüḡ ola ve lāf ü güzāf ola ve ol (3) lāf mümkün olmayup muḥāl ola eger⁴⁵ ol Hüdhüd laf u güzāf isnadı (4)

(1241) *Meşnevî*

Ger mer ūrā in nazar (5) *būdī müdām*

Çün nedīdī zīr-i muştī-ḥāk dām

⁴⁴ Hüdhüdüñ bu iddiasına karganın itirazı

⁴⁵ Derkenarda bu kısım için şu ilave vardır : ‘‘ derd-i ayn-ı ebr yaŖnı perde ‘‘

Eger ol Hüdühde dāyim (6) bu nazar olaydı bir avuç hāk altında olan dāmı ne için görmezdi (7)

(1242) *Meşnevî*

Çun giriftār āmedī derdām ū

Çun kafeş ender şudī nākām ū (8)

Ol Hüdüh dāmda niçe sen giriftār gelürdi ne hālile nāçār kafeş içre (9) mübtelā olurdu Hüdühden murād burada esrār-ı zamāyire muṭṭali^ç ve (10) mükevvināt-ı bevāṭını müşāhede kılan erbāb-ı mükāşefedür ve zāğdan murād (11) anlaruñ keşf-i şuhūdına inkār iden ṭāyifedür

(1243) *Meşnevî*

Pes Süleyman guft ey (12) *Hüdüh revast*

K'ez tu derevvel kadeḥ in derd ḥast

Pes Ḥazret-i (13) Süleymān (as) didi ki ey Hüdüh revā mıdur ki evvel kadeḥde senden (14) bu derde zāhir oldı ya^ç nī ibtidā-yı hālde senden bu gūne tīrelık zuhūra geldi (15) [306b]

(1244) *Meşnevî*

Çün nümāyī mestī ey ḥodre tu dūğ

Piş-i men lāfi (1) *zeni v'an ki dūrūğ*

Ey dūrūğ içmiş kimse sen niçün mestlik (2) gösterürsin benüm önümde bir lāf urursın ki ol lāfda (3) fūrūğ ola

Cevāb Guften-i Hüdüh ṭa^ç ne-yi Zāğrā⁴⁶

(1245) *Meşnevî* (4)

Guft ey şeh bermen-i 'ur u gedāy

Ḳavl-i düşmen me'snev ezbehr-i Ḥudāy (5)

Hüdüh Ḥazret-i Süleymāndan çünkim bu gūne 'itābāmiz cevāb (6) ki işitdi cevāb virüp didi ki ey şāh-i risālet ben 'ur(7)yān ü gedā üzre Allah için kavli düşmen istimā^ç itme (8)

(1246) *Meşnevî*

⁴⁶ Karganın suçlamasına Hüdüh'ün cevap vermesi

Ger bebuṭlānest da‘vī kerdennem

Men nihādem ser bubur in (9) gerdenem

Eger benüm da‘vī itdigüm kızb ü buṭlānıla ise ben baş (10) ḳodum benüm gerdanum kes

(1247 *Meşnevî*)

Zāğ k’u ḥükm-i ḳazārā münkirest (11)

Ger hezārān ‘aḳl dāred kāfirest

Zāğ ki o zāğ-ı ḳazānuñ (12) ḥükmine mümkindür eger hezārān ‘aḳl tütarsada kāfirdür bu beytler (13) Hüdühüd lisānından ta‘ne-yi zāğa cevāb tarīḳıyladır ki Hüdühüdden murād (14) ḳazā vü ḳadere imān getüren ṭāyife-yi ‘aliyyedir zāğdan murād (15) [307a] Ḳazā vü ḳadere inkār iden Ḳaderiyye tāyifesidir Süleymāndan (1) murād fıraḳ-ı muḥtelifenüñ elsine vü mezḥebine ‘ārif olan vāriş-i (2) kāmil-i Ḥazret-i Nebeviyyedir ḳaçan erbāb-ı şuhūd esrār-ı vüçüda biz ‘ārifüz ve (3) merātib-i kevnîyyede müstetir ü nābūd olan āb-ı ma‘nāya vāḳıfuz (4) diyü da‘vī şeklinde söz söylemeler ehl-i Ḳader mezḥebinde ve (5) Mu‘tezile meşrebinde olan zāğlar derḥāl inkār iderler ve dirler (6) ki lātusellim ki bunlarda bu naẓar ola ve bunlar āb-ı ma‘nāyı (7) müşāhede ide zīrā ki eger bunlarda bu naẓar eger müdām olaydı (8) niçün zīr-i ḥāḳ-ı beşerîyyetde müstetir olan dām-ı belāyı görmezler(9)di pes ma‘lūm oldu ki bunlar bu da‘vāda lifāflardır pes (10) ḳaçan menba‘-ı ‘ulūm u ‘irfān olan Süleymān-ı zamān ‘alātarīḳı’l-ımtihān (11) Hüdühüdān-ı ma‘rifete ve ‘ārifān-ı āb-ı ḥayāt-ı ḥaḳīḳate dise ki bu i‘tirāza (12) cevāb nedür bunlar dirler ki ey şāh-ı ḥaḳīḳat zāğ-ı ṭabī‘at olan (13) Ehl-i Ḳader ki ḥükm-i ḳazāya münkirlerdür eger hezārān ‘aḳl u ‘ilm daḥı (14) tütarsa kāfirlerdür bi ḥükmi ḥadīş-i şerīf **ḳāle ‘aleyhi’s-selām el-ḳḳaderiyyetu** (15) [307b] **mecūsun ḥāzīhi’l-ummeti**⁴⁷ dirler ki şürūr u ma‘āşī ḳazā-yı İlähiyyeden (1) degüldür belki ‘abdüñ nefsi anı icad ider diyen Ḳaderiyyeyi ba‘zılar (2) tekfīr itmişler ve ba‘zılar tevaḳḳuf itmişler tekfīr itmeyenler ehl-i ḳible (3) olup Ḳur’ānla istiḥād itdikleri için tevaḳḳuf itmişler tekfīr (4) idenler ḥālḳıyyet-i Ḥaḳḳa şerīk ḳoşduklarıyüñ tekfīr itmişlerdür (5) ḳazā vü ḳaderüñ ḥayr u şerrine imān getürmeyen mü’mîn olmaduğına (6) eḥādīş-i şerīfe vāride olmuşdur **kemā ḳāle vallāhi lāyu’minu** (7) **eḥadukum ḥattā yu’mine bi’l-ḳaderi ḥayrihi ve şerrihi ve ḳāle (as) el-īmānu** (8) **bi’l-ḳaderi nizāmu’t-tevhīd**⁴⁸ ḳazā eşyānuñ ezelden ebede (9) dek üzerine cāriye olan küllî

⁴⁷ “Ḳaderiyyeciler bu ümmetin Mecusileridir.”

⁴⁸ “Hz. Peygamber’in dediği gibi; “Vallahi sizden biriniz kadere, şerri ve hayrına inanmadıkça hakiki mümin olamaz.” “Kadere İmân birliğin nizamıdır.”

icmālidür ve kader (10) zalike'l-hükmüñ evkat-ı mu'ayyenede eşyâ üzre olan şüver-i (11) tafşiliyyesidür

(1248) Meşnevî

Dertu tā kāfī buved ezkāfirān

Cāy-i gend ü (12) şehveti çün kāf-ı rān

Eger sende farazā Şeneviyye mezhebinde (13) olan kāfirlerden bir kāf olsa ya' nî kazā-yı İlāhiyyenüñ inkārını (14) müş'ir bir harf olsa kāf-ı rān gibi ya' nî ferc-i nisvān gibi mevzı'-i (15)[308a] ve maḥall-i rāyiḥa-yı beden berfeḥvā-yı inneme'l-muşrıküne necesun ⁴⁹şirk (1) necāset-i ma'neviyyedür pes Şeneviyye vü Kaderiyye hışālinden ki (2)şirüñ ḥafiyi mutazammın bir ḥaşlet olsa cenābet-i ma'neviyye (3) ve ḥabāset-i bātınıyye ile mülevveş ü nāpāksın gerekdür ki (4) derūnuñı āb-ı tevḥid ü ma'rifetile pāk u tāhir idesen (5) tā kim muvaḥḥidīn zümresine dāḥil olasın

(1249) Meşnevî

Men bubīnem dām(6)rā ender hevā

Ger nepüşed çeşm-i 'aqlmrā kazā

Pes Hüdhdüd Ḥazret-i (7) Süleymāna didi ki ben hevāda iken zīr-i ḥāḫda nihānī olan dāmı (8) görürüm kazā-yı Rabban eger benüm 'aqlum gözini örtmezse

(1250) Meşnevî(9)

Çün kazā āyed şeved dāniş beḫ'āb

Meh siyeh gerded bigired āftāb (10)

Çünkü kazā-yı İlāhī gele vü 'aql ḫ'āb-ı ḡaflete gide māh siyāh olur (11) ve āftāb tūtulur ve āftāb ve mehtābıñ nūrları zāyil (12) olur

(1251) Meşnevî

Ezḫazā in ta'biye key nādirest

Ezḫazā dan (13) k'ū ḫazārā münkiarest

⁴⁹ “ Müşrikler ancak bir pisliktir.” (Tevbe, 28)

Ḳazā-yı İlähiyyeden bu ta‘biye ya‘nî bu taḥlîṭ (14) ḳaçan nâdir ü ḳalîldür ya‘nî nâdir degüldür belki bu gûne mekr andan (15) [308b] çok vaḳı‘ olur ḳazā-yı Rabbaniyyeden belki o ḳazāya münkirdür (1) zîrâ bir kimsenüñ inkârı u küfrine ḳazā-yı İlähî ta‘alluk itmese (2) ol kimse kāfir ü münkir olmazdı

Ḳıṣṣa-yı Âdem (as) ve besten-il ḳaza naẓar-ı (3) ūrâ ezmürâ‘ ât-ı şarîḥ-i nehy ü terk-i te‘vîl⁵⁰

Ḥazret-i Âdem (as) (4) Ḥazretleriniñ ḳıṣṣasıdur ve ḳazā-yı Rabbani anuñ gözünü nehy-i (5) şarîḥüñ ri‘ âyetinden bağlamasının beyânındadır ki ol nehy-i (6) şarîḥ *ve lâtekrabâ hâzihi’s-şecereti fetekunâ mine’z-zâlimîn*⁵¹ âyetidir (7) ve daḥı anuñ terk-i te‘vîlden gözünü bağlamasının beyânındadır (8) ve terk-i te‘vîl ma‘tûfdur mürâ‘at üzre taḳdîr-i kelâm besten-i ḳazā (9) çeşm-i ūrâ ezterk-i te‘vîl dimekdir ve terk-i te‘vîlden gözünü (10) bağladı demek terk-i te‘vîli göremeyüp ve te‘vîlün terkinde (11) olan fevâyidi bilmeyüp ve nehy-i şarîḥa imtişâl idemeyüp te‘vîli revâ (12) gördi ve ihtiyâr itdi dimegi iş‘âr ider

(1252) Meşnevî

Bu’l-beşer k’û (13) ‘alleme’l-esmâ begest

Şad hezâran ‘ilmeş ender her regest (14)

Ḥazret-i Ebu’l-beşer ki ol *‘alleme’l-esmânuñ*⁵² begidür ya‘nî Ḥazret-i Ḥudânuñ (15) [309a] ta‘lîm itdiği esmânuñ emîridür ki anuñ her ṭamarında şad hezâran (1) ‘ilm vardır ve esmâdan murâd ne itdüğüne bu beytlerle işâret (2) idüp buyururlar

(1253) Meşnevî

İsm-i her çîzî çünan k’an çîz hest (3)

Tâ bepāyan cān-ı ūrâ dad dest

Her bir şey’üñ nâmesi anuñ (4) gibi ki ol şey’i ezelde eyle olmuştur ya‘nî ‘ilmullâhda bir şey’iñ (5) ismi ne oldıysa ve ‘âkıbetinde ne olacaḳ ise anuñ ‘ilmi (6) Ḥazret-i Âdemüñ cānına keşf oldı ve her şey’üñ ḥaḳîḳatini bildi (7)

(1254) Meşnevî

Her laḳab k’û dād an mübdel neşud

⁵⁰ Hz. Âdem’in kıssası ve kazanın açık yasağa uyma ve tevili terk etme konusunda onun gözünü bağlaması

⁵¹ “Şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.” (Bakara, 35)

⁵² “Allah Âdem’e bütün isimleri öğretti. (Bakara, 31)

An ki çüsteş h'āned (8) ü kâhil neşud

Her laḳabı ki o virdi ol mübeddel ü müteğayyir olmadı (9) ya' nî her şey'e ḥaḳîḳatî i' tibārıyla bir ism virdi ise ol (10) ism minba' d müteğayyir olmadı zîrâ bu laḳab u ismden murād (11) her şey'ün levḥ-i mahfûzda şābit olan ismidür ol kimseye (12) ki çüst okdı o kimse kâhil olmadı zîrâ bu nāme-i ḥaḳîḳatine (13) vāḳıf olmağıla ıtlāḳ eylemişdür pes tebdîli mümkün degildir (14)

(1255) Meşnevî

Her ki āḥır mü'mineṣt evvel bed'id

Her ki āḥır kâfir ūrâ şud pedid (15)

[309b] Her şol kimse ki āḥırinde mü'mindür anı ol gördi ve ḥātîmesinde (1) mü'min olduğı ḥasebiyle ki mü'min didi her şol kimse ki (2) āḥırinde kâfirdür ol Ḥazret-i Ādeme zāhir ü āşkâre oldı (3)

(1256) Meşnevî

İsm-i her çizî tū ezdānā şinev

Sırr-ı remz-i 'alleme'l-esmā şinev (4)

Her bir şey'in ismini sen 'ālimden işit 'alleme'l-esmānuñ (5) remzinüñ sırrını işit ya' nî Ḥazret-i Ḥudānıñ Ādeme ta' lîm (6) itdüğü esmānuñ sırrını ol esmāyā 'ārif olan mürşidden (7) istimā' it

(1257) Meşnevî

İsm-i her çizî beri mā zāhireş

İsm-i her çizî (8) beri Ḥālîḳ sıreş

Her bir şey'ün ismi bizüm ḳatımızda anuñ (9) zāhiridür ya' nî her şey'i biḥasebi'z-zāhir ne ḥāletile meysûm ise biz aña (10) eyle dirüz ammā her şey'ün ismi Ḥālîḳ-ı kevneynüñ ḳatında anuñ (11) sırr-ı ḥaḳîḳatidür nitekim her şey'ün zāhirde olan ismi ve (12) ḥaḳîḳatde olan ismi bu beytlerden zāhir olur

(1258) Meşnevî

Nezd-i Mūsā (13) nām-ı çübeş şud 'aşā

Nezd-i Hālîk bûd nâmeş ejdehâ

Hzret-i (14)Mūsâ (as) katında anuñ çubınuñ nāmı ‘aşâ idi anuñ (15) [310a] haqîkatde su‘bân olmasından bihaberdi ammâ Hālîk-ı ‘âlem katında (1) anuñ nāmı ejdehâ idi bir şey’üñ evâyilde bihasebi’z-zâhir nâme ‘inde(2)’n-nâs bir güne olup âhıru’l-âhır ol ism zâyil olup haqîkatde olan (3) ismiyle müsemma olduğına evvelâ ‘aşâyı mişâl eyledikten sonra mişâl-i âharun (4) buyururlar

(1259) *Meşnevi*

Bud ‘Umerrâ nām-ı evvel büt-perest

Lîk mü ‘min bûd (5) nâmeş derelest

Meşelâ Hzret-i ‘Ömerüñ nāmı evvel hâlde putperest (6) idi zîrâ İslâma dâhil olmazdan evvel beyne’l-kefere nāmı eyle idi (7) lâkin ‘âlem-i elestde anuñ nāmı mü‘min zâhir olup bu dünyâdan (8) âhirete ol nâm ile intikâl itdi

(1260) *Meşnevi*

An ki bud nezdîk-i mâ nâmeş meni (9)

Pîş-i Hâk in naqş bud ki bâmeni

Ol nesnenüñ ki nāmı bizüm katımızda (10) nuṭfe oldı Hâk Tel‘ala katında ol meni bu naqş-ı şûrî didi ki (11) benlikle mevcûd ve enâniyyet ile meşhûrdur bu beyt nefis(12)u’l-emrde olan esmâyi eşyâ için darb olan temsîlâtüñ biridür (13) meşelâ her şey’üñ iki nev‘-i ismi vardır biri haqîkî ki ‘indellâh (14) şâbit olan ismdir ki aña ebedî tebdîl ü tağayyür olmaz ezelen ve (15) [310b] ebeden şâbitdür bozulmaz ve bir ismi dahı mecâzîdir ya‘nî şûrîdür ve (1) elbette bu ism zâyil olur ve âhıru’l-emr ol ism-i haqîkî ‘indellâh (2) zuḥûra gelür her ne ise ve anuñla müsemma olur ya‘nî şûreten (3) kâfir ve ‘indellâh mü‘min tesmiye oldıysa âhıru’l-emr mü‘min olur (4) ve eger şûrete mümin ‘indellâh kâfir ise ne‘üzü billâh âhıru’l-emr (5) kâfir olur ve kusse ‘alâhâzâ sāyiru’l-esāmî pes esmâ-yı eşyâ (6) haqâyıq-ı eşyâdan ‘ibaretdür **ve’l-haqâyıku ‘lâtunkalib**⁵³ kelâmı bu ma‘nâya (7) işaretdür pes Hzret-i Âdeme (as) Cenâb-ı izzet celle şānehu ‘alleme Âdem(8)e’l-esmâ’e kullehâ⁵⁴ muktezāsınca cemî-i esmânın müsemmasını şûri (9) ve haqîkî ta‘lîm eyledi Hzret-i Âdem (as) nûr-ı Hâkkıla nazar itdükde

⁵³ “Hakikatler değişmezdir.”

⁵⁴ “Allah Âdem’e bütün isimleri öğretti.” (Bakara, 31)

her şey'üñ (10) şüreten nāmı aña 'ıyān oldı hāşıl -ı kelām Hāzret-i Ādemüñ (11) 'ilm ü dānişine gāyet ü nihāyet yokdur

(1261) Meşnevî

Şüretî būd in (12) menî ender 'adem

Pîş-i Haq mevcūd ne bîş ü ne kem

Bu menî 'ādemde (13) ya' nî mertebe-yi 'ilm-i Haqda bir şüret idi Hāzreti Hudā anuñ katında (14) mevcūd idi bu zāhirde olan şüretten ne bîş ü ne kem

(1262) Meşnevî (15)

[311a] Hāşıl an āmed haqīkat nām-ı mā

Pîş-i Hāzret k'an buved encām-ı mā (1)

Hāşıl-ı kelām bizüm haqīkatde nāmını yāhud haqīkat nāmımız o geldi (2) Hāzret-i Haqquñ huzūrında ki o bizüm 'ākıbet encāmımız ola (3) ya' nî her ne şey' ki olacaqdur bizüm Hāzret-i Haqquñ huzūrında haqīkatimizüñ (4) nāmı ol oldı dimekdür

(1263) Meşnevî

Merdrā ber'ākıbet nāmī nihed (5)

Ney beran k'ü 'āriyet nāmī nihed

Hāzret-i Allāh merde 'ākıbetde her ne (6) olacağ ise anuñ üzerine ism-i Qur'ānuñ üzerine degül (7) ki halk anuñ 'āriyeti nām kor ya' nî ba'z-ı kimse vardur ki evvelinde (8) mü'min āhırında kāfir olur ve veya 'aks pes hātıme-yi kārda her ne (9) gūne şıfatla muttaşır olur ve dünyādan āhırete ne hālile (10) intikāl iderse huzūr-ı Haqda anuñ nāmı odur o nāmı ki Hāzret-i (11) Haq xomışdur

(1264) Meşnevî

Çeşm-i Adem k'ü benür-ı pāk dīd

Cān u (12) sırr-ı nāmihā geşteş bedīd

Hāzret-i Ādemüñ (as) gözi ki o nūr-i (13) pāk ile gördi cānlarıñ sırr u nāmıların haqīkatüm aña 'ayān (14) ve āşikār oldı

(1265) Meşnevî

Çün melek envâr-ı Hâk dervey biyaft (15)

[311b] *Dersücûd üftâd u derhıdmet şıtaft*

Çünkü mülk-i Hâzret-i Hâkkuñ (1) envârını Hâzret-i Âdemde buldı lâcerem melek sücûda düşdi ve (2) hıdmete şitâb itdi

(1266) *Meşnevî*

Medh-i in Âdem ki nâmeş mîberem (3)

Ķâşıram ger tâ kıyâmet bü'şmürem

Bu Hâzret-i Âdemüñ medhını ki anuñ (4) nâminı iledürem ĳâşırem farazâ eger anuñ fazîletini ben kıyâmete degin (5) şayam tâ kıyâmet ger sitâyem ĳâşırem hañı nüşadır velhâsıl (6) anuñ sitâyışine ĳâdir degülüm

(1267) *Meşnevî*

În heme dânist çün âmed (7) *ĳazâ*

Dâniş-i yek nehy şud berü ĳatâ

Bu cümleyi bildi çünkim (8) ĳazâ geldikde bir nehyüñ dânişi aña ĳatâ oldu ol nehy budur (9) ki Hâzret-i Hâk Âdem ve Havvâya ĳitâben buyurdı ki *ve lâteĳrabâ hâzihi*'(10)*ş-şecerete fetekünâ mine'z-zâlimîn*⁵⁵ ve bu nehyden olan ĳatâ budur ki Hâzret-i (11) Âdem (as) bu nehyde mütereddid oldu ve kendüye didi ki

(1268) *Meşnevî* (12)

K'ey 'aceb nehy ezpey-i taħrîm bûd

Yâ bete 'vilî bedü tevħîm bûd

Ey 'aceb (13) bu nehy taħrîm içün mi oldu ve yâĳud tavile mensûb olan tenzîh (14) içün mi oldu nehy-i taħrîmî oldur ki anı 'itâb müstaħaĳ ola (15) [312a] *ve lâteĳrabâ hâzihi*'*ş-şecerete*⁵⁶ nehyinnüñ gibi *ve daħı lâteĳrabü mâle'l-yetîmi*⁵⁷ (1) nehyi gibi nehi tenzîhi oldur ki anuñ fâ'ili 'itâba müstaħaĳ olmaz (2) belki terk-i evlâ itmiş olur

(1269) *Meşnevî*

⁵⁵ “Şu ağaca yaklaşımayın, yoksa zalimlerden olursunuz.” (Bakara, 35)

⁵⁶ “Şu ağaca yaklaşımayın.” (Bakara, 35)

⁵⁷ “Yetimin malına yaklaşımayın.” (En'am, 152)

Derdileş te 'vîl çün terciḥ yaft (3)

Ṭab' derḥayret sūy-ı gendum şitaft

Ol Ḥazret-i Ādemüñ (4) gönlinde te'vîl eylemek terciḥ buldı ve te'vîli terk te'vîl (5) itmeg üzere ihtiyâr itdi pes Ḥazret-i Ādemüñ ṭab' ı kendü (6) ḥayretde iken gendum cānibine sür' at u şitāb itdi

(1270) Meşnevî (7)

Bāğbanrā ḥār çün derpāy reft

Düzd fırsat yâft kâlâ bord u reft (8)

Meşelâ çünkim bāğbānuñ ayağına diken batdı bāğbān kendü ḥāline (9) meşgûl iken düzd fırsat buldı metā' ını aldı gitdi

(1271) Meşnevî (10)

Çün ziḥayret rest bāz-āmed berāh

Di'd burde duzd raḥt ezkārgāh (11)

Çünkim Ḥazret-i Ādem (as) ḥayretten kurtuldı girü yola geldi gördüğü (12) düzd lebāsını kārgāhdan iltmiş ya' nî şeyṭān anuñ libāsın ṭā' tını ve (13) ma' rifetini sereḳa itmiş ve ḥulle-yi cenneti vücūdından nez' idüp anı (14) dünyanıñ şaḥrasına atmış

(1272) Meşnevî

Rabbenā innā ḫalemnā guft vāh (15)

[312b] *Ya' nî āmed ḫulmet ü güm-geşt rāh*

Rabbenā innā ḫalemnā didi vāh itdi Sûre-yi A' rāfda olan rabbenā ḫalemnā āyetine işāretdür ki 'anḫarīb tefsiri (2) gelecekdir ya' nî ey bizüm rabbimüz biz kendü nefimüze ḫulm eyledük didi (3) vāh itdi ve cürmine i' tirāf eyledi kendüden şudür iden (4) ḥaṭāsına te'essüf itdi ya' nî ḫulmet geldi ve rāh-ı müstaḫīm nāpeydā (5) oldu ya' nî kelimesi kelime tefsirdür Ḥazret-i Mevlānā Ḥazret-i (6) Ādemüñ *rabbenā ḫalemnā enfusenā*⁵⁸ didüğü ḳavli bu mışra'-ı şāniyile tefsir (7) iderler keenne buyururlar ki Ḥazret-i Ādem innā ḫalemnā didi ḫulmüñ (8) ḥaḳīḳati ḫulmetdür pes ḫulmet geldi ve ḳazā başar u başireti pūşide (9) itdi ve rāh-ı rüşen nāpeydā oldu dimegi diler demek olur (10)

⁵⁸ “Biz nefsimize zulmettik” (Araf, 23)

(1273) *Meşnevî*

În kazâ ebrî buved ħurşîd-püş

Şîr u ejderhâ şeved (11) *z'û hemçü mûs*

Bu kazâ-yı Rabbâni ħurşîd püşen bir ebrdir (12) şîr ve ejderhâ kazâ-yı İlâhiyyeden mûş gibi olur

(1274) *Meşnevî*

Men eger (13) *dāmî nebînem gâh-ı ħükm*

Men ne tenhâ cāhilem derrâh-ı ħükm

Pes ey Süleymân (14) eger ben ħükm-i kazâ-yı İlâhiyyenüñ zühûrî vaċtı bir dāmı görmeyen ħükm-i kazâ yolında (15) [313a] hemân yalıñuz ben ġāfil ü cāhil degülem belki zühûr-ı kazâ zamanında (1) enbiyâ bile ‘âcizler ü müteĥayyirlerdür didi

(1275) *Meşnevî*

Ey ħunek an k'û nikû-kārî (2) *girift*

Zürrâ bü'gzaşt ü zārî girift

Ey sa‘ âdet şol (3) kimse ki nîkû’-kārılık tıtdı ol kimse ki zor ve tecellüdi terk (4) itdi zārılık yolın tıtdı

(1276) *Meşnevî*

Ger kazâ püşed siyeh (5) *hemçün şebet*

Hem kazâ destet bigîred ‘âķıbet

Eger kazâ-yı Rabbena (6) seni gice gibi bürürse bir mertebe ki zulmet-i ü ġafletde ħalup ħayr (7) u şerri görmek mümkün olmaya hem ‘âķıbetine senüñ eliñi kazâ (8) tutar ve seni ol zulmetden kazâ ħalâş ider

(1277) *Meşnevî*

Ger kazâ şad (9) *bâr kaşd-ı can kuned*

Hem kazâ cānet dehed derman kuned

Farażā kazā (10) yüz kerre senüñ cānuña kaşd ide ve seni helāk mertebesine irgüre (11) hem kazā-yı İlāhî saña cān virür ve senüñ derdüñe dermān ider

(1278) *Meşnevî* (12)

În kazā şad bār eger rāher zened

Berfirāz-ı çarḫ-ı ḫırgāhet zened (13)

Bu kazā-yı Hak farażā eger yüz kerre senüñ yoluñı ura senüñ ḫırgāhuñı (14) çarḫuñ fevķı üzre urur ya‘ nî seni mertebe-i ‘ālî-ye irgürür (15) [313b]

(1279) *Meşnevî*

Ezkerem dan in ki mîtersānedet

Tā bemülk-i eymeni bi’nşānedet (1)

Kereminden bil bunı ki seni qorqudur tā ḫavf sebebiyle seni eymenlik (2) mülkine naşb ide *lāḫavfun ‘aleyhim ve lāhum yaḫzenūn*⁵⁹ buyurduğı (3) velîlerüñ mertebesine seni îşāl ide

(1280) *Meşnevî*

În suḫan pāyan nedāred (4) *geşt dîr*

Güş kun tu kışsa-yı ḫargüş u şîr

Bu söz ki kazā vü kaderüñ (5) esrārına müte‘allık olan ma‘ārifdir nihāyet ü pāyān tutmaz (6) şadedimiz oldu naql itdüğimiz şîr ü ḫargüşuñ ḫikāyetini istimā‘a (7) eyle ki şîrüñ ‘ākıbeti nice oldu saña ma‘lūm ola

Pā vā keşiden-i ḫargüş (8) ezşîr çün nezdîk-i çāh resîd⁶⁰

(1281) *Meşnevî*

Çünkü nezd-i çāh āmed (9) *şîr dîd*

Ke’z-reh an ḫargüş mand u pā keşîd

Çünkü şîr çāhuñ (10) kıtına irişdi gördü ki ol ḫargüş yoldan kıaldı ve ayağını (11) çekdi

(1282) *Meşnevî*

Gutf pā vā pes keşîdî tū çirā

⁵⁹ “Onlar için herhangi bir korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir.” (Bakara, 38)

⁶⁰ Kuyunun yanına geldiklerinde tavşanın ayağını aslandan çekip geride kalması

Pāyrā vā pes merkeş (12)pış ender ā

Şir ħargūşuñ çünki o ħālını gördi aña didi ki (13) ey ħargūş ayağūñı niçün girü çekdūñ
ayağūñı girü (14) arduña çekme ilerüye gel

(1283) Meşnevi

Guft k'ū pāyem ki dest ü pāy reft (15) [314a]

Cān-ı men lerzid u dil ezcāy reft

Ĥargūş o sözi şirden (1) çünki işitdi şire didi ki xanı benüm ayağum ħavfumdan gitdi benüm
cānum ditredi göñlüm yirinden gitdi (2) benüm yüzümūñ rengini zer gibi sarı (3) görmez
misin

(1284) Meşnevi

Reng-i rüyemrā nemibīnī çü zer

Z'enderun (4) ħed mīdihed rengem ħaberr

Benüm yüzümūñ rengi ħod derūnumdan ħaber virür (5)

(1285) Meşnevi

Ĥaḫ çü sīmārā mu'arrif ħ'andeyest

Çeşm-i 'ārif sūy-ı sīmā (6) mandeyest

Ĥazret-i Allah çünkim sīmāyı mu'arrif oqımışdur kemā ḳāle(7)llāhu Te'ālā *yu'rafu'l-
mucrimūne bisimāhum*⁶¹ ve ḳāle Allah *sīmāhum fi(8)vucūhihim mineşeri's-sucūd*⁶² çünkim
sīmā aḫvāl-i derūnı bilmege vesīle (9) oldıysa ol sebebden 'ārifūñ gözi sīmā cānibinde
ḳalmışdur (10) ki aḫvāl-i derūnı andan istidlāl iderler

(1286) Meşnevi

Reng ü bū ḡammāz (11) āmed çün ceres

Ezferes āgeh kuned bang-ı feres

Reng ü bū ceres (12) gibi ḡammāz geldi ya'nī bir kimsenūñ rengi ve bir şey'ūñ rāyīḫası anuñ
(13) māfi'zmīr ney ḡammāz idici geldi nitekim ceres bir müteḫarrik şey'ūñ vücūdını (14)

⁶¹ "Mücrimler yüzlerinden tanınır." (Rahman, 41)

⁶² "Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir." (Fetih, 29)

ğammāz oldu nitekim feresüñ bāngı feresden haber virdi ya‘nī bir atı (15) [314b] göremezsiñ lākin bāng ursa anuñ bānginden bilürsin (1) ki anda bir feres vardur

(1287) *Meşnevi*

Bang-ı her çizi resāned z’ü haber (2)

Tā bidānī bang-ı har ezbang-ı der

Her bir şey ’üñ edā vü şadası anuñ (3) zamīrinden ve sırrından haber irişdürir tā haruñ bāngını derüñ (4) bāngından bilesin ve her kesüñ maḳālinden derūnına istidlāl (5) idesin zīrā ef’āl ü maḳāl aḥvāl-i derūna rehnümadır (6) ‘ārif rızāya müte‘allık olan sözden ḳalbüñ rızāsına ve ḥısm u (7) ḡaḡabına müte‘allık olan sözden derūnda olan ḡaḡaba istidlāl (8) ider nitekim bu ḡadīṣ-i şerif bu ma‘nāya şehādet ider ‘an ‘Āyişe (9) raḡıyallāhu ‘anhā ittefeḳan ‘ale’r-rivāyeti ‘anhā ḳāle (as) innī lia‘lemu (10) izā kunti ‘annī rāzīyeten ve izā kunti ‘aleyye ḡaḡabī feḳultu ve min eyne (11) ta‘rifu zālīke feḳāle immā izā kunte ‘annī rāzīyeten feinneki (12) taḳūline lā ve rabbi Muḡammedin ve izā kunti ‘aleyye ḡaḡabī feḳulti lā ve rabbi (13) İbrāhīme ki Ḥazret-i Nebiyy-i mükerrrem (as) Ḥazret-i ‘Āyişe-ye (14) didi ki taḡḳīḳan ben bilürem şol vaḳtde sen benden rāzīye olasın (15) [315a] Ve şol vaḳtde ki sen benüm üzerüme ḡaḡabnāk olasın (1) ḡaḡabnī fa‘alā vezinde elif-i maḳşūre ile ḡaḡanānuñ te’nīşidür pes Ḥazret-i ‘Āyişe raḡıyallāhu ‘anhā didi ki ben dirüm ki anı (2) neden bilürsin yā Ressulallāh Ḥazret-i (as) didi ammā şol (3) vaḳtde yā ‘Āyişe sen benden rāzīye olasın pes taḡḳīḳa (4) dirsın Muḡammedüñ teñrīsi ḡaḳḳıyıçün böyle degüldür ya‘nī böyle diyü (5) ḳasem idersin ve şol vaktde ki sen baña ḡaḡabnāk olasın (6) pes sen dirsın ki İbrāhimüñ rabbisi ḡaḳḳıyıçün böyle degüldür (7) Ḥazret-i ‘Āyişe didi ki ben didüm ki ne‘am şadıḳsın yā Resūlallāh (8) Allāh ḡaḳḳı içün benüm hicrānum hemān senüñ ismüne maḳşūrdur (9) ya‘nī hīn-i ḡaḡabda senüñ zāt-ı şerīfūñden ḳalben hicrānum (10) yokdur pes bu ḡadīṣ-i şerīfde bir kimsenüñ kelāmından (11) ḳalbinde olan ḡāline ve fī‘ālinden derūnında olan sırrına (12) istidlāl itmege delālet vardur zīrā ez-zāhiru ‘unvānu’l-bāḡındır (13) insānuñ zāhirinda neḡe ‘alāyim ve āşār olur ki anuñ derūnunda (14) olan ‘alāyim ve āşāra delālet ider

(1288) *Meşnevi*

Guft Peyḡam-ber betemyiz-i kesān (15) [315b]

Mer’ü maḡfiyyün ledā ḡayyi’l-lisān

Ḥazret-i Server-i Enbiyā (as) buyurdılar (1) **elmer'ü mahfî fî taḥti lisānihi**⁶³ pes Ḥazret-i Nebiyy-i mükerrerem insānı temyîz (2) eylemek ḥaḳḳında buyurdılar insān lisānını ṭayy eylemek ḳatında (3) ve kelimātınuñ taḥtında pinḥānıdır zîrā lisān tercümān-ı cenārdır (4) ve delāleti ‘ālem-i cāndur pes şarrāf-ı naḳd-ı ‘irfān olan evvelā lisāna (5) naẓar eyler andañ soñra ol vāsıta ile mükellimüñ mertebesine vāḳıf (6) olur

Beyt

Zebān derdehān ey ḥiredmend çist

Kilīd-i der-i genc-i şāḥib-hüner (7)

(1289) Meşnevî

Reng-i rū ezḫāl-i dil dāred nişān

Raḥmetem kun mihr-i men derdil nişān (8)

Yüzüñ rengi gönüñ ḥālinden nişān tutar zîrā sîmā elbette (9) delālet ider benüm ḥālümü müşāhede idüp baña raḥmet eyle (10) ve benüm hal derūna ḳalbünde naşb eyle pes reng-i zāhir insānuñ derūnına (11) ne güne delālet itdiginibu beytle işāret idüp buyururlar

(1290) Meşnevî (12)

Reng-i rūy-ı surḥ dāred bang-ı şükr

Bang-ı rūy-ı zerd āred şabr u nükr (13)

Ḳırmızı yüzüñ rengi şükr bangını tutar zîkr-i müsebbeb irāde-yi sebep (14) ḳā‘idesi üzre şükrden Murād ni‘metdir pes ḥumret-i vech şükr(15) [316a] şadāsın tutar ve ni‘mete delālet ider zîrā ni‘metsiz ve rāḥat(1)sız yüz kırmızı olmaz şabr daḥı zîkr-i sebep irāde-yi müsebbeb (2) ḳā‘idesi üzre belā vü miḥnetden kināyedir nükr bunda küfrān (3) ma‘nāsındadır taḳdîr-i kelām şarî yüzüñ rengi şabr u nükr tutar (4) ya‘nî belā vü miḥnetüñ ve küfrān-ı ni‘metüñ şadāsını tutar ve (5) andan iḥbār ider zîrā şufret-i vech derd ü miḥnetden ve ‘adem-i (6) rāḥatdan ḥāşıl olur ve ‘adem-i ni‘met küfrān-ı ni‘met olmadan (7) zuhūra gelür pes reng-i rūy-ı zerd bir kimsenüñ şabrına ve inkārına (8) delālet itmiş olur ḥargüş şîre eyitdi ey şîr-i dilîr

(1291) Meşnevî (9)

⁶³ “Kişi dilinin altında gizlenmiştir.”

Bermen āmed en ki dest u pā bured

Reng-i rū vü kuvvet u sīmā bered (10)

Baňa geldi ol nesne ki dest ü pāy-ı kaṭı̄ ider reng-i rū ve kuvvet (11) sīmāyı iledür bunda tenbīh budur ki ı̄ aql-ı selīm her bār ki şīre mevte (12) tefekkür eyleye ve hādīm-i lezzāt olan mütekārib ola ve ı̄ alāyīm-i (13) mevte aňa işābet ide anuñ tedbīr itdüğü cevāriḥde kuvvet (14) kudret qalmaz ve reng ü sīmāsı yirinde olmaz pes ḥargūş (15) [316b] lisānından aḥvāl-i mevte bu beytlerle beyān idüp buyururlar

(1292) Meşnevi

Ān ki derher çı derāyed (1) *bi'şkened*

Her dirāḥt ezbiḥ ü bün ü berkened

Ol nesne ki yaı̄ nı̄ ol ḳahr u (2) helāke sebeb olan mevte-i şīrī baňa ḳarīb geldi ki her ne şey'e ki gele anı (3) şikeste ider her derḥatı kökinden umut ḳoparur Ḥazret-i Server-i (4) Enbiyā (as)

(1293) Meşnevi

Dermen āmed an ki ezvey (5) *geşt māt*

Ādemī vü cānver cāmid nebāt

Baňa geldi ol nesne ki andan māt u (6) fānī oldı ādemī vü ādemī vü ḥayvān ve cāmid ü nebāt

(1294) Meşnevi

Īn ḥod eczāend (7) *külliyāt ezū*

Zerd kerde reng u fāsıd gerde bū

Bu zıkr olınan mevā(8)līd-i şelāse ḥod cüzıyyātlardur külliyāt hem andan rengini zerd eylemiştir ve rāyiḥa(9)sını fāsıd itmiştir külliyātdan murād bunda ı̄ anāşır-ı erbaı̄'a ve eflāk-ı (10) tisı̄'a olmak ve bunlardan zuhūra gelen eşyā olmak maḥalle münāsıbdür (11) pes külliyātuñ baı̄ zısuñ fenā vü zevālinüñ şerḥine şurūı̄ idüp (12) buyururlar

(1295) Meşnevi

Tā cihan geh şābirest u geh şekūr

Būstan ki ḥulle pūşed gāḥ ı̄ūr (13)

Tā kim cihān ü māfihā gāh belā vü miḥnete şabr idicidür ve gāh rāḥat u ni‘ mete ve rāhata (14) ziyāde şükr idicidür pes tebeddül ü tağayyürden ḥālī olmadı bostān(15) [317a] gāh berg ü bārdan ḥulle giyer ve gāhī ‘ārī olur çıplak kalur (1) pes bu daḥı müteğayyir olmadan ve revnaḳına zevāl gelmeden necāt (2) bulmadı

(1296) Meşnevî

Āftābī k’ü ber āyed nār-gün

Sā‘atī diğer şevved (3) ü ser-nigün

Şol bir āftāb ki ṭulū‘ vaḳtinde nārgün (4) yuḳaru gelür ve cihan şu‘le vü şa‘şa‘asıyla münevver eyler ammā (5) bir ahi sā‘atde ol āftāb sernigün olur ya‘nī bir kaç sā‘at (6) münevver itdikten şoñra zevāle varup başı aşığa ğurüb ider pes (7) āftāb münevver-i ‘ālem iken gör ki bu daḥı zevālden ḥalāş olmadı(8)

(1297) Meşnevî

Aḫterānī tāfte tāfte berçār tāk

Lahḫza lahḫza mübtelā-yı iḫtirāk (9)

Şol aḫterler ki ṭulū‘ itmiştir çār tāk-ı felek üzre vaḳten (10) fevaḳten ve ānen feānen mübtelā-yı iḫtirāk olmadan ḥālī degüllerdür (11) iḫtirākdan murād oldur ki kaçan bir kevkeb bir kevkebe muḳārin (12) olsa ve muḳābil gelse ol mağlub u muḫterik olan kevkebün (13) ḥükmi gitmiştir te‘ siri olmamaḳdan ‘ibaretdür

(1298) Meşnevî

Māh k’ü efzūd (14) z’aḫter dercemāl

Şud zirenc-i dıḳḳ ü hemçün ḥayāl

Māh ki aḫterden (15) [317b] cemālde ziyāde oldu dıḳḳ rencinden ol māh ḥayāl gibi oldu nitekim (1)hilāl muḫāḳḳ vaḳtinde müşāhede olunur dıḳḳ bir marāzdur ki kaçan (2) bir kimse ki mübtelā olsa anı begāyet naḥif ider ziyāde zār u (3) nizar eyler bu ebyāt-ı ve māba‘ dında ve mā-ḳablinde olan ebyāt her şey’ün (4) fenā vü fevātına ve tebeddülāt ü tağayyürātına temşilāt tarikıylaḍur nitekim (5) buyururlar

(1299) Meşnevî

İn zemīn-i bāskün-ı bāedeb

Ender āyed zelzeleş (6) derlerz ü teb

Bu sükûnla edeble olan zemîn ki hareket ü ıztırâbdan (7) biridür ammâ⁶⁴ zelzele anı lerzeye ve sıtmaya götürür bâhusus ki zelzele-yi (8) sâ‘at anı bir mertebeye irişdirür **ke’l-‘ihni’l-menfûş**⁶⁵ pâre pâre (9) ve rîze rîze eyler

(1300) Meşnevî

Ey besâ kuh z’in belâ-yı mürde-rîg (10)

Geşte est ender cihân ü hürd u rîg

Ey çok tağ bu arda (11) kalmış belâdan ya‘nî girüye kalmış fevât u fenâdan cihân (12) içre ol tağ hürd u rîg olmuşdur ya‘nî rîze rîze rîg gibi (13) olmuşdur nitekim **ve busseti’l-cibâlu [bessen] fekânet hebâ’en munbeşşen**⁶⁶ âyet-i kerîme(14)si bu mâ‘nâya delâlet u şeâdet ider

(1301) Meşnevî

În hevâ bârûh (15) [318a] *Āmed mukterin*

Ç.ün kazâ āyed vebâ geşt u ‘afin

Bu hevâ-yı laţif (1) ki rûha mukterin geldi ve hayâtbağş-ı vücûd insânî oldu (2) çünkü kazâ-yı İlâhî gele ol hevâ vebâda müte‘affin olur

(1302) Meşnevî (3)

Āb-ı hoş k’û rûhrâ hem-şîre şud

Dergâdîrî zerd ü telh ü (4) *tîre şud*

Āb-ı şîrîn ki ol rûha hemşîre oldu berâber geldi (5) bir hadd yerde bir zamân тұрмаğıla şarı ve telh ve bulanık oldu (6) zerd ile telh ü tîrelik âb nisbet mevt ü fenâ şıfatlarıdır (7)

(1303) Meşnevî

Āteşî k’û bād dāred der burūt

Hem yekî bādî berū h’āned (8) *yemūt*

Şol bir âteş ki ol bıyığında yıl tutar bād-ı burūt(9) kibrden ve serkeşlikden kināyedür nitekim zürefâ kâ‘idesinde (10) serkeş ü hodbîn olana sefer yelli dirler ki âteş cevher-i (11) nūrānîdir

⁶⁴ Bu kısım için ilave edilen derkenar daha sonra silinmiştir.

⁶⁵ “Dağların da atılmış renkli yüne dönüştüğü gündür.” (Kâria, 5)

⁶⁶ “Dağlar parçalandığı, dağılıp toz duman haline geldiği zaman” (Vâkıa, 5-6)

ve ‘ulvîdür bu eelden serkeşlik tutar ma‘ (12) hâzâ hem bir yıl anuñ üzerine yemût okur ya‘ nî ölmekden (13) murâd ve söyünmek hâletini anuñ üzerine icrâ eyler nitekim (14) bir şem‘ a üf disen fevrî söner pes böyle nûrânî (15) [318b] vü serkeş iken bir miqdâr yilden nûrı gidüp mürde olur (1)

(1304) Meşnevî

Hâl-i deryâ z’ızırâb u cûş-ı ü

Fehm kun tebdîlhâ-yı (2) hûş-ı ü

Deryânuñ hâlini anuñ ızırâb u cûşından (3) ve ğaleyân u ħurûşından anuñ ‘aqlınuñ tebdîl olmalarını fehm (4) eyle nitekim bir kimsenüñ şüret-i zâhiresi tebdîl olmalarını zâhirde (5) olan elem ve hareketinden fehm eylersin pes deryânuñ dağı bu cûş u (6) ħurûşından hûş u sırrının tebdîl olmalarını fehm eyle ve (7) muhakkıklar katında deryânuñ dağı ‘aqlı vardır ki murâd anda müdebbir ü (8) mutaşarrıf olan ‘aqlıdır aña ‘aql-ı fa‘âl dirler

(1305) Meşnevî

Çarh-ı ser-gerdan (9) ki ender cüst ü cüst

Hâl-i ü çün hâl-i ferzendân-ı ust (10)

Ya‘ nî çarh-ı sergerdân ki *el-mele’u’la’lâ yaṭlubūnellāhe kemā teṭlubūn* ⁶⁷ (11) entum feḥvāsınca taleb rızâ-yı mücidinde olan ferzendânınuñ (12) harekâtı şevkıyye ile devrândadır anuñ hâli dağı cevfinde olan (13) ferzendânınuñ hâli gibidür ya‘ nî mevâlid-i şelâse gibi ol dağı dâyimâ (14) mütebeddil ü mütegayyir olmadadır gâh miyâne ki zillet ü rıf’atnuñ (15) [319a]

(1306) Meşnevî

Geh ḥazîz ü geh miyâne gâh evc

Ender u ezsa‘d naḥsî fevc (1) fevc

Gâh ḥazîzdür ki mezellet ü ḥakâret şıfatdur (2) gâh miyâne ki zillet ü rıf’atnuñ i‘tidâli mertebesidür ve gâhî (3) evcdür ki kemâl-i rıf’at hâlidür meşelâ felegi bir dâire farz eylesen (4) ve anuñ evsaṭına bir ḥaṭṭ-ı vehmî çeksen anuñ nısf-ı süflisine (5) hâbiṭ ü ḥazîz ve nısf-ı ‘ulvîsine şâ‘id ü evc dirler (6) nitekim kevkeb ki gâhî yukarı felege qarîb ve gâh aşağı felege qarîb (7) olur yukarı evce varduğına bu‘d-ı eb‘ad dirler ve dūr (8) elbette bunu muḳtazîdür ki

⁶⁷ “Mele-i a’lâ, sizin birşeyi Alah’tan talep ettiğiniz gibi ister.”

evc mertebesinde olan miyāneye (9) miyāne mertebesine olan ḥaẓīze nüzūl ide ve ḥaẓīẓ mertebe(10)sinde olan vasaṭ mertebesine şu‘ūd ide ve vasaṭ mertebe(11)sinde olan evce ‘urūc ide pes ḥudūş tağayyürden ḥālī olmaz (12) ve sa‘d u naḥsdan ol çarḥda fevc fevc sa‘ādet ü kūs vardır (13)

(1307) Meşnevî

Ezḥod ey cüzvî zikūlhā muḥteliṭ

Fehm mîkun ḥālet-i her münbasit (14)

Ya‘nî ey küllerden muḥteliṭ olan ve ‘anāşır-ı erba‘adan mürekkeb olan(15) [319b] cüz’iyi kendündeñ kıyās eyle her mürekkeb olmayan münbasitüñ ḥālını (1) pes sen nefsūñde nice müteğayyir ü münkalib iseñ cemî‘-i ü cüz’iyyāt (2) tebeddülāt ü tağayyürâtdan ve fevât u mevâtıdan ḥālī (3) degüldür

(1308) Meşnevî

Çünkü külliyyātrā rencest ü derd

Cüzv-i iṣan çün (4) *nebāşed rûy-ı zerd*

Çünkü külliyyāta cihānda renc-ü derd vardır (5) ya anlaruñ yüzi niçün zerd olmaya ya‘nî çünkü külliyyāta tağayyür ü tebeddül (6) fenādan ḥalāş müyesser degüldür ya pes anlaruñ cüz’lerine ḥalāş (7) nicesine müyesserdir

(1309) Meşnevî

Ḥaşşa cüzvî k’û ziezdādest cem’ (8)

Z’āb u ḥāk u āteş ü bādest cem’

Ḥuşūşā ol cüz(9)leriñ ki o ezdāddan cem’ ü mürekkebdür āb u ḥāk ve āteş ü (10) bāddan cem’dür ya‘nî her cüz ‘ale’l-ḥuşuş ki ezdād-ı erba‘adan (11) mürekkeb ola anuñ müteğayyir olması ve fenā ve zevāl bulması ‘acibdür (12) nitekim ezdād-ı erba‘ anuñ imtizācını mîş ü gürgüñ imtizācına (13) temşil buyururlar

(1310) Meşnevî

În ‘aceb ne’bved ki mîş ezgürg cest (14)

În ‘aceb k’in mîş dil dergürg best

Ya'nî bu 'aceb olmadı (15) [320a] ki koyun kurdan şıçradı ve karar etdi 'aceb budur ki bu koyun kurda (1) gönül bağladı sekmâmet ü mevt câr ezdâduñ biri biriyle imtizâc (2) eylemesinden hâşıl olur belki insânun şıhhatı 'acebdür ki

(1311) *Meşnevî* (3)

Zindegânî z'âştî-yi zıddhast

Merg-i ân ender miyanşan (4) *ceng h'ast*

Ol gürg ü mişûñ ve gür u şirûñ ez-zıddân(5) lâyetemi'ân iken biri birlerine gönül virmesi ve muşâla kalması gibidür (6)

Beyt

Çâr tab'-ı muhtâlif-i ser-keş

Penc Rûzî budend bâhem h'aş (7)

Ger yekî z'in çehâr şeved galib

Cân-ı şîrin berâyed ezkâleb (8)

Pes insânun zindegânîlgi bu çâr ezdâduñ biri biriyle şulh (9) idüp mu'tedil olmasıdur mevt oldur ki ol ezdâduñ (10) ortasında cenge kalkdı ve i'tidâl zâyil olup (11) mizâc fesâd oldı

(1312) *Meşnevî*

Luţf-ı Haq in şîrrâ vü gûrrâ (12)

Ülf dâdest in du zıdd-ı dürrâ

Hażret-i Hudanuñ (13) luţfı..... insanuñ vücūdında bu şîr gûra ve iki ırâk (14) zıdda ülfet ü ünsiyet virmişdir şîr ü gürdan murâd ki(15) [320b] Anlar ikisi biri birine zıddlardur 'anâşır-ı erba'adan harâretille burûdetdür(1) ve yâhud yubûsetile ruţûbe

(1313) *Meşnevî*

Çün cihan rencür u zindânî buved (2)

Çi 'aceb rencür eger fânî buved

Çünkü cihân bi'l-küllîyye rencür u zindân (3) ola merîz eger fânî ola 'aceb degüldür

(1314) *Meşnevî*

Ḥand berşir ū ezin (4) rû pendhā

Guft men pes mandeyem z'in bendhā

Ḥargūş şire bu (5) yüzden pendler okudı ve didi ki ben bu pendler sebebinden arada (6) kalmışam ve gitmekde ayağımı çekmişem kıssadan hisse budur ki 'aql-ı ma'ād (7) nefis-i emmāre şirine u güne pend idüp irşād ider kîn ü (8) küdüretten ferāğat idüp için çünkü bu mevt ü fenādan (9) 'ālemden 'ibaret almaya ve 'aql-ı ma'āduñ pendî tutmaya ḥargūş-ı 'aql (10) āḥıru'l-emr anı çāh-ı fakra ü riyāzet içre atar ve anı çāh içre (11) mağlub u mağur ider

Pursiden-i şir ezsebeb-i pāy vā pes (12) keşiden-i ḥargūş⁶⁸

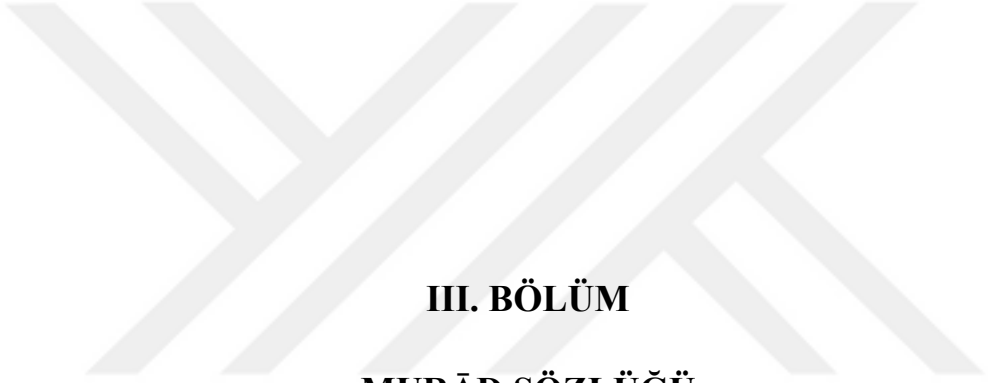
(1315) Meşnevî

Şir gufteş tū ziesbāb-ı marāz

İn sebeb (13) kû ḥāş k'inestem ġarāz

Şir ḥargūşa didi ki sen esbābı marāzdan (14) bu sebebi di ḥāşşaten hemān baña ġarāz budur ya' nî tebeddülāt u tağayy(15)

⁶⁸ Arslanın tavşana neden ayak sürüdüğünü sorması

III. BÖLÜM

MURĀD SÖZLÜĞÜ

MURÂD SÖZLÜĞÜ

A

Âb: (deryâ) Meşelâ bizüm şüret-i vücûdumuz bu şîrîn deryâda ki murâd ‘aql deryâsıdır (283-b)

B

Bâd: Bâddan murâd insânüñ vücûdında olan hevâ vü ârûzdur (282-a)

D

Dehende-yi râz: Murâd Hâzret-i Allâhdur (284-b)

Dürûğ: Murâd nefs-i emmârenüñ ‘aql-ı ma‘âda inkâr eylesidir (299-a)

Dürendâz: Murâd Hâzret-i Allâhdur (284-b)

E

Esb: Esbden murâd Hâzret-i Hâkdan gâfil olan kimsenüñ ‘aql u rûhıdır (285-a)

Esmâ: Bu lakab u ismden murâd her şey’üñ levh-i mahfûzda şâbit olan ismidür (309-a)

G/Ġ

Ġayb: Ġaybdan murâd Ġayb-ı hüviyet-i İlâhîdür (281-a)

H

Hârgüş: Hârgüşdan murâd bunda ‘aql-ı ma‘âddur (283-b) / hârgüşdan murâd yine ‘aql-ı ma‘addur (289-b) / hârgüşdan murâd Hâzret-i Allah ile ‘ahd iden ve ‘ahdine vefâ itmeyüp mekr ü hileye zâhib olan ve emr-i Hâkķı yirine getürmeyüp te’hîr iden kimselerdir (285-a) / hârgüşdan murâd ‘alâyim-i ġazab-ı İlâhî zuhûra geldikde izhâr-ı ‘özü iden ehl-i hâta olur (297-a) / hârgüşdan murâd ‘aql-ı ma‘âş olur (299-a)

Hüdhüd: Hüdhüdden murâd burada esrâr-ı zamâyire muṭṭalî‘ ve mükevvenât-ı bevâtını müşâhede kılan erbâb-ı mükâşefedür (306-a) / Hüdhüdden murâd kazâ vü kadere imân getüren ṭâyife-yi ‘aliyyedir (306-b)

Hüş: Ve muḥakķıklar katında deryânüñ daġı ‘aqlı vardır ki murâd anda

müdebbir ü mutaşarrıf olan ‘aqlıdır aña ‘aql-ı fa‘âl dirler (318-b)

İ

İhtirāk: İhtirākdan murād oldur ki kaçan bir kevkeb bir kevkebe

muķārın olsa ve muķābil gelse ol mağlub u muķterīķ olan kevkebün hūkmi gitmişdür te‘ siri olmamakdan ‘ ibaretdür (317-a)

K

Kāh: Kāhdan murād za‘ ifu’l-‘ aql olan sefinelerdür (299-b)

Külliyat: Külliyyātdan murād bunda ‘ anāşır-ı erba‘ a ve eflāk-ı tis‘ a olmak ve bunlardan zuhūra gelen eşyā olmak maħalle münāsibdür (316-b)

Ö

Ölmek: Ölmekden murād ve söyünmek ĥaletini anuñ üzerine icrā eyler (318-a)

S

Süleymān: Süleymāndan murād firaķ-ı muķtelifenünñ elsine vü mezzebine ‘ arif olan vāriş-i kāmīl-i Ĥazret-i Nebeviyyedir (307-a)

Ş

Şükr: Şükrdan Murād ni‘ metdir (315-b)

Şir: Şirden murād ģazab-ı şir-i ĥaķīķatdır (285-a) / şirden murād nefis-i emmāre (298-b) / şirden murād nefis-i emmāre şerridir (301-b) / Şirden murād nefis-i emmārenünñ şifātlarınuñ ‘ aksi ve eşeri murād olur (299-a)

Şir ü gür: Şir ü gürdan murād ki anlar ikisi biri birine zıddlardır ‘ anāşır-ı erba‘ adan ĥarāretiler burüdetdür veyā ĥud yubüsetiler ruķübetdür (320-a/320-b)

T/Ṭ

Ṭağ: Ṭağından murād ‘ aql da ve ‘ ilmde sābit u rāsih olan le’ilmelerdür ki evliyā u ilāhdur (299-b)

Tir: Tirden murād vāşiṭa vü sebebdür (284-b) / tirden murād şüret mertebesinde olan gönül ve yā ĥud mücerred Ĥağdan dür olanuñ vücūdudur (284-b)

Z

Zāğ: Zāğdan murād anlaruñ keşf-i şuhūdına inkār iden t̄āyifedür (306-a) / zāğdan murād ẓazā vü ẓadere inkār iden Ẓaderiyye t̄āyifesidir (306-b)

SONUÇ

Mesnevî şerhleri Mesnevîdeki iletilerin daha iyi anlaşılması için en temel kaynaklardır. Şerhlerin maksadı Mesnevînin içerdiği tasavvufî fikir ve görüşlerin okuyucuya en ayrıntılı sağlam ve doğru bir şekilde aktarılmasıdır. Tez konusu olarak 281a – 320b varaklarını çalıştığımız Seyyid Mehmed Ali'nin Mesnevî-yi Mânevî şerhi de bu tür bir eserdir. Bu kısımda şârih bize ilgili yerlerde geçen telmih unsurlarını, atıf alanlarını kozmik ve mitsel göndermeleri, tasavvuf terimlerini ve müellifin maksadına yönelik özel ibareleri açıklamaya çalışmıştır. Biz bu kısa şerh metni münasebetiyle Mesnevî beytleri etrafında oluşan geniş bir kültürel birikimi gözlemlemiş ve kavramış durumdayız. Bu itibarla bu çalışmanın Mesnevîye ilgi duyan araştırmacılar için yol göstereceğine inanıyoruz.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa. (2000). *Lehçe-i Osmânî*. (Haz.: Recep Toparlı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Atasözü ve Deyimler Sözlüğü*. (2004). İstanbul: Üç Harf Yayınları.
- Avşar, Ziya. (2011). *Aşk Meclisi*. 1. Baskı. Yozgat: Kün Yayınları.
- Bursalı M T. (1333). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Matbaa-yı Amire.
- Can, Ş. (2012). *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi*, 13. Basım, C. 1-6. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Can, Ş. (2009). *Mesnevî Hikâyeleri*, 6. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Ceylan, Ö. (2007). *Tasavvufî Şiir Şerhleri*. 3. Basım. İstanbul: Kapı yayınları.
- Develioğlu, A. (1973). *Büyük İnsanlar (Üç Bin Türk ve İslam Müellifi)*. 1343/ M. 1924. Yaylacık Matbaası.
- Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 16. Baskı. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1999). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. (5. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Dilperîpûr, A. (1995). *Türkçe-Farsça Ortak Kelimeler Sözlüğü*. Ankara: İran Kültür Müsteşarlığı Yayınları.
- Dini Kavramlar Sözlüğü*. (2006). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Ekiz, O. N. (1995). *Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Enver, A. (2010). *Mevlevî Şâirler (Semâhâne-i Edeb)*, (Haz.: Tahir Hafizoğlu). 1. Baskı. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Erdoğan, A. (2006). *Mevlana Sözlüğü*. İstanbul: Lamure Yayınları.
- Erhat, A. (2006). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erkal, A. (2009). *Divan Şiiri Poetikası (17. Yüzyıl)*. Ankara: Birleşik Yayınları.

- Esrar D. (2000). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*, (Haz.: İlhan Genç), (İnceleyen: Müjgan Cunbur). Ankara: Atatürk Kültür merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Fabio A. (2012). *Bir Mevlevînin Hayatı*. 1. Baskı. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Füruzanfer, B. (1963). *Mevlâna Celâleddin*. (Çev. F. N. Uzluk). İstanbul: MEB Yayınları.
- Gibb, E. J. W. *Osmanlı Şiir Tarihi I-II*. (Çev. A. Çavuşoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gibb, E. J. W. *Osmanlı Şiir Tarihi III-V*. (Çev. A. Çavuşoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1990). *Mesnevî Tercemesi ve Şerhi*, 6. Baskı, C. 1-3. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2006). *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güfta, H. (2004). *Divan Şiirinde İlim*. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güleç, İ. (2008). *Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri*, 1. Baskı. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Güzel, A. (2009). *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hazret-i Ali. *Nehcü'l-Belâga*, (Haz.: Abdülbaki Gölpınarlı). İstanbul: Derin Yayınları.
- Hüseyin Kâzım Kadrî. (1943). *Büyük Türk Lugati*. İstanbul.
- İsen, M., Horata, O., Macit, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ. H. (2006). *Eski Türk Edebiyatı*. (4. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- İpekten, H.; Mustafa İsen ve Diğerleri. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İz, M. (2001). *Tasavvuf*. (Haz.: Ertuğrul Düzdağ), İstanbul: 10. Baskı Kitabevi.
- Kanar, M. (2010). *Farsça-Türkçe Sözlük*. 2. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, M. (1998). *Büyük Farsça Türkçe Sözlük*. İstanbul: Birim Yayınları.
- Kanar, M. (2005). *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Derin Yayınları.
- Karaismailoğlu, A. (2011). *Mesnevî*, 11. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kâşânî A. (2004). *Tasavvuf Sözlüğü*, (Çev.: Ekrem Demirli). İstanbul: İz Yayıncılık.

- Konuk, A. A. (2011). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, (Yayın Koordinatörü: Mustafa Tahralı), C. 1-13. İstanbul: Kitabevi.
- Köprülü, M. F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1986). *Edebiyat Araştırmaları*. (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Köprülü, M. F. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. (6. Baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Mevlânâ Celâleddin Rûmî. (2007). *Mesnevî-i Ma'nevî*, (Haz.: Adnan Karaismailoğlu-Derya Örs), 1. Baskı, C. 1-3. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Onay, A. T. (2007). *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü*. (Haz.: Cemal Kurnaz). Ankara: Birleşik Yayınları.
- Pala, İ. (2004). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. 3. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sahîh Ahmed Dede. (2011). *Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevleviye (Mevlevîlerin Tarihi)*, (Haz.: Cem Zorlu), 2. Baskı. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Sarı, M. El-Mevârid, *Türkçe-Arapça Lügat*. İstanbul: Gonca Yayınları.
- Süleyman Nahîfî. (2012). *Mesnevî-i Şerîf*, (Sadeleştiren: Âmil Çelebioğlu), 11. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Şahin, A. M. (2011). *Mesnevî*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Şemsettin Sami. (1999). *Kâmûs-ı Türkî*. 7. Baskı. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddîn Sâmî. (1996). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddîn Sâmî. (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm*. Cilt 1-6. İstanbul: Kaşgar Yayınları.
- Tanyeri, M. A. (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tokmak, A. N. (2001). *Telaffuzlu Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Simurg Yayınları.

- Topçu, N. (2002). *İslâm ve İnsan Mevlânâ ve Tasavvuf*. (3. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Yayınları. (2010). *Yazım Kılavuzu*. 27. Baskı. Ankara.
- Türk Dil Kurumu Yayınları. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, (Düzenleyen: Cem Dilçin). Ankara.
- Uludağ, S. (2002). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. 1. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yardım, A. (2008). *Mesnevy Hadisleri*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Yıldırım, N. (2006). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yöntem, A. C. (1996). *Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, 1. Baskı, (Haz.: Ahmet Sevgi, Mustafa Özcan). İstanbul: Sözler Yayınları.
- Zavotçu, G. (2006). *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*. Ankara: Aydın Kitabevi

اوله بجز اول کسسه مخلص اوله که اکافکر طلاق کنه انکه مقدر
اوله انکه روح صورت لایق اوله بلکه صورت عالیه بنه
عالیه اوله و انکه ادر کنده عقل حیران قالور تولید
بینه از دین آید **حکومت** مشهور **بهر** آن **حکومت** که بنه
روح اوکی بود اندر خود فقه مثل اول **حکومت** کی که کسسه
بینه اوردی بجز بجه اوردن و مقابله قلدی انکه روح
لایق ایدر بجز انکه فقه صورتند روح عالیه و برتر ایدی
که کنیدن اقوی اولد ششم ایله مقابله ایدی و فی ملاک ایدی
مشور شریف است از بنی ششم که زره کوشم و در پیش
بنه خسته و قوت جانندن کند و بنه دیدر که ششم کوشم و بنه
کوزم، غلدر بجزین اول اعانه نک بسوز لر شر استماع ایدر
کوز لر م با غلدر **مشور** مکملی جبر نام بنه کردی تیغ چو پست
تیغ را خسته کردی جبر مکملی بنه بنه و مقید ایلدی
انکه اعاجد تیغی مجروح اندر بجز انکه صادق اولم
شوز لر بنی خسته و شکسته ایلدی **مشور** از بنی ششم اولد

بانک

باغچه و بستان است و غولک آن همه شده کبر و من او اندر می
 استرم و انکه اقا و بل من خرف سیدله ایش انخرم و بجای آب
 دیو لک و غولک صد اسیدر غولک ایا بان بلوغ من در
 که یک کله و دو سینه یک صد اسیر کی صد ایدر لر ایش
 بر در آن ای دافع ایش ایدر است بوسنی بر کن کین
 بوسنی نیست ای ککل سن جبر ایدر لر برت انکه بوسنی
 که انور سندن غیری دکدر و فی الحقیقه سندن وفا ایلی کی
 بوسنی مندر سنده و در نظر الهی انمن بوسنی المعز و کون
 ایلی که بونی و فالر ملاک ایلد یولن حاله سوبلر مشغولی
 بوسنی جبر و کفر هانک دینک چون زبره م آب کین منور
 خشر و بوسنی مندر کونا کون معنی ککدن آب اوزره کبره
 مشغولی اراق می که در نک و قرار او لمیه مشغولی
 این سخن چون بوسنی معنی خرد این سخن چون نفس و معنی
 بوسنی که سوبلر رسن بر بوسنی بل و معنی بل بوسنی بل
 بوسنی نفس کیدر و معنی آن کیدر که اگا عالم منله

بار نامه انبیا از کبریا است زیر پا دیش پاکیزه است و خوشنود
 هوادند و نبدند و فایند و انبیا کت اجازت نامه سر قیاس
 حضرت جنانند انک کبریا کتد فقا و زوال کتد سسه انبیا
 دمر اولو کتدینه فقا و زوال کتد مشور از درم نام شاپا کتد
 نام احمد انبیا بدین کتد در مکران شاپا کتد نامز قیاس
 بعن سیر زردن لوح کتد از زردن کتد و تمنا انک نام شریفی
 تا قیامت دکت نقش ابرو قیاس زردن و با خود کتد نحدن محمده را و زرد
 و انبیا فی انی انبیا کتد انک کاتب لک انک اسم شریفی زردن
 بعن کتد لک شریفی ایدر لک انک حضرت احمد کتد نامز قیاس او زرد
 پس نام احمد همیشه مشروب اولدن خالی اولم زردن پس زردن
 بر سوا لک کتد کتد دینه مقدر با سیر دیکر که انبیا خطا کتد
 دولت و خطبه لکندن ما عدا شاپا کتد دولت و خطبه لک
 تبدل و تغییر یوب ما مکر در مکران زوال اولو کتد پس کتد
 انبیا کتد ما مکر مشیخه اولد و اگر انک ما مکرده وجود اید
 نامید اولد پس چکی و خطبه ای انبیا دوشاپا کتد خطبه

و با خطبه ای انبیا کتد با خطبه ای انبیا کتد با خطبه ای انبیا کتد
 جواب سیر زردن مشور نام احمد نام احمد نام احمد نام احمد
 آمد نودیم پیش کتد حضرت احمد کتد نام شریفی جمیع انبیا
 نامید و انک شریفی جمیع انبیا کتد شریفی جمیع انبیا
 و انک کتد و انک کتد جمیع جمیع حقایق و انک روح فی
 جمیع از روح و علوم حد این کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 ما مکر اولد احمد انبیا و اولد انک ما مکر کتد اولد کتد
 مشور اولد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 انک کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 یوز دیکت کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 موجود در پس حضرت احمد کتد نام شریفی و شریفی و شریفی
 بو کتد کتد قیاس ایله انک کتد اولد کتد کتد کتد کتد کتد
 مغز اولو کتد در دنیا کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 ما کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد
 کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد کتد

ایدر **ششوی** در ره آمد بعد تا خبر از آن تا یکدیگر خبر دادند و در آن
چون تا خبر از آن حکم خبر کوشتن لای که در کبریا است که کوشتن بر کسی که
دیده خبر کوشتن مراد بونده عقل معاد در عقل معاد و عقل معاد
بر کاره کوشتن ایملکه ز ماشده نانی و نیز بر لای کوشتن در کبریا
آخری تفکر اید و اندن حکم او که گره مشروح اید در **ششوی**
تا چه عالم است در سوای عقل با چه مناسبات این دریا عقل
عقل سود اسنده تانه عالمه و ارد در عقل دریا اسنده نه عجب
و سحر و ارد در سودای عقل عقل فانی است اسنده یون
وجودنده دیکدر **ششوی** صورت ما اندرین آبی غذا مردود چون
کاسهها بر روی آب مثلا بنم صورت وجود دیگر بوی شیرین در
یاده که مراد عقل دریا سیدر بیلو حرکت ایلو آب اوزره
اول کاسه لای **ششوی** کاشد بر سر دریا جوی طشت
چونکه بر سر طشت در و غرق گشت تا یکم بنم صورت کاس
بر آب عقل که بر اولمیه دریا اوزره لکن کبدر **ششوی** چون یکم
طشت آلمیه بر اولد دریا ده غرق اولد **ششوی** یون تا دایکیم بنم

چون **ششوی** در ره آمد بعد تا خبر از آن تا یکدیگر خبر دادند و در آن
چون تا خبر از آن حکم خبر کوشتن لای که در کبریا است که کوشتن بر کسی که
دیده خبر کوشتن مراد بونده عقل معاد در عقل معاد و عقل معاد
بر کاره کوشتن ایملکه ز ماشده نانی و نیز بر لای کوشتن در کبریا
آخری تفکر اید و اندن حکم او که گره مشروح اید در **ششوی**
تا چه عالم است در سوای عقل با چه مناسبات این دریا عقل
عقل سود اسنده تانه عالمه و ارد در عقل دریا اسنده نه عجب
و سحر و ارد در سودای عقل عقل فانی است اسنده یون
وجودنده دیکدر **ششوی** صورت ما اندرین آبی غذا مردود چون
کاسهها بر روی آب مثلا بنم صورت وجود دیگر بوی شیرین در
یاده که مراد عقل دریا سیدر بیلو حرکت ایلو آب اوزره
اول کاسه لای **ششوی** کاشد بر سر دریا جوی طشت
چونکه بر سر طشت در و غرق گشت تا یکم بنم صورت کاس
بر آب عقل که بر اولمیه دریا اوزره لکن کبدر **ششوی** چون یکم
طشت آلمیه بر اولد دریا ده غرق اولد **ششوی** یون تا دایکیم بنم

ای خواجند و بعد از عقل و روح که در این عالم است و بعد از عقل و روح که در این عالم است
یا بوندید یک کرم که اگر او کند یک حقیقتند غافل اولاد
و این را بگوید زعم این که به دیسک که بوسند سوار اولاد
آت بندر دیسک اولده سکا دیر که **نور** آری این اینر یکیک
ار کوی با خود آری **نور** آری **نور** آری بی بواکدر لکن بواکدر
ای آت طلبی **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
کرم که بوسند راک اولده و غافل و روح ندر که مالا سنا
بکله در و سن از طالب است و سکا دیر که بی بواکدر و
ولکن عالم عقل و عالم روح فانه در کین آنک **نور** آری **نور** آری
که کدر که ای **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
کوره سن عالم ارواح دید کدر کند و روح کده و عالم عقل و روح
دید کدر کند و عقل کده و عالم ارواح دید کدر کند و روح کده
ایده کین و **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
دور کدر **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
خشی چو **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری

کدر و **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
بیر و **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
جان جان **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
اقرب الیه من جبل الورد و بهر مفضل و **نور** آری **نور** آری
یجول بین المر و قلبه نهایت مافی الباشد **نور** آری **نور** آری
نکته نکات حیات و قیام کدر **نور** آری **نور** آری **نور** آری
پس معلوم اولد کدر این ماله جانند و جان جانند
دکدر و لکن اکثر ناس که غافل و جاهل در بر معانیست
قادر دکدر و لکن این حضرت مولانا بوباده الوان نور
نمیل المله **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
متوقف ایکن و نور الوانند اظهر ایکن الوان **نور** آری
اما اکثر ناس بهر معقود در **نور** آری **نور** آری **نور** آری
نانه **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
سند **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری
پس **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری **نور** آری

سینه ده و ظهور الوان بعضی اندر منته و چون نور در آن
پس الوان که ظهور عروج نوع نور در آن یکسر او بیخ او
اقول بصر و ثانیاً نور شمس و قمر و ثانیاً اگر چه این نور
انور در پس معنای بیت فی سکن رخ و کبر و مور رنک لی
شیدری که کور رسن یعنی جمیع الوان در پشت هده ایدرسن
تا بو الوان در اقل اوج نور رسن کور می رسن یعنی البته نور
کوند نور در آن یکسری که حاصل او شده اندن صکره لول
و اشکالی کور در آن و لکن چون سنگ هوشنگ رنک لوده
کم اولدر اول رنگه سکا نور در آن و روپوش اولدی
و کسیر ان الوان و اشکال سمنش هده نور در غافل
چون که کور اول رنگه مستور اولدر پس کور در آن
کور رنک نک نور در اولدر اندی ظهور است اشیا نور
خدا ایدر در زیر امر نه که ظاهر لنفسه و مظاہر لغیر در آن نور
تسمیه اول نور پس حضرت جناب عزت جل شانہ نفسنده
اسما و صفات که ظاهر در و مظاہر جمیع مقام در پس کور اولدر

اندر

اندر کسب و معرفت و نور در و فی حدیث ای نور
قال سبست رسول الله دم هل انیت رنک قال نورانی
اراه بوحیث شریف اوج وجه او زره قرأت اولور
فتح هم و کسر هم و بای سبیل ایکی وجه او زره بوی
که تحقیق این نور کور ورم و یا خود نوره مشهور که برانی
کور ورم دیکدر پس ارکان انبیا در حدیث اشیا ال
ورایت الله قبله فو اسجد نه نری که نظر است بر این حضرت
خدا ای کور لر اندن صکره نور فو ایدر اشیا بی مشهور
و مؤثر در انتر بلور لر کما قال سبیل الا حوائی عم الکبری
دم عرفه الله قال هم عرفه الاشیا با الله ای بنور الله
و هدایت لایو اسطه الاشیا پس کوه مستدین بونکر
عکسیدر که اندر اندون مؤثر است لایو ایدر لر و صافی
صفه بلور لر بویغه اول الوان کور و صکره نورک و چون
استدلال ایدر کیدر اولدی طایفه نورک وجود لایو الوان
کعبین کیدر در مشهور نیست ایدر رنک بی نور بر نور ایچدی

جبال اندرون این برون از آفتاب و از همه اشیاء نورانی
از عکس انوار علی خارجده اول نور سبز رنگ است که
کوبه یک میسر او بدر که غلظت ده الی او اشکال
خاموشه کلمه در هم بود که در یک خیالینک رنگی و
لینک نور در خرمی نور درون میسر او بدر و فاضله اول
مضر او اندن بلغمه الیوان و اشکال بر و نور کوز اید
اما خیال احوال بر و نور بر تکرار و نور بر تکرار بلغمه
بر و نور آفتاب و شمس هاد که بعد از آن ظاهر در فو
در و نور عکس انوار خدادن و از صفات و اسما در
پس اصل نور نور بر تکرار و نور در وجه شمس و نور
و نور بر تکرار در خرمی انوار در زیر آفتاب با هر
کند و نفس و التماس در ارک ایلمه زایر که بولر امور
منبع در کلمه در آفتاب عاقله هم کند و نفس و هم
ادر کنی و هم التماس که قلب در دماغ در ارک ایلمه
و کلیات و جزو بانی و موجودات و معدوماتی و خدا را که

نورینک نور حضرت الله دندره نور اول کس بیت عاقله
 الکه نور خدا منظم اولوق پسین هم این سنده واردر
 دون الی نین اسکنداد لر مقدار پس نور خدا
 که عقل و حس نورندن پاک و جدا در حق نور فکله منظم
 انک ایله معرفت الله حاصل اولور و اسما و صفاتی بلور
 و مراتب الله ادر اک ایدر ولی بسوی بسوی مرتبه
 بلور و بلور و حشر هر اعضا سر نور خدا ایله و اشرف ال
 بنور ربها متصف کس منور اولدقن صکر کندوی عین
 خدا بلور و شکم حضرت نبی مکرم دم بومضایه اش برپور
 اللهم اجعل فی قلبی نور او فی سمع نور او فی بصری نور او
 بکسر نور او عن شمالی نور او فوقی نور او و علی نور او
 نور او و خلفی نور او اجعل لی نور **مشور** شب بند نور و ندید
 رنگها پس بصد نور پیدا شد ترا دیدن نور کرد و آنکه دید
 وین بصد نور دانی بی درنگ پس الوان و اشکال کس نور
 نور بکه در چونیم کیم نور اولد رنگ لیر کوره مدک پس

خندر سینه کس نور پیدا اولدز اندر اول اول نور کور بکه
 اندن صکر بکه کور مکر پس اول نور کور کور صکر بکه کور
 نور کس خندید بلور سن بلور فکر و لا توقف که کور بکه
 بدیهه تیاندر در مل حظیه و نظر محتاج دکلدر **مشور**
 ریح و غم را حق بی آن آفرید تا بدین خند خوش دلی آید بدید
 ریح و غم خند الله انک ایون خلق اندر که تا بوجد سبیل
 خوش و دلکست کلام بکه که هر سر خندید مشکف اولور مثل
 الکیله اولد بکس در کس نمازدر و شتا اول معلوم اولد کس نما
 ندر در فقر و غنا اولد سلامت و غنا بلور در سلامت
 صحتن و حیا اولد مودن کس خبر اولور در و طاعت
 نور و غم اولد سرور بلور در و رحمت اولد راحت بلور در
 البتة ذلت عزی و رحمت را حشرین ایدر اعلی پس ایله
 هستی نیستی ایله بلور **مشور** خندر بکس نور بلور
 مال اران بر قیصر اند جود و قس علی هذا سائر الا ضداد
مشور پس نه پاندها بصد پیدا شود چون کس حق را بصد نیست

پس چند روز بعد که سخن تو ز منبر اخضر خندد و کوسر
صدور ده بویکه اولیج نو حشر بگویند ایستدلال انک
سمن دکلد ز منبر اخضر خندد انک تو ز منک وجود ده خند
و بندر بوقدر ینا خندد ایستد او هوید که کوسر منک ممکن اوله
ز منبر اخضر خندد تو ز منک نور غلیمت خندد اوله نور
دکلد که انک نور غلیمت ایله بس و و خند کنش منک
مقابلی اوله و صد دکلد که انک و خند کنش منک فوق ایله
و اطلاق مفیدک خلاف اوله اطلاق دکلد وجود مفید
وجود مطلق ایستد که او ایستدلال ایله واقف اوله سن
که انرا حق بیند نظر ایستد بر و صد کور سن جمع کنش انرا
اولش و بر حقیقت بولوسن که حکما خندد او و خند قائم
خاور قش مع ند ابو کثرات و مقام هر که حق و مکان
دکلد **شعر** اگر هم ایضا رمالا نیکده و هویدرک پین
تو از موسی و که سوره انعامه اوله ایستد اندر
لا شکر که لا یبصر ای یحیط به الایبصار لانه لطیف الحیل

پس

عن ادراکها و کیف تذکره و هی الا تذکره و کیف تذکره و هی الا
 هم نوزینه و هو میرک الالبصار لا عاقله بکل شیء
 و لطیف ادراک پس بویست شریفک مغنا سر لاکم
 بزم کوز لریمیز اول الکلی دراک و عاقله ایده من
 نظر ادراک نظر رویتی مستلزم دکلدر زیر ادراک
 عاقله و دیگر حضرت اکله ایسه عاقله اولینه دن
 اول انده بزم ابصار میرک جمیع ادراک ایله بزم
 بصیرت انرا ادراک ایلمک باینده سن کور مودن
 و کوه طور دن که بکل طوره رب موسوم بکل اندکده
 کوه طور مد کوه و مثل شراولوب و حضرت موسوم
 مغشی علیه بعلوب غشی کید و بعد الافاقه بسیما
 ثبت الیک و انا اول الیومین دیو جناب خضر
 ادراک اولینه دن تنزیه ایله شور صورت از مغنیز
 سیر از بینه دن یا چو آواز و سخن بر اندیشه دن
 این سخن و آواز از اندیشه قات توند از خبر اندیشه کات

بلک

به متصل در کتب مروج سخن گوید که در کتب معتبره و کتب معتبره
 ده بگویند که شریف در زیر المیزان نقل علی العبدی فی الجاهلین
 مؤثر است الی و لنور و جردن تکلیف اتصال فلنور و فاعلی
 عالم الصور و علم المعرفه و المیزان مع الصانع الی علی ^{رداس} موج چون
 موج اندیش نیست باخت از سخن و از او صورت است از سخن
 صور بر او بازمرد موج خود را باز اندر بخیزد صور از
 بی صور شد برون باز شد گمانا الیه را چون چون عظم عقل و
 بخیزد موج اندیش تصور اولی و خفوم و خارج جاننده
 و اول تصور است در بنیه مرتبه حروف و کلمات کلمات
 کتب سخن و اول سخن است از ندن صور و در و الفا
 عبارت شکل با غلر سوزدن صور و غلر و مغا حاصل اولی
 و کبر و اولد ز بر حروف و کلمات مواضع است که کبر و کبر
 ز باقی قلمر پس حکم کل شریف موج الی اصله موج غلر
 کبر و بخیزد الی کذا لک جمیع صور که اولد یکدی صورت ملک
 عالمند عقل کل عالمند نقش جاننده اسطر که طر کلدی

بوی سبک و کبر
 بوی سبک و کبر
 بوی سبک و کبر

در

در مراتب کوهینه و پیش شکل اولد و حروف و کلمات کلمات
 الیه اظهار اند و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر و کبر
 حقیقتا که در اجعل موج پس تمام حروف و حروف
 مصطفی و مودنیاس عین است پس ای سالک اگر نظر
 حقیقتی که نظر الیه است هر لحظه که ترک و رجعت و از
 و هر آنده اندام و آنک منی ایجاد مقرر در و هر کس
 هر بوی جانین استانی نامش و جاننده در لکن بخیزد امثال
 و تعاقب اشکایلد و چون اکثر نادان اولند و برون
 عاقلدر و بلامعنا بل هم فی لبس من خلق جدید است
 کبریکه سینک مغا حقیقت سندن در حاصلد و باطن
 ممکنان در هر بر فردا یا خلق و لبس در و وفا و وفا
 در لک موج حقیقت عالم را با در کبر و پس نیست خالی یک
 نفس از خلق و لبس لکنه اشعار چون حضرت سوز
 کائنات هم الدنیاس عه بیور در نوبت دنیا است
 او لیون آدمک عمر بر دم او کور نهایت نافی البت

اول در معرفت انکسری و صیغه حدیث که در کتب معتبره مذکور است
 او هوافب در عند اهل البیت قال الله تعالی امر الله و ما امر
 الله الا کل شیء بالبر و هو اقریب من غیره **منقول** فکر اینست از بود
 در جوابی باید آید تا خداوند این را بفرماید که است
 و بفرماید که اینهاست بر قیاس اینها در اینها و در اینها و در اینها
 است اینها در اینها و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها
 بیورر که ای طالب الهی خرم فکر و اندیشه من که کویا که من در
 هتوبت ذات اللطیف هو اوجود انش اولی فکر و اندیشه
 تاینه حضرت الله کیدر پس بدیدم همه افعلا و او هام است
 اللطیف دن قلوب ازینین امر اول نورینه حق جانیده خود ایدر
 کذا لک دنیا و ما فیها نقد و ارا ایه هر آنده حق جانیدن پس
 رحمانه و اسطیقه که هر شبه وجود اعلا اول نورینه وینه متقیه
 احدیث و قیاسیت ایلاندر دن سلب و اخذ اول نورینه شکم
 بومعنا به است اینیورر **منقول** در نفس من شود دنیا و ما
 بی خبر از ان نوشتن اندر بقا هر طرفه العین که آنه و نو

و دنیا و غیره و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها
 و نو و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها
 بر اینها و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها و در اینها
 قیاسیدن قیاس ایلاندر که لحظه لحظه کینه و جدید اولیه حال
 بود که هر آنده نیست و مرت اولده در تحقیق فحی بود که
 اسماء اللطیفه ایلکی قسم منقسم در که اول الطیفیه و قهریه در بو
 جمله هر آنده در کار و بر عمل در که هر برینه تعظیم ممکن دکلدر
 پس حقایق امکانیدن فی برتر اوجوده کلمه در حال حجت
 رحمانه انرا اخذ ایدو که افاضه وجود ایلر پس امدیت
 حقیقه که اقتضای آنها برینها و استندای اصغی الی
 ایلر در حال او حجج در نقضیدن خلق ایلر هماندم رحمت رحله
 استلوسایق اوزره که افاضه وجود ایلرینه و حد حقیقه
 انرا ندن سلب اخذ ایلر فحی اجماع اشیا ایا اعدام و
 ایجاد اوزره و افقا و بقا اوزره اولوب دنیا و غیرها دم
 بدیم کینه و نو اولدن خالی دکلدر بوجری و کون مکان اراضی

از شش و هفت و نه نقطه و ناریه بجوای آنک یک تری شکل و یا
 خط مدیر کور کند هر قدر در تنگم دیشتر در بیت رو نقطه
 آتشین بگردان نماید ایر از نماید این دایره غیر نقطه نیست
 لیکن بنظر جان نماید پس بونده معالیه خط هم و یا حلقه
 چو قدر و خوا پس در کا شک حقیقه و نفس الامر اطلال
 بوقدره ایسا قوت و اهر و قوت خیالیه نک اگر کور دیکه عکس
 در و غلط در تنگم خوش فام سراب معدوم موجود و
 فطره نازله خط معدود کور و نقطه بجوای دایره نرم اید
 کذا الک احوال و بین صورت ایر موجود امکانه ده است
 جلد بختیا غیر نماییه اید ظاهر ده اول نقطه و جدی ممکن
 غیر کور و و کشرات و تقینا نفس الامر امر اعتبار را این حقیقه
 دایره موجود و سر کید و وجود در از نرم اید حال بو که عند اهل
 الشهود دایره موجود و کید و نشو این در از زردت از بنز و
 بینا بد رخت اینکری صنعت حال الک کسر الک است
 نک حکم الدین کس مزار است بوبیت شریف سؤال

آتش

معذرت جو ایدر که عمل است بر آن و در وقت در شکست چنان اولور
 که بوقدر ایم کینه و مدت مدیده و ار در دیر سک بود در اندر
 این نسبت در که حقیقت کاره ان و اقف کلد و پس
 خواست انش سرعت انکسر ضمه الکی بر نفس جوق زمانه و غیر
 ضمه ربانی بر آبی بیک ایام گوشت حال بود ایام اولور
 هینه نسبت بود دنیا برشت در انک ایچون و ما احسنه
 لال کلچ بالصر او هو اوت در و خلق عالم یوم قیامت کور و
 حقیقت حال و اقف که فایده کند یار دنیا و یار وقت
 و یار است انگند خلق ایدر که محال اند که کانه یوم
 پر و نه نام بکنوا الا قیست او ضمه ما پس برتری بر دین و
 قال الی بلغم بلکه بو اسرارک صاحب سر اول ارجال الله خدمت
 و اراد که بولنور انک ایچون بیور لر که بو کسرک حالی فضا
 علامه اعراض اولسه انکه در که انش کانه و محال اولان هم الله
 چکله اول حضرتک وجود بر نیکی نامه سبب و نتیجه الی در
 اوله اولیجی اول عصره بو سره طالع اول انکدن اخذ بلا سر

ایدی

ایدر و لکن هر عصرک طالع اخذ العالمین افواه الی حال بقلب
 لا بعقل کدی عقل فو اسجد اول عصرک کماله متصف اولان
 رجالدن اخذ ایلک از مدر رسیدن هر گوش بر شمشیر مشو
 سینه اندر اینش و در ششم و سوز دید آن هر گوش سر اندر دور
 اخلطون و هر گوش بر نیکی نامه تا خیر اند یکدن جدت و حرارت
 و ششم و غضب ایدر کور دیکه اول هر گوش ایدر اقدن کلور
 مشو میدفون دهنست و کساح او و خشکی و تند و پرف
 نریش رو دهنست سر کساح لقی سر اول هر گوش بر
 یوز کویا که ادا خدمت انش کبی باک و بی پر و اکلور
 خشک و جدلی و نریش روی اولور و خورالده کبی کما
 اولنکرک حالی بود مشو کر شسته آید نهیمت بود و زردی
 رفوع هر بیت بود زیر است کسته و زبون کملدن هر دو
 نهیمت اولور و حر است و دلیر لکدن هر شک و شهنه
 دفعی حاصل اولور مشو چون رسید ایدر بیشتر نزدیک صفت
 بانک بر زدهای ای ناخلف چو نک اول هر گوش صفت

ایده و ترک این شد بعضی بزرگ طور و بعضی بزرگ اولیدی
 های ای نام خلف دیویمو بخیر گوش او زره بانک او ردی
منور من که و من از همه بدیده ام من که گوش برین نهالیدی
 برید برین که و در برین ششم و پاره پاره انتم من که
 برین ترک گوش برین ششم یعنی انکه ارسل انکم
 اید و مغلوب و مقهور انتم برین دن مراد غضب
 حقیقت در خر گوش دن مراد حضرت الله اید اندایدن
 و عهد نه وفا ایوب مکر و حیلید ذاب اولی و احقری نه
 کتور سیتو تا خیر ایدن که در پس ششم غضب الی و فیل
 امتثال ایوب اجمال ایدن که لره بوکونه عشا اید و دیگر
منور نه خر گوش که باشد کوبان امرا افکند کوبین
 برین خر گوش یعنی عقلی برین خر گوش که اولی که و خر گوش
 بوکلی بی بزم امر مزیر او زره بر اغره پس حضرت مولانا
 ادرقه امتثال المده تا خیر اید و مکر و حیل طریقه کند لره
 نصیحت اید و بیور لره که **منور** ترک خود و غفلت خر گوش کن

عقاب اولور **منقول** مرغی و قوسرت باید ببرد. عذر جمعی را
 بخشاید بشنید. وقت سز خوشی بکنک باشی کی کسک
 کسک. **کسک** عذر نشنمک و قبول ایتمک لایق کلدز
منقول عذر الحق بدتر از جرمش بود. عذر نادانم مردان
 احمق عذر جرمندان و خطا کردن دگر بدتر در جاهلک
 عذر مرعشک نه میرد. جاهل سر نه کوند عذر ایلمه. عذرک
 طریقین بلیو. دگر زاده خطا ایر. عاق و عالم اولنا اتم ویر
منقول عذرش ایتم خوش از دایش نهی. من نه خوشم که در
 خوشم نهی. ایتم خوش سنک عذرک علم و ادب و خالید
 بر خوشم که سن عذر کی بتم خوشم قویه سن. بعدین سنک
 کی ضعیف العقل اولنا دن دکلم که بکالسن عذر کی قبول اندوز
منقول کشف ایتمه ناکس ناکس. عذر ایتم دیده را
 خوشم در. خوشم نه دید یکد ایتم خوشم و ناکس سن
 عذر ایلمه بوسنم دیده نک عذر نه خوش طوب. و انک سوز
 ایتم **منقول** خاص انه بهر زکات جاه خود. کمر ای را تو مران

از خود

ایدرم **م** ای که در آنک حکمتی **م** بنام کس که چنانچه
 قدنه که کس **م** که عدالت و حکمت بوشرا فیضا ایدرم
 پس هر که یک کرمه ایستاد آنک بغیر استعداد جان
 دکلدر **م** قال الله تعالی انما لای ما ترک **م** گفت
 بشنو که نباشم جای لطف **م** سر نهادم پیش از دریا و غنیمت
 خرگوش بشیر دید که غدر و سوزم اینست اگر حال لطف دلم ایست
 غنیمت و قدر از دریا سبک او کنده باشم خودم **م** و هر که
 امر ایدر سگ تسلیمیت **م** مقرر در **م** پس بنم خودم اصل بود که
 من بوقت چارشت در راه آدم **م** باریق خود سوز شاه آدم
 بن قوشلق و قوشلو که در **م** کند و رفیق ایدر شاهک جانم
 کلام **م** کند و رفیق نفس ایدر **م** که **م** بنام از هر تو که کوئی
 جفت و مهر کرده بودند آن نفر **م** بنام ایدر سگ او نور برتری
 خرگوش **م** اول قوم جفت و مهر ایدر **م** بنام ایدر
 راه قصد بنده کرد **م** قصدم دو مهر آینه کرد **م** بنام ایدر
 قصد ایدر **م** هر یکی مهر **م** اول آینه **م** قصد ایدر **م**

گفتن **م** که بنام **م** خواجده است **م** که آن در **م** اول
 بشیر دید که بنام **م** بنده کیسوز **م** اول درگاه **م** بنام
 نامشوز **م** گفت **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 بنام **م** بنام **م** اول بنده **م** اول بنام **م** بنام **م** بنام
 دید که **م** بنام **م** اول **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 با در **م** بنام **م** اگر **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 هر در **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 گفت **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 دید که **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 و بسند **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 و رند **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 لای **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام
 اول **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام **م** بنام

بر جاده جانیده که اول انزلی است ایستاد و به نظر حق تعالی رسید
 در آن چاه و کوشش شترک جانیده نام ایستاد و به نظر حق تعالی رسید
 اندر آمد چون فک و زین پیش تا برد او را بنور دایم خوش
 خرگوش فل و زکمی شترک او کنه کلام یعنی عقل معاد نشسته
 ره نما اولد زبانی کند و دایم جانیده ایله به نظر حق تعالی رسید
 مرد و مانزد یک چاه ایست خرگوش و جوی از برگاه خرگوش
 و شترک چاهک فانه کند لیلر استه سکا به خرگوش صفا اند
 صوب کی یعنی خرگوش نکو سیده سندن کبابه در شکم
 بعضی سکار لر اول اولد چو سکار اوزرینه صفا دو کر لک و کین
 کس لر انزلی سبب ایچنه دوش لر **شور** آب کاه بر با بهما میو میو
 آب کو سر را به چون مرزد آب بر ضا سحر ایله ایلدی که
 خفیدر آب بر طاع عجیب ایلدی یعنی آب طاع بر بندن فو
 قادر اولد مرط طاعدن مراد عقل ده و علقه ثابت و
 اولد لر لر در که اولد در آب مکران لر سکا ایست
 بر بندن فالدر مغه قادر اولد مرط کاهدن مراد ضعیف العقل

اضعف مخلوق اولاد پشته لری انزل جو الی بیت بر تله
 اوزره مستطاولدیلر که قرار فراره تبدیل ایند و فاجیه
 اول جنج بر پشته غمزدک بورنندن اچر و کندی
 سینه داخل اولد و انک باشنده دوز یوزیل قرار ایدی
 نکلم شیخ عطار حضرت سید رشید در بیت پشته بر سر دوش
 کما شئت در سیر او چار ضد سالک پشته اشد **نشور** حال آن بین
 قول دشمن استند بین جزای آنکه شد یا جزو کور آنک حالی
 که دشمنک فعلی اشد کور اول کس نک حالی و جبر است
 که خسوده یار و مصاحب اولد **نشور** حال فرعون که مان را خود
 حال غمزد که شیشه خانه اشد اول فرعونک حال کور که
 همامک سوزنر اشد همام فرعونک وزیر ایدی
 ظاهرا دوست ایدر اما معنی دشمن ایدی اول فرعون
 هر باره که ایمانه کلک است همام ایدر و ره ایدر
 همام انرا ایمان منع ایدر در او غمزدک حالی کور که شیشه
 سوزنر قبول ایدی شیشه خورده ان صورتده شیشه

حسن کبریا انرا ایدر مانع اولد ایمان کتور مرید در دوستانه
 بجه سوزنر سولیدر اولد ادر اکسیر انک سوزنر قبول ایدی
 کور که انک حالی مرتبه پیر بندر خلصه کلام بوقصه دن
 حصه بود که **نشور** دشمن ایدر دوستانه کویده دام دان
 زرد اند کویده دشمن ایدر چه سکا دوستلر کی سولیدر دام بل
 اگر چه سکا دان دن سولیدر ده **نشور** کور تر افند در دهن زهر
 دان کبرین لطف کند آن قدر دان اگر دشمن سکا شکور و سر
 انزهر مریل اگر شکله متعلق بر لطف ایده انزهر مریل بوجمکه
 زیاده سیکه دشمنر کی سکا نفس کدر و شیشه اندر که کرب
 عدو بین در کما قال الله الم اعهد الیک یا بنی آدم ان
 لا تعبد الا الله انه کمدو بین و قال اقم اعدوک
 نفسک الی یمن جیک نفس و شیشه سکا دوستلر کی
 مهر نه دیر لرسه و مهر نه که لطف ایدر لرسه انرسن دم بل
 و مکر بل کاتک عاقبت هر کدر بو حذر و احتیاطک فایده
 واردر مادامکه قضای الی حکمیة و مقتضای ربانی طریقه

منشور چون قضا آید به پیشتر نوبت در شش روز از این منشور
 دو کس چون که قضا را بانی کلمه گویند بر عیال کس کوره مر بس
 و رسم و صورت دن گذراید و هم شیک حقیقت نظر ایر کوره
 دشمن در دست دن فرق آید مر سن و آمد اقل ام اذ با
 القضاء البصر و اذ اقل القدر بطل الخدر منشور چون چنان شد
 اینها الی آخر کون ناله شب و روزه ساکن چون که بولد
 اینها الی آخر ایله یعنی که قضا کله و سینه یاره و جاره یعنی
 که یا مقبل القلوب و الا بصار بخت قلبی علی دینک و دیو
 باشد ناله و شب و روزه بی دوزمک ایله منشور ناله میگویند
 علام الغیبه زیر سبک مکر بار ملکوب ناله ایله بولد بولد
 جمله غیب از یاده عالم پاک شده بن هر مکر خا شیک کنند
 بری دو کس منشور کس کی کردیم ای پیشتر آید و پیشتر انکار بر ما
 از کین ای پیشتر خلق ایدر بادش اگر بر ملک و کس خلق
 ایله کس ایست پیشتر کس باصودن بر مر او زریمر حوال ایله
 پیشتر مراد نفس نامه مشید و یا شیک پیشتر و با قضا

غضب پیشتر در آتش خوش صورت آتش آید اندر
 آتش صورت آبی مننه یارب لطیف اول آیه آتش صورت نور
 بهر آب دینی بر سوزنده کوه سینه آتش ده ابلق صورت نور
 بهر دنیا و هو الکرم حبیب المعز آتش کیدر آند نه دین و حمت
 صورت کیدر نور ناله که الدنوب ناله دو شمیم منشور از شرف
 و چون سینه دبی استنها را صورت سینه دبی ای چون کلمه
 قرینه اندن سینه یک و بر سن بوقله و ابلق صورت نور
 شکل بود دنیا که حقیقت نبوده حضرت الله که و انکب دولست
 عرشته و ابلق صورت نور مشید و حضرت کفی الحقیقه ناله و چون
 که و انکب عرشته بوقله سینه و بر مشید و قرینه اندن
 اول بوقله و ار و دخر و اول بوقله کوه سینه منشور و چهره
 بند چشم از دید چشم ناله کیدر سینه کوه سینه منشور
 کور کس کور سندن کور کس با علمه سید بر مر نه کوریدن
 کور با علمه که حشر کس کوه و بولک سینه کورید و چهره و دینی
 اول بوقله کس سینه لطیف و یک کور کیدر منشور چهره سینه

مبدل شدن چو کز اندر نظر صندل شدن مسکنش در حریف
 مبدل اول قدر یعنی اوقات صورتی و معنوی که غایت
 متغیر و لوب استیجابی که با همی حریف ادراک آنکه قادر اولیه مثل
 الغون این نظر صندل اول قدر یعنی ظاهر اولیه صندل
 عود کی مقبول کورینه بواجل دن حضرت سرور گیتایم اکثر
 بود عانی تعلیم جو رزوی اللهم اربا الی حق و از رضا انجا حق الله
 اربا الی باطن ظاهر و از رضا اجتناب الله اربا الی اشیا و گاهی
 قصه برید و سلب تمام و درین آنکه چون قصه برید
 بسته بنمودی مشور چون سلب را اسیر از دند جمله حریف
 بخدومت آمدند چونکه حضرت سلیمان دن اولور سر پرده
 او در دیار و صحرا و چهره های نو فروریدیم جمیع خوش و طهور او
 حجب دولت خدمت مکرر مشور از زبان و محرم خود یافتند
 پیش او یک یک بجا افتاد زیر امر غایت حضرت سلیمان
 کند و از کار و محرم و هم زبان بولدیدیم از اول حضرت که حضرت
 جانانه شب اندر مشور حکم عزت کرده چیک چیک

با سید کشت اخضر از چیک جلد قوشر ایک او کنده
 چیک چیک دیکی ترک اندر بله حکیمان حضرت تکرار ایستاد
 سبک فرس کردن فیصیح رک و عانی الضمیه بیان ایلمه حکم
 اولش اندر مشور هم زبان سر خویش و پیوند بست مردمان
 حرم چون بند بست هم زبان حکم حق و پیوند لکدر
 یعنی ایک کس بر است بلک و بر زبان او زره حکم ایک انصاف
 و قرینه سبب در مردمان حکم ایلمه مشرب اولان مجتهد
 چوق اولور هم زبان اول کس لر بر لر نه حرم اولور لر حجت
 اندر مشور ای با هند و ترک هم زبان ای لب دو
 چون بیجا حکم ای چوق هند و ترک هم زبان یعنی ای
 ترک هند و ترک بر لر نه هم زبان اولور چوقد ای چوق
 واقع در که ایک ترک هم زبان بر لر نه بیجا که لکدر
 مشور پس زبان خود دیگر است بعد از این زبان است
 پس مؤمنک زبان خود آخر در یعنی کس بر کس ایک محرم
 اولی و هر بری آخر یک ل حالنی بلک و بر در و نه

و ا ف اولی هم نامقدون نمیدر بعد از آنکه در اولی در
 پس بودند حصه بود که بر کس است یا اگر او که بوی ایل
 هم زبان اولی اما آنکه بر در و نمدن غافل اولی
 است بر نمدن است اولی و اولی اما بر کس است
 عا اولی و در نیت مرتبه پس اولی اگر چه اصل
 پس مرده بودند اولی و افضل در مشور بعد از این
 بیورد قلمر بومعانی مشور مشور غرضی و عا و پس
 تزار است همان جز در دل نطق مشور است و کس است
 کو کلان یک یوز یک ترجیح حاصل اولی و هر بر کس در
 اهلنیت یا ایدر اهلان فاشده است اهلان نطق من
 المقال در فاما اهلان فاشده است اهلان نطق من
 اهلان در اهلان اولی اهلان اولی و لغد معان و سر
 سولیک مشور که اهلان اولی اهلان اولی اهلان اولی
 مانو اهلان در فامین فامین من جمل در پس اسرار غرض
 همز با و بعد مشور فاشده است اهلان اولی اهلان اولی

نسخه

چون بنایدیم ده را از خواجه عرض
دارد از مندر بیاچه مثل چونک الی اولنه بر خواجه دل
گرت اوله بعد چونک بر الی سر کت افند لکه قبول ایده
اول الی کندیده اوله مندرن بر دیباچه عرض ایدر اول
خواجه از قبول ایده و بوانک خدمت و وصول اوله درج
پونده بر مقداری معناسنه استعجال اولور مشور چونکه دارد
از خیدارش نیک خود کند بیمار و کوه مثل و لنگ چونک
الی خواجه نیک مشر لکندن عارطونه بعز اندن نغزیده
الی خسته و کوه مثل ایدر کند و مشور نوبت دهد در سید
پیش ایش و ان بینا صنعت اندیش ایش دهد ک نوبی
وانک مندر نیک و پیش سینک و سیا و اندیش سینک
نوبت ایش مشور گفت الکاشه یک هنر کان کمر است
باز گویم گفت کوبه کمر است دهد دیدیکه ای شاه نوب
بر مندر اول مندر خیر ندر آشکارا دیم حال بو که کو تا اول
سوز یکدر خیر الکام مافل دل گفت پونده مشور

مشائی اگر بکمر کند مشور چون بنایدیم ده را از خواجه عرض
دارد از مندر بیاچه مثل چونک الی اولنه بر خواجه دل
گرت اوله بعد چونک بر الی سر کت افند لکه قبول ایده
اول الی کندیده اوله مندرن بر دیباچه عرض ایدر اول
خواجه از قبول ایده و بوانک خدمت و وصول اوله درج
پونده بر مقداری معناسنه استعجال اولور مشور چونکه دارد
از خیدارش نیک خود کند بیمار و کوه مثل و لنگ چونک
الی خواجه نیک مشر لکندن عارطونه بعز اندن نغزیده
الی خسته و کوه مثل ایدر کند و مشور نوبت دهد در سید
پیش ایش و ان بینا صنعت اندیش ایش دهد ک نوبی
وانک مندر نیک و پیش سینک و سیا و اندیش سینک
نوبت ایش مشور گفت الکاشه یک هنر کان کمر است
باز گویم گفت کوبه کمر است دهد دیدیکه ای شاه نوب
بر مندر اول مندر خیر ندر آشکارا دیم حال بو که کو تا اول
سوز یکدر خیر الکام مافل دل گفت پونده مشور

مشور

مشور گفت بر کو کند ام است آن مندر گفت میز آنکه گریه
اوج بر حضرت سلیمان آنکه دیدیکه سوبله اول فقر مندر در
دیدیکه اوله ناکه بن اوج هوا او زره اولور بوجه اوج
بر ایدر اولور سه اوج بر معناسنه اولور مشور مندر از
اوج با چشم یقین من بدین کتب در فقر زمین چونک بن اوج
محوان نظر ایدم چشم یقین ایدر بن آبی فقر زمین آنکه کرد
مشور تا کی است و چه عفت من چه رنگ ایدم جو شد
ز خاک بازی سنگ و اول آب تا فایده در وانک در نملی ندر
بعد مندر مقدارد در اول آبک منی ندر ندن قنار تر ایدر
هانشه مندر زمین ایا آبی کو رنگ و فقر محله ایدر
نظر ایدر کو رنگ بعد درک دشت بندندر حیا جو انده دیش
که مدد ایدر القنده آبی ایدر کو رنگ لکنت بشه ده کو رنگی کج
مشور ای سلیمان بکمر گاه را در سفر در این آگاه را
مدد سلیمان حضرت مندر دیدیکه یا ندر لکنت کبر محله نزول
اندره آبی اشک و عین اندن او نور بر بو تادن آگاه اولان

مشور

مشهور چون بیای مستطای خورده تو دفعه پیش از این
 ز سر و آنکه دفعه ای دفعه ای یک یک من این است که
 گوشت ز سر من هم او گوشت بر لاف او در من که اول دفعه
 دفعه اول جواب گفتن بود طایفه از این راه مشهوری
 گفت ای کشته من بخور که آقا تو این مشهور از این دفعه ای
 بود حضرت سلیمان که چون گوشت گوشتی آب آینه جواب
 که آتشند و خواب و بیدار یکدیگر کشیدند و در دست است
 بان و کله او در راه الله ای که قول دشمن است ای الله
 مشهور که به بطلان است دعوی کردیم من نهادم که در این
 که در راه اگر بخور دعا اندو که کذب و بطلان ای الله است من بیان
 خودم کنم که در من مشهور از این که حکم قضایا منکر است
 که من از آن عقل دارم که من از این که از این قضایا
 حکم منکر در اگر من از این عقل طویر منکر در که در من
 به در من طویر از این که من از این که در من در من
 قضا و قدره ای که من طایفه علیه در از آن من مراد

قضا

جوی واقع اولور و قضا بر بانه دن بکلمه و قضا بر منکر در
 زیر بر کلمه نیک انکار نه و کلمه نه قضا بر الکی تعلقی است
 اول کلمه کافره و منکر اولور و قصه آدم هم و بنسبت قضا
 اعدا از مضاف صیغه نهی و شرک نام و بل حضرت آدم هم
 حضرت نیک قصه سیدر و قضا بر بانه نیک کوز نر نهی
 صریح ر عاقلندن با غلبه سیدر بیانده در که اول نهی
 صریح و اول تقریر باده الشیخ فیکو نامن النخالیین آیت در
 و در آنک نیک نیک نام و یلک کوز نر با غلبه سیدر بیانده
 و شرک نام و بل معطوف در مضاف اولور که تقدیر کل کلمه
 چشم او را از شرک نام و بل و یکدر و شرک نام و یلک نر نهی
 با غلبه در یک شرک نام و یلی کوره میوه و نام و یک نر نهی
 اول فواید بر میوه و شرک نام و یلی ابتیال ایده میوه نام و یلی رو
 کوز در و اختیار اندر یکی است که ایدر بنشور بوالشر کو
 علم الکسایست صدق از اعلی اندر هر و کس
 حضرت ابوالشر که و علم الکسایست نیک در یعنی حضرت خدا

تعلیم اندکی است که انک هم بر رکنه صدره
 علم و اردر استمدان مراده اید یک بر یویدلر است
 اید و یویدلر بنشور اسم هم بر بنشور چنان کان چکر برست
 بنشور بیان جان او را داد و کس هم بر بنشور نام انک
 کبی که اول شر از لده اید اولم شد یعنی علم الله ده بر بنشور
 اسم نه اولدیه و عاقلنده نه اوله حیا این انک علی
 حضرت آدم کمانه کشف اولدر و هم بر بنشور حقیقت
 بنشور هم لقب کواذ آن مبدل شده آنکه بنشور خوانند و
 کاهل شده هم لقب کواذ او بر در او مبدل و متغیر اولدی
 یعنی نه مشبه حقیقت اعتبار بر اسم و بر در اسم اول
 اسم من بعد متغیر اولدر بنشور بولقب و اسم دن اید
 هم بنشور لاج محفوظه ثابت اولد اسمیدر اولم نه
 که جنت او فودر او کس کاهل اولدر بنشور ابونا که حقیقت
 واقف اولم اعلی اید شده بنشور مبدل ممکن و کدر
 بنشور هر که اخر مؤمن است اول بیدر هر که اول کافر باشد

ولا تفرقه هذه الشبهة **مستوفى** ولا تفرقه بوال البيت
منه مني كمن مني مني مني اولدركه انك فاعلى عبادي سخي اولدركه
بلکه نزل اولی امش اولدركه **مستوفى** در دلش تاویل چون **مستوفى**
طبع در حیرت سو بکندم کشف اول حیرت آدمک
کوکنده تاویل انک چو کلمه نرج بولد و تاویل ترک تاویل
انک اوزره اغیاراند **مستوفى** بلس حیرت آدمک طبع و کند
حیرت اینک کدم جانبدار حیرت و کتاب اند **مستوفى**
باغبانز اهار چون در یار رفت **مستوفى** در دفر صفت باف کا لایق
مثل چونک باغبانک ایا غنه دیکن یاند **مستوفى** باغبان کند و حاله
مشغول اینک در دفر صفت بولد **مستوفى** در دفر صفت
چو حیرت رانف باز آمد براه **مستوفى** دید بده در دفر صفت
چو کلمه حیرت آدم دم حیرت قورند کر بر بولد کلد **مستوفى** کور دیکه
در دیکه سکار کاهدن البس **مستوفى** بعرضه انک لاس طاعت
معقوف سرده امش **مستوفى** و غله اجنه وجودن نرج ایند اولی
دیسانک صحرانسته امش **مستوفى** برینا فاکان گفت آه

[illegible]

[illegible]

یعنی آمد ظلمت و گم گشت راه در میان ناظمان بعد از وفات ابدی
سوره ۹۱ افده اول آیه اشارت دارد که عنقریب نصیبی
کلمه جگر یعنی ای بنم رتبه بزرگند و نصیب ظلم ایلد کردی
و آه اندر و جرمه انچه آف ایلد کندیدن صد ورایدن
خطا گشته باشی اندی یعنی ظلمت کلد و راه سنیق
اولد یعنی کلمه کلمه گمان بی نصیب در حضرت مطا بحضرت
آدمک در میان ظلم انفس دیدیکی قولی بومع ناینگه
ایدر لگان سوز لر که حضرت آدم هم ناظمان دید ظلم
حقیقه ظلمت در پس ظلمت کلد و قضا بنوعیست
اند و راه روشن نباید اولد دیدیکی دیلر دیک اولد
مشور این قضا ابری بو خورشید پویش شیر و از درها شود
ز و همچو موش بو قضا و بان خورشید پویش ابر در
شیر و از درها قضای آمدن موش لای اولد مشور من اگر
دام بنیر به نگاه حکم من نشنهای عالم در راه حکم پس ای
اکبرن حکم قضا ای که نشنای مشور و قضا در امر کویرم حکم قضا

مشور از کرم دان این که هر که در این راه باشد با ملکیت این راه
 که مندن بل و نکرستی خود را در خوف سپید که سر این ملک
 بلکه نصب ایدر لا خوف عیله هم و لا هم بجز آن بود و نکر
 و لیکرت مرتبه سینه سنی ایصال ایدر مشور این سخن بایند
 گشت دیر کوشش تو قصه کوشش و شیر بوسوز که قضا و قدر
 اسرار نه متعلق اول معارف در بوسه بایت و بایطو نیز
 ضد دیر دور اولد نعل اندیک نیز شیر و نکر کوشش حکایه است
 ایله که شیرک عاقبت شیر میز اولد با و آتشیدن نکر کوشش
 از شیر چون نکر یک چاه رسیده مشور چون نکر نکر چاه
 شیر دید که زره آن نکر کوشش ماند و پاکشید چون نکر نکر چاه
 فتنه ایدر نکر کوردیک اول نکر کوشش بولدن فالدر و ابان نیز
 چکر مشور گفت پای و این شیر نکر چاه پای را و این شیر
 پیش اندر آه نکر نکر کوشش چون نکر او مال نکر کورد در آله دیدیکه
 ای نکر کوشش ای نکر نکر ای چون کورد و چکر کوشش ای نکر کوشش
 اردو که چکر یکد ایدر و نکر مشور گفت کویا یکد کوشش و پای

جان نکر کوشش اولی نکر کوشش نکر کوشش او سوز نکر نکر نکر
 چون نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 کور نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 خود میدد نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 مشور حق نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 ماند نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 الله تعالی عرف الی مون بسم الله و قال الله بسم الله فی
 و جودهم من انرا الی چون نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 اولد نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 که احوال در نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 اند چکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 کبی نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 مانی آله نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر
 غار اولد نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر نکر

مر و مخفی گدی تحت الت حضرت سرور بنیام بیور و بیور
 الم و مخفی فی تحت الت پس حضرت بنی مکر ان مخفی
 اینک حضرتده بیور دیر ان ان نظر اینک قنده
 و کما اینک خنده پنهاندر زیر ان تر جان جاندر
 و دالت عالم جاندر پس صراف نقد فاولا اول ان
 نظر اینک اندن کما اول و اسطه اینک متب سنده و
 اول و ریت زبا در دما ای خرمند صیت کلید در کج صا
 منور رنگ رو از حال دل دارد نش رنگ من مهران در دل
 بوزک رنگی کو شکک حالند نش طوره زیر ایسا الله
 حال در و نه دالت ایدر هم عالم مشا هده ایدو بجار محلیت
 و بیم قلبکده مجرب نصیبت پس رنگ ظاهر ان نک در و
 نه گونه دالت اندیکنی بوبیت ایلاش ترا ایدو بیور سرور
 رنگ رو سرخ دارد بانک شکو بانک روز زرد دارد شکو
 قمر زرد بوزک رنگی شکو بانک طوره ذکر اینک شکو
 قاعده سر اوزره شکو در مراد نعت در پس حمره و حمره

صدا

صد اسن طوره و بجه دالت ایدر زیر اینک سرور
 سرور زرد قمر زرد و سرور حمره ذکر سبب ایدراده مستب
 قاعده سر اوزره بل و تحت دن کما به در نک نونده کفر
 معکانه در تقدیر کلام صار بوزک رنگی صبر و نکر طوره
 یونس بل و تحت نک و کفران نعت صد اسن طوره و
 اندن اجبار ایدر زیر اصفره وجه در و مجندن و عدم
 راجندن حاصل اولور و عدم نعت کفران نعت اولدن
 ظهوره کلور پس رنگ روز زرد در کج صبره و انگاه
 دالت انش اولور سر کوشش شیر دیدیکه ای شیر دلی شیر
 در زاهد آنکه دلت و پاندر رنگ و وقوت بسیار در
 بکا کله راول سنده که دلت و پانی قطع ایدر رنگ رو و
 بنما سر ایدر بونده بنیه بود در که عقل سلیم خبر که شیر موی
 نشکر ایلیه و هادیم لذات اولامونه قریب اولور و غلام
 موت اگر اصابت ایده انک تدبیر اندیکنی جوار حده قوت
 قدرت قائم و رنگ و یکما سر برنده اولور پس سر کوشش

حاله زباده اول در دق بخند اول هلاکی اول در شکم
 هلاک حقایق و فتنه مستهده اول و نوره دق بر مضره که کفر
 برکت که مبتلا اوله از غایت خفاید زباده زار و
 نزار ایله و ایله و ما بعد نه و ما قبل نه اول ایستادن
 فنا و فوات و تبدلات و تغیراته تعدیل طریقیه در شکم
 سیور لر **منقول** این زمین با سکون و با آفتاب اندر آرزو
 در لرز و تب با سکونکه اوله اول زمین که حرکت واضطراب
 بریدر آمان لرزه است لرزه و بسته برکتور با خصوص که لرزه
 است است بر مهربانه ایرشد و در کمال المنفوش پاره پاره
 درین زمین ایر **منقول** ای باب که زمین بلای مرده یک
 کشته است اندر جرات او خرد و یک ای جوق طاع بوزده
 قالمش لادن یعنی کویه قالمش فوات و فتنه جهنم
 اچرا اول طاع خرد و یک اول شد یعنی زیر زمین یک
 اول شد و تبست الی الی فحانت هیا و مبتدا آیت نور
 شبر و معنایه دلالت و شهادت ایر **منقول** این خوا با نوح

و سرکش اینک بر مقدار این دن نور کشیده و عبورده اولور
منشور حال در باره اضطراب و جوش او و اینک بتدلیلهای
 هوش او در بابت حالش اینک اضطراب و جوشیدن
 و غلبان و خرواشیدن اینک عقلش بتبدیل اولور و فهم
 اید و تقاطع اینک صورت خاص بر سر بتبدیل اولور و فهم اید
 اولان امر و حرکتش در اینک رسد پس در بابت و حرکتش
 خرواشیدن هوش و سرنگیدن بتبدیل اولور و فهم اید و
 محققان یافته در بابت و حرکتش و اید که مراد کرده اند
 منصرف اولور عقله که اگر عقل فاضل در بر سر منشور و جوشیدن
 که اندر بر سر و جوش حال و چون حال فرزند ان او گشت
 بعرض جوش سرگردان که امل الی الی طلب اولور که طلب
 اتم فخر و طلب ضامن و جوده اولور و فرزند اینک
 حرکت منشور اید و روانده در اینک حال و جوش اولور
 فرزند اینک حال اید و بعرض اولور بتبدیل اید و اولور
 بتبدیل و متغیر اولور و گاه میان که ذلت و رفعت

منشور
 اعتدالی

جزو کشتن چنانکه مرگب اولین سطرکه عالمی
 پس کشتن که متغیر و منقلب است که یک جمع جزو است
 و کلیات تبدیل و تغییر اندن و وفات و مواندن
 و کلد در **شور** چونکه کلیات را بخت و در و جزو است چون
 بنا شد و زرد چونکه کلیات برمانده بر و در و ارد
 یا اندک یوزر نه چون زرد اولیه یعنی چونکه کلیات تغییر و تبدل
 و فساد خلص میست و کلد بر یا پس اندک جزو و لیه
 بجه سینه میسر در **شور** خاصه جزو کوز اضداد است جمع
 زاب و خاک و آتش و باد است جمع خصوصاً اولی و
 لک که اضداد در جمع و مرکب در آت و خاک و آتش
 با درن جمع در یعنی هر چه و علی الحقیقه که اضداد از بود
 مرکب اولی آنک متغیر و در و فساد و زوال بود که در
 تنگ اضداد از بود که امتزاج میست و کلد و کلد
 تبدیل بود در **شور** این کج بود که پیش از لک است
 این کج که پیش از لک است یعنی بوجوب اولدی

که بقول نور دین چو ادم و فرار اندر بوجوب در که بقول نور
 کو کلد یعنی سقامت و موسر جابر اضدادک بر بر یا امتزاج
 اینکدن حاصل اولود بلکه این کلد صحت و کلد
 زنده کافی را نشی اضداد است مرکب آن کاند بر میان
 جنگ خواست اول کو کلد و میست و کلد و میست اضداد
 لیا جمع است ایکن بر بر لیه کوکل و بر سر و مصداق فاکید
بیت جابر طبع مخالف و سرکش چند روز زنده با هم خوش
 کرمی زین چهار شود غالب جان برین بر آید از غالب
 پیش از آنک زنده کانیکی بوجو اضدادک بر بر سر که
 ایندو معادل اولسیدر موت اولد که اول اضدادک
 او رنه سنده جنگ فالق در و اعتدال ایل اولوب
 مزاج فاسد اولد **شور** لطیف حق این نیز را و کور را
 الف داد است این دو صند دور را حضرت خدا نک
 لطف و کرم بر انسانک وجودنده بوشیر و کوره و انکی ابر
 ضده الف است نسبت و بر سر لیه و کور دین مراد که

اندر ایکی بر سر بر سر صدل در عمارت بود در آن روز که در و در
 و یا خود بنویسند که در طبعش چون این راجه روز انداخته بود
 چه بخت بخور اگر فاش بود چون که آن بالکلیه بخور و زندان
 اوله مرخص اگر فاش بود که در طبعش چون این راجه روز انداخته بود
 رو بپند که گفت هر پس گنده ام از بندها هر گوش شیر بود
 یوزون بند را و قودر و دیدیکه بن بوبند لر سیدن آرد
 قاشم و کیده با غم یکم قصه دن حصه بود که عقل معاد
 نفس اماره که نه بود که بند اید و ارشاد اید که بن و
 که وزیدن فراغ اید و انصاف کلان چون بوقوت و قوت
 عبت الهیه و عقل معاد که بند طبعیه هر گوش عقل
 آخر الامر انچه فقر و یا صفت ابرار است و انچه با ابرار
 مغفل و مغرور اید بر سر سیدن که از سبب با تو است
 کشیدن هر گوش و شنود که گفتش تو ز است با حق این
 که خاص گانیم حق که نه گوشت دیدیکه سن است با صفت
 بوسیدی خاصه که با حق بود در یعنی بندل و تغیرات

عالم و فنا و بعد از این آدم معلوم در پس سن چایک بنا کرد
 تا جبر ایکه سبب ندر به علم آدم بود در بوسه و بیدر هر گوش
 ریش جو اب و بیدر که شنود گفت آن نیز اندرین جبر
 است اندرین قلعه زافات این است اول نیز و جمله
 سکندر بوجاهر قلعه ایخا اید و آفتان ایند در چاه و
 قلعه دن مراد بونده خلوت خانه شیران طریقتی که انلر
 قلعه خلوت ایچا آفات نفس رده دن و مکیا دین طایفه
 مقصود و محفوظ اولور و خاجه اول شیرین مراد و
 نفس اماره و اهل نفس غداره اولور که چاه خلوت ابر
 ساکن طریقت شیر لرنیک بونر چندیدر و عد و کسیدر
 پس خلوت و عتبات محل از اولد و غنچه و عاقل اولنلر
 آفات عالم دن فرار اید و خلوت و عتبات اختیار اندیکه
 بویکی بیت اید است اید و بعد بینه قصه بیست و پنج
 شنود که بکر ندیم که عاقل است از آنکه در خلوت صفای
 چایک در بستر اختیار اید مر اول که که عاقل در زیر آنکه خلوت

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Betül ZEYBEK

Eğitim Durumu

Ortaöğretim: Yeşilova Şehit Nazmi Mengi Anadolu Lisesi, 2014-2018

Lisans: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı, 2018-2022

Yüksek Lisans: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı, 2022-2024

Unvan: Öğrenci (YL)

